

עסיתים קרנות הפנסיה הוותיקות

קרן הפנסיה של פועלי ועובדי
מפעלי משק ההסתדרות בע"מ

קרן פנסיה ותיקה

דורות נספחים
ליום ולבוקרנו, 2022

דוח המנהל המיוחד

תוכן עניינים

3.....	כללי.....	.1
3.....	אירועים והתפתחויות בתקופת הדוח.....	.2
3.....	חקיקה בנושא הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה.....	2.1
3.....	שיפור במצב האקטוארי.....	2.2
4.....	הסבת קופות גמל.....	2.3
4.....	עדכון הנחות התמותה ושיפור עתידי בתוחלת החיים.....	2.4
4.....	שינויים בשוק ההון.....	2.5
4.....	תביעת קרן הגמלאות של חברי אגד נגד אגד.....	2.6
4.....	הסכמים קיבוציים.....	2.7
5.....	סיוע ממשלתי וגירעון אקטוארי.....	.3
6.....	כרית ביטחון לקרנות.....	.4
7.....	תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה.....	.5
7.....	מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה.....	5.1
9.....	תיאור הסביבה העסקית.....	.6
9.....	סקירה מאקרו כלכלית.....	6.1
11.....	השפעת חוקים, תקנות והוראות חדשות על עסקי קרן הפנסיה.....	6.2
12.....	חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.....	6.3
14.....	קרנות הפנסיה.....	6.4
15.....	מגמות בקרנות הפנסיה הוותיקות בהסדר.....	6.5
16.....	תכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות.....	6.6
17.....	תוצאות הפעילות.....	.7
17.....	נכסים נטו לפני סיוע (במיליוני ש"ח).....	7.1
18.....	התחייבויות (במיליוני ש"ח).....	7.2
19.....	דוח הכנסות (הפסדים) (במיליוני ש"ח).....	7.3
20.....	דוח הוצאות (באלפי ש"ח).....	7.4
21.....	השקעות.....	7.5
22.....	ניתוח השקעות.....	7.6
23.....	שכר ממוצע במשק (שמ"ב).....	7.7
23.....	ווקטור ריביות.....	7.8
23.....	העלאת גיל פרישה לנשים.....	7.9
24.....	מודל להעמסת עלויות.....	7.10
24.....	שינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית.....	7.11
25.....	סיוע ממשלתי.....	7.12
29.....	הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון.....	7.13
30.....	יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגביו.....	7.14
30.....	התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים.....	7.15
31.....	תשואות קרנות הפנסיה (נומינלי ברוטו).....	.8
32.....	דוח ניהול סיכונים.....	.9
36.....	השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות.....	.10
37.....	תחזית זרמי כספים.....	.11
38.....	השפעת גורמים חיצוניים.....	.12
40.....	בקורות ונהלים.....	.13
40.....	הערכת הבקורות והנהלים לגבי הגילוי:.....	
40.....	בקרה פנימית על דיווח כספי:.....	
41.....	דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית.....	.14

1. כללי

קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר הן "קופות גמל לקצבה" ו"קרנות ותיקות", כהגדרת המונחים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הפיקוח גמל") ובתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "תקנות מס הכנסה"), והן מאושרות ופועלות לפיהם.

מטרת קרנות הפנסיה הוותיקות היא לספק ביטחון סוציאלי לעמיתים. הממשלה החליטה בחודש מרס 1995 על סגירתן של הקרנות להצטרפות עמיתים חדשים החל מיום 1.4.1995, בין היתר, בשל גירעונות עצומים שהצטברו בהן.

בשנת 2003 חוקקה הכנסת תיקון לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח"), במסגרתו הוסף לחוק הפיקוח פרק ז'1, אשר החיל תכנית הבראה בקרנות הפנסיה הוותיקות. בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח (סעיף 78ז), מינה המפקח על הביטוח מנהל מיוחד לקרנות, וקבע להן תקנון אחיד (סעיף 78ט לחוק), אשר הוראותיו החליפו את תקנוני הפנסיה של הקרנות ביום 1.10.2003. הקרנות כולן הן גופים ללא כוונת רווח. כל משאביהן משמשים לתשלום קצבאות לעמיתים ולהוצאות התפעול. אין לקרנות הון עצמי, וכל כספיהן הם כספי העמיתים והגמלאים שהופקדו במשך שנים רבות והפירות שאלה הניבו, וכן כספי סיוע ממשלתי שהן מקבלות בהתאם לפרק ז'1 לחוק הפיקוח.

2. אירועים והתפתחויות בתקופת הדוח

2.1 חקיקה בנושא הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה

ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנות התקציב 2021-2022 בפרק ג לחוק ההתייעלות הכלכלית שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה.

בחוק נקבע כי מנגנון אגרות החוב המיועדות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה כך ש-30% מנכסי קרנות הפנסיה שעד חקיקת החוק הושקעו באג"ח מיועדות, יושקעו בהתאם למנגנון שנקבע בחוק וייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% צמוד מדד.

ביום 27 ביולי 2022 התפרסם חוזר פנסיה 2022-3-2 המתקן את חוזר פנסיה 4-2006 לעניין הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד.

החוזר התאים את הוראות הגילוי בדוח הכספי ובדוח האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות להן מונה מנהל מיוחד לקיומו של מנגנון הבטחת תשואה, כך שבמאזן החשבונאי ובמאזן האקטוארי נוספו סעיפים המשקפים את המדידה הנדרשת.

הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2022 כוללים את השפעת המעבר הצפוי ממנגנון של רכישת אגרות חוב מיועדות בתשואה ריאלית שנתית של 4.86% לתקופה של 15 שנים, למנגנון הבטחת תשואה ריאלית שנתית של 5.15% לתקופה של 5 שנים וזאת החל מיום 1 באוקטובר 2022.

בהתאם להוראות החוזר השפעה זו נאמדה נכון למועד הדוחות בגידול בסך של כ-237 מיליון ש"ח קיטון בגרעון.

ביום 1 בנובמבר 2022 נתקבלה לראשונה ממדינת ישראל הבטחת תשואה על נכסים מנוהלים בסך 141 מיליון ש"ח, באחת מבין שמונה הקרנות.

2.2 שיפור במצב האקטוארי

ליום 31 בדצמבר 2022, לאחר רישום כל יתרת הסיוע הממשלתי שטרם שולם ורישום חלק מכרית הביטחון, הקרנות מאזנות אקטוארית.

הגירעון המצרפי לפני סיוע של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר עומד על 205.9 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022 לעומת 275.9 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, קיטון בשיעור של כ-25.4%. הקיטון בגירעון נובע בעיקרו מעלית וקטור הריביות שקוזז חלקית ע"י התשואה השלילית על הנכסים והירידה בשווי ההוגן של הסיוע הממשלתי.

השיפור במצב האקטוארי מתבטא בירידה בהיקף השימוש של הקרנות בכרית הביטחון מסך של 50.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2021 (כ-84% מתקרת הכרית) לסך של 28.3 מיליארד ש"ח (כ-56% מתקרת הכרית) נכון למועד הדיווח.

- 2.3 הסבת קופות גמל
- ברבעון השני של השנה הסתיימה הסבת מערכת זכויות העמיתים של מסלולי חופשה, חגים, ביגוד והבראה (מסלולים צוברי זכויות) בקופות הגמל חקלאים ובניין למערכת מפנה. הסבה זו השלימה את המעבר לניהול של כל זכויות העמיתים של קרנות הפנסיה וקופות הגמל, במערכת זכויות עמיתים אחת.
- 2.4 עדכון הנחות התמורה ושיפור עתידי בתוחלת החיים
- בהתאם לחוזר רשות שוק ההון בנושא תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמורה לחברות ביטוח ולקרנות הפנסיה 18-9-2022 מיום 30/06/2022, עודכנו הנחות התמורה ושיפור עתידי בתוחלת החיים. עדכון זה הביא לגידול בהתחייבויות קרנות הפנסיה של כ- 5.2 מיליארד ש"ח.
- 2.5 שינויים בשוק ההון
- הרבעון השני והשלישי של השנה התאפיינו בתשואות שליליות בשוק ההון. יתרת הנכסים (לא כולל סיוע ממשלתי) ירדה ל-229.4 מיליארד ש"ח לעומת 259.5 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2021, ירידה בשיעור של 11.6%. הירידה נובעת מעליית הריבית שהובילה לירידה בשווי אגרות החוב ומירידה במדדי מניות. למידע נוסף ראה סעיף 6.1 להלן.
- 2.6 תביעת קרן הגמלאות של חברי אגד נגד אגד
- בשנת 2010 הגישה קרן הגמלאות של חברי אגד כנגד אגד תביעה בסך של 2 מיליארד ש"ח בגין אי-ביצוע תשלומים שונים לקרן, ובכלל זה תשלומים למימון מאות פרישות מוקדמות של חברי אגד בעבר. ביום 10 באוקטובר 2021 ניתן פסק דין חלקי על-ידי בית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב, שדחה את טענות ההתחייבות של אגד ותביעתה הנגדית וקיבל חלק מעילות התביעה של הקרן.
- ביום 30 לספטמבר 2022 נחתם בין אגד לבין הקרן הסכם פשרה לסילוק התביעות ההדדיות והערעורים בתיק זה ובתיק כספי הנפטרים. הוסכם כי אגד תשלם לקרן 618 מיליון ש"ח. נקבעו הסדרי תשלומים והריבית שתחול, שעבוד נכסי אגד להבטחת פירעון התשלומים והסדרים נוספים. בית הדין הארצי נתן ביום 2 באוקטובר 2022 תוקף של פסק דין להסכם הפשרה, התיק בבית הדין האזורי נסגר. תשלום ראשון על חשבון הקרן בסך של 100.7 מיליון ש"ח שולם ב-3 באוקטובר 2022. התשלום הבא צפוי להתבצע בחודש ספטמבר 2023. נכון ליום 31 דצמבר 2022, יתרת החוב הינה 528 מיליון ש"ח.
- 2.7 הסכמים קיבוציים
- ביום 21 במרס 2022 חתמו הקרנות מבטחים, קג"מ, חקלאים ובניין (כל אחת בנפרד) על הסכמים קיבוציים עם ההסתדרות הכללית וועדי העובדים של כל אחת מהמקורות. עיקרי ההסכמות בהסכמים אלה מתייחסים בין היתר לתוספות שכר, הסדרי פרישה, שינויים ארגוניים, פעילויות חדשות וטכנולוגיה. לאחר תאריך המאזן, נחתם הסכם גם עם מקפת.

3. סיוע ממשלתי וגירעון אקטוארי

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, מעבירה הממשלה לקרנות סיוע ממשלתי בסך 78.3 מיליארד ש"ח צמוד למדד המחירים לצרכן של דצמבר 2003 ונושא ריבית שנתית בשיעור של 4%. במאזן האקטוארי הוקצה הסיוע כך ששיעור הגירעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו הוא זהה בכל אחת מהקרנות הוותיקות שבהסדר. שיטת חלוקה זו היא בתיאום ואישור הממונה על שוק ההון.

מעת לעת מתקבל מהאוצר מכתב בנושא "תזרים מזומנים לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר" הכולל לוח תזרים מזומנים מעודכן של הסיוע הממשלתי הישיר בהתאם למצבן האקטוארי של הקרנות המשקף את האמור לעיל בעניין חלוקת הסיוע בין הקרנות הוותיקות שבהסדר.

ככל שכלל נכסי הקרן, לרבות הסיוע הממשלתי, לא יספיקו לכיסוי מלוא סכום הגירעון האקטוארי, או ככל שיתקיים עודף אקטוארי, יופעל מנגנון האיזון האקטוארי הקבוע בהוראות התקנון האחד, וזאת אם הגירעון או העודף האקטוארי הם בשיעורים הקבועים לעניין הפעלת המנגנון לפי הוראות התקנון. רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון (להלן: "רשות שוק ההון") פרסמה ביום 3 למרס 2015 הבהרה, לפיה בכוונתה לקבוע בהוראות הממונה לדיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות, שינוי באופן הדיווח על התחייבויות ונכסי הקרן, כך ששיעור הגירעון או העודף המוצג במאזן יהיה זהה לשיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון, רשות שוק ההון הבהירה כי יש להפעיל את מנגנון האיזון רק אם שיעור השינוי הנדרש בהתחייבויות הקרן לשם איזון הקרן, עולה על השיעור הקבוע בתקנון, וזאת במובחן משיעור הגירעון המוצג במאזן.

על פי הוראות התקנון, אם הגירעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל התחייבויות של הקרן, או ככל שיווצר גירעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגירעון.

יצוין כי באופן דומה, ככל שיווצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות של הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאיירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

מנגנון האיזון האקטוארי כולל הוראה נוספת לפיה ככל שגירעון הקרן עולה על 0.65% מסך התחייבויותיה וזאת בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מתיקון התקנון או שינוי בהוראות הדין, תהיה הקרן רשאית להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח.

גובה הגירעון או העודף האקטוארי עשוי להשתנות בשל שינויים שיחולו בהנחות האקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת המאזנים האקטואריים ובמיוחד בגין שינויים שחלים בשיעורי ריבית ההיוון. סדרת שיעורי ריבית ההיוון נקבעת על פי שערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי משרד האוצר (להלן: "ווקטור הריביות").

היוון לפי ווקטור הריביות מתבצע על ידי היונם של תשלומים והכנסות עתידיים של הקרנות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחנת. שינויים קטנים יחסית בווקטור הריביות גורמים לשינויים גדולים בערך הנכסים וההתחייבויות, וכתוצאה מכך משפיעים באופן ניכר על היווצרות גירעון אקטוארי או עודף אקטוארי.

ליום 31 בדצמבר 2022, לאחר רישום כל יתרת הסיוע הממשלתי שטרם שולם ורישום חלק מכרית הביטחון, הקרנות מאוזנות אקטוארית.

4. כרית ביטחון לקרנות

בנוסף לסיוע הממשלתי המפורט בפרק 3 לעיל ועל מנת להגן על עמיתי וגמלאי הקרנות הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות.

על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הוועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.

ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק. במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 101ט7, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".

החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה.

בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח. סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות הוותיקות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.

ערך הפיצוי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש שבין:

- גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.
- גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%.

בחוק נקבע גם כי השימוש שיעשו הקרנות בכל שנה בכרית הביטחון תהיה עד לאיפוס הגירעון ולא תיצור עודף.

בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן ליום 31 בדצמבר 2022 של תקרת כרית הביטחון לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שווי העתידי במועד אזילת ההון, בהנחה שהסכומים מתוך כרית הביטחון ישולמו כנגד התשלומים השוטפים של הקרנות, מהוון בווקטור הריבית הוא כ- 50,295 מיליון ש"ח, מתוך סכום זה נרשם סך של כ- 28,249 מיליון ש"ח בדוחות הכספיים של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר לצורך האיזון האקטוארי שלהן, דהיינו שימוש בכ- 56% מהכרית ליום 31 בדצמבר 2022 לעומת כ- 84% ליום 31 בדצמבר 2021.

בהתאם לקבוע בסעיף 101ט7(ג) לחוק, מחשבים את סכום הכרית באופן הבא:

(א) צבירת העבר- סעיפים קטנים (1) עד (4) קובעים את אופן החישוב של הסכום שהצטבר משנת 2009 ועד מועד המאזן, של הגירעון שנוצר בשל ההפרש בין ריבית חסרת סיכון לבין ריבית שנתית צמודה למדד של 4% ובגין אותה התקופה. צבירת העבר מכרית הביטחון, נכון ליום המאזן, עומדת על סך של 68,374 מיליון ש"ח.

(ב) צבירת העתיד- סעיף קטן (5) קובע את אופן החישוב של הסכום שייצבר בגין העתיד, מהשנה שלאחר שנת המאזן ועד מימוש מלוא התחייבויות הקרנות לעמיתיהן.

(ג) סעיף קטן (6) קובע את אופן החישוב של קיזוז הסכומים שיתקבלו במסגרת מימוש כרית הביטחון. נכון למועד המאזן, טרם התקבל סכום כלשהו במסגרת מימוש כרית הביטחון. הסכומים אמורים להתקבל לאחר אזילת נכסי הקרנות וכנגד התשלומים לעמיתים.

סכום הכרית שנרשם בדוחות הכספיים הוא הנמוך מבין שלושת אלה:
גובה הגירעון 28,249 מיליון ש"ח, תקרת כרית הביטחון 50,295 מיליון ש"ח והסכומים בגין צבירת העבר 68,374 מיליון ש"ח בצירוף צבירת העתיד, כהגדרתם לעיל.

5. תיאור תמציתי של קרנות הפנסיה

5.1 מבנה ארגוני של קרנות הפנסיה

שמונה הקרנות הוותיקות שבהסדר פועלות יחד תחת תקנון אחיד החל משנת 2003.

5.1.1 פירוט הקרנות

קרנות מאגדות כחברות בע"מ

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן הגמלאות המרכזית על עובדי הסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן הגמלאות של חברי אגד בע"מ (בניהול מיוחד)
קופת הפנסיה לעובדי הדסה בע"מ (בניהול מיוחד)
נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

קרנות מאגדות כאגודות שיתופיות

קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאיים ובלתי מקצועיים בישראל א.ש. בע"מ (בניהול מיוחד)
קרן הביטוח והפנסיה של פועלי בניין ועבודות ציבוריות אגודה שיתופית בע"מ (בניהול מיוחד)

5.1.2 מינוי מנהל מיוחד

החל מיום 1 באוגוסט 2021 מכהן מר אפי סנדרוב כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.
בהתאם להוראות סעיפים 78(ו) ו-70(ב) לחוק הפיקוח, מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

5.1.3 ועדת מנהלה

לפי הוראות חוק הפיקוח, מונתה ועדת מנהלה לכלל הקרנות הוותיקות שבהסדר.
הסמכויות הנתונות לוועדת המנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, הינם מינוי רואה חשבון ואישור דוחות כספיים.
הוועדה מונתה ב 18 באוקטובר 2021 וכהנתה הארכה עד ספטמבר 2025.

5.1.4 חברי ועדת המנהלה:

מר דרור יעקובסון - יו"ר הועדה
הגברת ג'קי סטרומינגר - חברה וועדה.
פרופ' זיו רייך - חבר וועדה.

5.1.5

ועדת השקעות

לפי הוראות סעיף 11 לחוק הפיקוח גמל, על דירקטוריון של חברה מנהלת למנות ועדת השקעות לכל קופת גמל שבניהול החברה, ורשאי הדירקטוריון למנות ועדת השקעות אחת למספר קופות גמל כאמור. בשנת 2022 הוחלט לאחד את שתי ועדות ההשקעה והתקבל אישור הממונה לכך.

ועדת ההשקעות המאוחדת החלה את תפקידה ביום 4.12.2022 ולהלן רשימת החברים:

ועדת השקעות מאוחדת של קרנות הפנסיה וקופות גמל:
מתאריך 14.12.22

מר יואל נווה - יו"ר הוועדה ונציג חיצוני.

גב' מיכל נוי – נציגה חיצונית

מר דודו זקן - נציג חיצוני.

מר דרור נגל - נציג חיצוני.

מר אורי קויאטק- נציג חיצוני

מר איציק בצלאל- נציג חיצוני

מר אפי סנדרוב - המנהל המיוחד

עד לתאריך 4.12.2022 פעלו שתי ועדות להלן רשימת החברים:

ועדת השקעות של קרנות הפנסיה: מבטחים, חקלאים, בנין, אגד, הדסה ונתיב (עד לתאריך 4.12.22)

מר יואל נווה- יו"ר הוועדה ונציג חיצוני

מר אורי קויאטק - נציג חיצוני

גב' מיכל נוי – נציגה חיצונית

מר יצחק בצלאל - נציג חיצוני

מר אפי סנדרוב - המנהל המיוחד

ועדת השקעות של קרנות הפנסיה: מקפת וקג"מ וקופות הגמל שבניהול הקרנות שבהסדר (עד לתאריך 4.12.22)²

מר דרור נגל - יו"ר הוועדה ונציג חיצוני.

מר דודו זקן - נציג חיצוני.

מר מנחם הרפז - נציג חיצוני.

מר אפי סנדרוב - המנהל המיוחד

5.1.6

ועדת ביקורת

ועדת ביקורת מונתה על ידי הממונה על שוק ההון ביום 1 במרס 2008. הוועדה מונה שני חברים חיצוניים: יו"ר הוועדה- מר איתן השחר. חבר ועדה- מר יוסי בהיר.

5.1.7

מטרות קרנות הפנסיה הוותיקות

לספק ביטחון סוציאלי לעמיתי הקרנות.

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, התקין המפקח על הביטוח תקנון אחיד לקרנות הוותיקות שבהסדר. במסגרת התקנון האחד מנהלות כיום הקרנות תכניות פנסיה יסוד ותכניות פנסיה מקיפה, ובהתאם להוראות חוק הפיקוח וחוק הפיקוח גמל הן מחויבות לפעול על פיהן.

5.1.8

חברות בת וחברות קשורות

לקרנות חברות בת וחברות קשורות. לפרטים יש לעיין בדוח התקופתי המהווה חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

¹ הקרנות הוותיקות שבהסדר וכן קופות הגמל שבניהולן מהוות "קבוצת משקיעים" כהגדרתה תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012.

² עד ליום 8 ביוני 2022 כיהן מר אמיר לוי כנציג חיצוני

6. תיאור הסביבה העסקית

6.1 סקירה מאקרו כלכלית

הפעילות הכלכלית במשק

ראשית 2022 לוותה בהתמודדות של הכלכלה, עם רמת תחלואה משתנה. עם זאת, האינדיקטורים לפעילות השוטפת הציגו תמונה אופטימית למדי, לפיה המשק הישראלי ממשיך בפעילות כלכלית רציפה, ברמה שתואמת את תוואי המגמה שקדם למשבר הקורונה (2019). כך, רמת הפעילות הגבוהה נשמרה גם במהלך גל האומיקרון, שהתרחש ברבעון הראשון של 2022, בין היתר הודות להסתגלותם של מרבית ענפי המשק לפעילות לצד המגפה. השפעת המגפה על הפעילות הכלכלית כמעט ונעלמה בהמשך השנה ונרשמה התאוששות ניכרת בענף התיירות ובענפים נוספים אשר נפגעו מהתנודות החריגות בפעילות הכלכלית.

ככל שהתקדמה השנה קצב ההתרחבות של התוצר במשק התבסס ברמה גבוהה ומעבר לתוואי המגמה ארוך הטווח של טרום משבר הקורונה. האינדיקטורים השוטפים המשיכו להעיד על רמת פעילות כלכלית איתנה. בסיכום שנתי, צמח המשק בשיעור של 6.4% (במחירים קבועים, לעומת רמתו ב-2021), כאשר בלטו במיוחד ההשקעות בנכסים קבועים שזינקו ב-9.3% והיצוא שעלה ב-8%. חולשה מסוימת הייתה בהוצאה הממשלתית אשר עלתה רק ב-0.6%.

המדיניות הפיסקלית

לראשונה מאז 1987 נרשם בשנת 2022 עודף בפעילות הממשלה בשיעור של 0.6% מהתוצר (9.8 מיליארד ש"ח), לעומת גירעון של 4.5% מהתוצר בשנת 2021. שנת 2022 אופיינה בגידול גבוה וחריג בהכנסות המדינה, אשר התווסף למהלך חריג דומה שנרשם בשנת 2021. התפתחות זו הייתה תוצאה של ההתאוששות של המשק ביציאה ממשבר הקורונה.

הכנסות המדינה בשנת 2022 הסתכמו בכ-468.5 מיליארדי ש"ח ביחס לכ-412.5 מיליארדי ש"ח בשנת 2021, עלייה של 13.6%. ההתרחבות בהכנסות המדינה נבעה ממרבית רכיבי הכנסות ובעיקר מהמיסים הישירים, לרבות מבצע גביה חד-פעמי וגבייה של מיסי מקרקעין. הוצאות הממשלה הסתכמו בכ-458.8 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-481.6 מיליארדי ש"ח בשנת 2021, ירידה של 4.8% הנובעת בעיקר מהצמצום החד בהוצאות התוכנית כלכלית שעמדו על 8.7 מיליארד ש"ח בשנת 2022, לעומת 55.5 מיליארד ש"ח בשנת 2021. ההוצאות השוטפות, ללא תוכנית הסיוע, הסתכמו בהיקף של כ-450.1 מיליארדי ש"ח, עלייה של 5.6%, לעומת 2021. בסוף 2022 נותרו נתוני גביית מיסי המקרקעין גבוהים, אך ניתן לראות החלשות מסוימת.

שוק העבודה

שוק העבודה המשיך להיות הדוק במהלך השנה, עם היחלשות מסוימת לקראת סופה, כפי שבא לידי ביטוי בעלייה מתונה בשיעור האבטלה וירידה קלה בשיעור התעסוקה. עם זאת, הוא נותר בסביבת פעילות גבוהה שמגלמת סביבת תעסוקה מלאה: שיעור אבטלה נמוך; ביקוש לעובדים שנותר גבוה ברוב הענפים; ושיעור תעסוקה דומה לרמתו הממוצעת טרום משבר הקורונה ואף מעבר לכך. שיעור בלתי המועסקים בדצמבר 2022 עמד על 4.3%, לעומת 4.1% בדצמבר 2021. כלומר, שוק העבודה התאפיין מהלך 2022 בנוכחות בריאה של השייכים לכוח העבודה.

מספר המשרות הפנויות ושיעורן מסך המשרות הגיעו לרמות גבוהות מאוד. במהלך השנה נרשמו סימנים למחסור בעובדים באופן שהגביל את פעילותם השוטפת של עסקים בענפים מסוימים, כך ששוק העבודה ההדוק התבטא בלחצי שכר בענפים שמאופיינים ברמת שכר גבוהה ובעובדים מיומנים. השכר הנומינלי המשיך לעלות במהלך התקופה והוא נותר מעל למגמתו טרום המגפה. אולם, במונחים ריאליים עלה השכר פחות והוא מצוי בסביבת המגמה החזויה טרום המגפה.

על פי סקר המגמות של הלמ"ס, נרשמה בסוף 2022 ירידה בציפיות של בתי העסק לעליית מספר המועסקים אצלם. ירידה משמעותית יותר נרשמה בענפי התעשייה העילית (בהם ענפי ההייטק) והמלונאות. משמעות הדבר היא פוטנציאל לצמצום בפעילות ואף בביקוש לעובדים.

אינפלציה ומדיניות מוניטרית

הריסון המוניטרי שבוצע על ידי בנק ישראל בשנת 2022 התאפיין בעיקר באמצעות העלאה של הריבית המוניטרית. שתי החלטות להעלאת ריבית התקבלו במחצית הראשונה של השנה והריבית עלתה מ-0.1% ל-0.75%. במחצית השנייה של 2022 התקבלו ארבע החלטות נוספות להעלאת הריבית והריבית עלתה שוב ל-3.25% בסוף 2022. נציין, כי בחודשים ינואר ופברואר 2023 הועלתה שוב הריבית והועמדה על שיעור של 4.25%.

מדיניות הצמצום המוניטרי שהופעלה בשנה שהסתיימה הייתה המשך ישיר לתהליך שהחל בשנת 2021, קרי, הפסקה של תכנית הרכישות של איגרות החוב ושל השימוש ביתר הכלים המיוחדים שהופעלו במהלך משבר הקורונה וכן לא בוצעו רכישות מט"ח בכל 2022. המדיניות המוניטרית בתקופה זו התאפיינה בהאצה של העלאות ריבית ביחס להערכות לתוואי הריבית, לפי התחזיות באותה העת ואף בדומה לבנקים מרכזיים אחרים בעולם.

בשנת 2022 התאפיינה סביבת אינפלציה ברמה גבוהה, בהשוואה לשנים האחרונות. שיעור האינפלציה השנתי הסתכם ב-5.3%, לעומת 2.8% בשנת 2021. עם זאת שיעור האינפלציה בישראל נמוך ביחס לרוב המדינות המפותחות. בכדי להתמודד עם ההתייקרויות במשק נרשמו מספר צעדי הפחתת מס על ידי הממשלה, במיוחד בתחום מחירי האנרגיה.

הכלכלה העולמית

שנת 2022 נפתחה באופטימיות על רקע הירידה במספר הנדבקים מנגיף הקורונה ולאור זאת פתיחה מחודשת של הכלכלה העולמית. אופטימיות זו לא נמשכה זמן רב. בשלהי פברואר פלשה רוסיה לשטחה של אוקראינה וכתוצאה מכך נוצרה האטה בפעילות הכלכלית הגלובלית ומשבר אנרגיה באירופה. בנוסף התרבו האינדיקטורים על ההאטה בסין, שיבושים בשרשרות האספקה, שהובילו ללחצי אינפלציה והאטה בפעילות הגלובלית.

העלייה באינפלציה ברחבי העולם הובילה לריסון מוניטרי מצד הבנקים המרכזיים. המגמה התחזקה במחצית השנייה של השנה כאשר גם הבנק המרכזי האירופי החל להעלות את הריבית, תוך האצה של קצב ההעלאה בשיעורי הריבית. צעדים אלה, בשילוב שאר ההתפתחויות הגלובליות, תרמו להמשך האטה בפעילות הכלכלית ולהורדת תחזיות הצמיחה בעולם. סביבת האינפלציה הייתה במהלך השנה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים, אולם, לקראת סוף השנה מסתמנת התמתנות באינפלציה בחלק מהמדינות. לאור מגמות אלה המשיך הצמצום המוניטרי בעולם. נציין שכמה בנקים מרכזיים החלו לאותת על האטה עתידית בקצב הצמצום וחלקם אף החלו בפועל להאט את קצב הצמצום המוניטרי.

השווקים הפיננסיים בעולם ובישראל

לאחר 3 שנים של עליות שערים בשוקי המניות המרכזיים בעולם וגם מגמה חיובית למדי בשוקי האג"ח, 2022 הייתה שנת מפנה קשה, ובה רשמו מרבית הנכסים ירידה משמעותית בערכם. המלחמה באוקראינה והמאבק של הבנקים המרכזיים באינפלציה היו המקורות העיקריים לקושי של שוקי האג"ח והמניות. עם זאת, הרבעון האחרון של השנה הביא הקלה מסוימת, כאשר הן האינפלציה והן הבנקים המרכזיים החלו להראות סימנים של תפנית.

במהלך השנה ועד סופה, מניות הערך עלו משמעותית על מניות הצמיחה. ניתן להסביר זאת במידה רבה על ידי הערכות שווי גבוהות מדי למניות צמיחה, אכזבה מהתוצאות הכספיות וגם מהשפעת עליית הריבית ועלויות המימון. עם זאת, ללא ספק המהלך המשמעותי ביותר בשווקים היה הירידה החדה במחירי האג"ח הממשלתיות. בדיעבד, הפסד ההון המשמעותי והיוצא דופן באג"ח הממשלתיות, לצד ירידת מחירי המניות, השאיר את המשקיעים ללא חוף מבטחים. החולשה נגרמה מכך שהבנקים המרכזיים נאלצו להעלות את הריבית בשיעור גבוה מציפיות המשקיעים, בתחילת השנה בגלל האינפלציה המזנקת. שוק האג"ח הממשלתי בבריטניה נפגע במיוחד, וירד ב-25% במהלך השנה.

בעוד שהבורסה בתל אביב הציגה בראשית השנה עמידות מסוימת למגמות החיצוניות, עם התקדמות השנה התאחדו המגמות. בסיכום שנתי ירד מדד S&P 500 בשיעור של 19.4% (במונחי מטבע מקומי) ומדד מניות הטכנולוגיה, ה-Nasdaq צנח ב-33.1%. לעומתם, מדד הדגל ת"א 35 איבד 9.3% בלבד. שוק האג"ח של ממשלת ארה"ב ירד ב-12.5% ב-2022.

בזירת המט"ח, האינדקס הדולרי (DXY) עלה במהלך 2022 ב-8.2% (שמשמעותו, התחזקות של הדולר האמריקאי כנגד סל המטבעות), בתמיכת פער הריביות הגדל בין ארה"ב לשותפות הסחר המרכזיות של ארה"ב. בישראל, השקל נחלש במהלך השנה ב-13.4% כנגד הדולר האמריקאי וב-6.7% כנגד האירו.

בראשית שנת 2023 החלה הממשלה בפעילות לקידום שינויים במערכת המשפט בישראל כאשר למועד פרסום הדוחות, חלק משינויים אלה כבר עברו קריאה ראשונה בכנסת. שינויים אלה מעוררים מחלוקת ציבורית רחבה שהובילה לגל של מחאה.

ייתכן שלשינויים האמורים תהיה השפעה על המשק והכלכלה בישראל ועל הסביבה הכלכלית בה פועלות קרנות הפנסיה. בשלב זה אין ביכולתה של ההנהלה לאמוד את ההשפעות האמורות, ככל שתהיינה.

6.2 השפעת חוקים, תקנות והוראות חדשות על עסקי קרן הפנסיה

צו הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דחיית המועד הקובע), התשפ"ב-2022.

ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 (להלן – "חוק ההתייעלות הכלכלית"). פרק ג' לחוק ההתייעלות הכלכלית, שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה, קובע כי מנגנון איגרות החוב המיועדות לקרנות הפנסיה החדשות ולקרנות הפנסיה הוותיקות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה (להלן – מנגנון השלמת תשואה). במסגרת הפרק האמור נקבע כי 30% מנכסי קרנות הפנסיה, אשר עד לחקיקת חוק ההתייעלות הכלכלית הושקעו באיגרות חוב מיועדות, יושקעו בהתאם למדיניות ההשקעה של מסלול השקעה בקרן בהתאם למנגנון שנקבע בחוק, וייהו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% (צמודה למדד).

עוד נקבע כי תחילתו של הפרק האמור תהיה ביום 1 ביולי 2022, או במועד מאוחר יותר שייקבע שר האוצר. ביום 23 לפברואר פורסם צו הדוחה את תחילת הפרק ליום 1 באוקטובר 2022 (ואכן התקנות נכנסו לתוקפן במועד זה). זאת, על מנת שמנגנון השלמת התשואה יחל בתחילת רבעון קלנדרי, כך שיותאם להוראות הדיווח המיוחדות של החברות המנהלות המבוצעות בתחילת כל רבעון לפי הדין.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים) התשפ"ב-2022

התקנות פורסמו ביום 24 במאי 2022 בהמשך לתיקון שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה (ביטול האג"ח המיועדות). בתקנות נקבע כי 30% מנכסי קרנות הפנסיה, שצפויים להתפנות, באופן הדרגתי, עם פדיון של אג"ח מיועדות המוחזקות כיום בקרן, יושקעו בהתאם למדיניות ההשקעה של הקרן, וייהו מזכאות להבטחת תשואה שנתית בשיעור של 5.15% (צמודה למדד).

לצורך כך, בוצעו תיקונים בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), תשע"ב-2012, על מנת להתאימן למנגנון החדש. להלן עיקרי התיקונים שבוצעו:

1. ביטול החובה להשקיע 30% מנכסי הקרן באגרות חוב מיועדות, ובמקום זאת לקבוע חובה להשקיע באפיק השקעה מובטח תשואה שנתית בשיעור של 5.15% (צמודה למדד), כך שביחד עם סך ההשקעה באג"ח מיועדות, שיעור ההשקעה הכולל בנכסים אלו יהיה 30% מנכסי הקרן.
2. אחוז התיק שניתן להשקעה בנכסים מסוכנים (ללא דירוג או בדירוג נמוך) – בוצעו ההתאמות הנדרשות, על מנת שניתן יהיה לשמר את ההיקף היחסי של ההשקעה בנכסים מסוכנים כפי שהיה עד כה. בהתאם, נקבע כי ניתן יהיה להשקיע בנכסים אלו, בשיעור של עד 50% מסך הנכסים כולל סיוע, או 31.43% מסך הנכסים, ללא סיוע.

החוזר המאוחד שער 5 (חלק 4 פרק 3) – דיווח לממונה על שוק ההון עודכן ב 27 יולי 2022 ובו שולבו ההנחיות לאופן הדיווח בהתאם למנגנון הבטחת התשואה. המועד הראשון בו הנחיות אלה תקפות הן לגבי הדיווח שיימסר ב 15.11.22.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון), התשפ"ג-2022

הוראות תקנות אלו חלות רק על פעילות קופות הגמל ולא על הקרנות הוותיקות שבהסדר. גופים מוסדיים רשאים לגבות מנכסי קופת הגמל או מנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה. הוצאות ישירות כמפורט בתקנות לשם ביצוע בחינה מקיפה ורוחבית של סוגיית ההוצאות הישירות מינה הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ועדה מייצעת לבחינת הוצאות ישירות שרשאי גוף מוסדי לנכות מנכסי החוסכים שבניהולו. המלצות הוועדה היוו בסיס לנוסח התקנות הקובעות את סוגי ההוצאות שניתן לחייב בגין הוצאות ישירות. כמו כן, התקנות קובעות מגבלה לעניין היקף ההוצאות הישירות שניתן לגבות בגין עמלת ניהול חיצוני, בהתאם להגדרה בתקנות, וכן, מחייבות את המשקיע המוסדי לקבוע מראש את השיעור המירבי של מגבלת עמלת הניהול החיצוני.

6.3 חוזרי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון

6.3.1 שירות ללקוחות גופים מוסדיים, חוזר גופים מוסדיים 2022-9-1, הסדרת אופן התנהלותם של הגופים המפוקחים במסגרת בירור תלונות ציבור, חוזר גופים מוסדיים 2022-9-3, חוזר בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות ציבור חוזר גופים מוסדיים 2022-9-2

לאור מדיניות רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון להבטיח קבלת שירות נאות לציבור המבוטחים והחוסכים נקבעו בחוזרים לעיל שפורסמו ב-2 לינואר 2022, ונכנסו לתקפם שישה חודשים מיום פרסומם, מספר שינויים:

- א. השירות לאזרחים ותיקים יותאם למאפייניהם הייחודיים ויהיה מקצועי, מכבד ויעיל. לאור האמור, נקבע כי גוף מוסדי ימנה ממונה אזרחים ותיקים שתפקידו יהיה להתוות את מדיניות החברה בנושא שירות לאזרחים ותיקים, לפלח את צרכיהם ולהתאים את התהליכים השונים לאוכלוסייה זו.
- ב. קוצרו לוחות הזמנים למענה של הגופים המוסדיים לפניות ציבור שמופנות אליהם מטעם הרשות לגבי אזרחים ותיקים - בתוך 21 ימים מהיום שבו הועברה אליהם על ידי הרשות ולגבי אנשים עם מוגבלויות בתוך 14 ימים.
- ג. נקבע כי אופן יישוב התביעות לאזרחים ותיקים יותאם למאפייניהם הייחודיים ויהיה מקצועי, מכבד ויעיל ויכלול, ככל הניתן, גם מענה וליווי אישי. בנוסף, נקבע כי גוף מוסדי יאפשר לתובע אזרח ותיק להגיש תביעה בעל פה, למעט אם האזרח הוותיק ביקש לעדכן אמצעי אלקטרוני לצורך ההתקשרות עמו.
- ד. בעמיתים מונה ממונה אזרחים ותיקים.

6.3.2 תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין דין וחשבון לציבור - גילוי אודות רואה חשבון מבקר בדוח תיאור עסקי התאגיד, חוזר גופים מוסדיים 2022-9-11

ביום 29 בדצמבר 2021 פורסם ברשומות תיקון לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 בדבר ביטול חובת גילוי היקף שעות העבודה של רואה החשבון המבקר בדוח הדירקטוריון אשר נכנס לתוקף במועד פרסומו, ויחול החל מהדוחות התקופתיים לשנת 2021. תיקון זה מבטל את חובת הדיווח על שעות ביקורת של רואה חשבון מבקר בדוח תיאור עסקי התאגיד של גופים מוסדיים ומצמצם את פירוט היקף שכר הטרחה לפי סוגי השירות שנותן רואה החשבון המבקר.

מטרת החוזר היא להחיל את התיקון האמור גם בדוח תיאור עסקי התאגיד של גופים מוסדיים ובאותם מועדים. הוראות החוזר יחולו החל מהדוח התקופתי לשנת 2022 (אלא אם החברה בוחרת ליישמו לדוח התקופתי של 2021). כצעד משלים, פורסם לצד החוזר מכתב לדירקטוריון המבהיר את החשיבות בקיום דיון מעמיק הנערך במסגרת וועדות הדירקטוריון אודות איכות והיקף עבודת רואי החשבון המבקרים.

6.3.3 תיקון הוראות החוזר המאוחד – פרק 4 לשער 5 "ניהול נכסי השקעה" (אג"ח מיועדות)

מתן אפשרות להעביר נכסים לא סחירים לאפיק השקעה מובטח התשואה ממשקיעים מוסדיים אחרים הנמנים על אותה קבוצת משקיעים. לא רלוונטי למתכונת ניהול הבטחת התשואה בקרנות הוותיקות. התיקון נעשה במטרה לאפשר לגופים המוסדיים לנהל את אפיק ההשקעה מובטח התשואה לפי מדיניות ההשקעות של מסלול ההשקעות של הקרן שבו מנוהלים היקף הנכסים הגדול ביותר בעוד שכיום הרגולציה איננה מאפשרת לבצע עסקה בנכסים סחירים בין שני משקיעים מוסדיים הנמנים על אותה קבוצת משקיעים. כמו כן, ניתנות הבהרות לגבי מאפייניהם של סלי השקעה.

לצד זאת, מבוצעים שני תיקונים שיכולים להיות רלוונטיים לקרנות הוותיקות:
 א. תיקון טעות סופר כך שיובהר שלא ניתן להשאל ניירות ערך במסגרת ה"מחסנית" של 5% מהיקף נכסי המשקיע המוסדי.
 ב. קביעה כי השקעה של גוף מוסדי או קבוצת משקיעים בתאגיד נדל"ן בשיעור העולה על 20% מסוג מסוים של אמצעי שליטה ועד שיעור של 49% מסוג מסוים של אמצעי שליטה, תתאפשר רק בתנאי שאמצעי השליטה בתאגיד הנדל"ן לא סחירים.

6.3.4

חוזר מבנה אחיד 2021-9-7 וחוזר אופן הפקדת תשלומים 2021-9-8

ההתפתחויות הטכנולוגיות של השנים האחרונות חיידו את הצורך להסדיר את תהליכי העברת המידע והכספים בין הגורמים השונים בשוק החיסכון הפנסיוני באופן ממוכן, במטרה לייעל את תהליכי העבודה, להסיר חסמים טכנולוגיים, לעודד ולתמוך בקיומו של שוק תחרותי, משוכלל ומפותח, תוך הגברת השקיפות ושיפור מהימנות וזמינות המידע הרלוונטי לחסכונותיו הפנסיוניים של הציבור. שני החוזרים מגבשים את הכלים בהם תבוצע התקשורת בין הגופים במשק. החוזרים עונים יחדיו על תהליך זה. חוזר מבנה אחיד מגדיר "רשומה אחודה", אשר תשמש את הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון, מעסיקים וצרכני מידע נוספים בתחום החיסכון הפנסיוני, במסגרת הפעולות העסקיות השונות המתבצעות ביניהם. העדכונים מיום 8 בפברואר 2022 דוחים כניסה לתוקף של חלק מהוראות החוזרים נוכח פניות מהשוק להעדר זמן מספק להערכות לשינויים בחוזר באופן מיטבי. שינויים עיקריים שנדחה מועד היישום שלהם הם בממשק מעסיקים, נספח ה' ובממשק אירועים (כללים להעברת היזון חוזר לבקשת מידע של לקוח), מ-20 בפברואר ל-22 במאי 2022, כמו כן החוזרים מבטלים את שלב הביניים לשימוש בטכנולוגיות API. בנוסף, בחוזר "אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל – תיקון" בוצעו עדכונים בלוחות הזמנים למתן היזון חוזר מגוף מוסדי למעסיק, מועד היישום של עדכונים אלה נקבע גם הוא למאי 2022. לא כל הוראות התיקון רלוונטיות לפעילות של קרן וותיקה לדוגמה ממשק הצטרפות וניוד. סעיפים החלים על עמיתים שהוגדרו לחודש מאי 2022 פותחו בזמן בהתאם לדרישה בחוזרים.

6.3.5

חוזר דיווח אירועי סייבר וכשל טכנולוגי 2022-9-15

בנוסף לגידול שחל בשנים האחרונות במספר אירועי הסייבר והכשלים הטכנולוגיים המתרחשים בגופים פיננסיים בארץ ובעולם, חלה עליה ברמת התחכום ובפוטנציאל הנזקים שהם עלולים לגרום. רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון פרסמה חוזר הקובע את הכללים למסירת עדכון מידי ומפורט ככל הניתן במקרה של אירוע סייבר או אירוע טכנולוגי אחר. החוזר נכנס לתוקף ב-23 במאי 2022 (ביום פרסומו). אירוע יוגדר מהותי וכזה המצריך דיווח בכל מקרה בו מתקיים לפחות אחד מהתבחינים הבאים:

- 1) אירוע אשר גרם לשיבוש מהותי בפעילות הגוף המוסדי, אשר נמשך למעלה משלוש שעות ממועד גילוי האירוע על ידי הגוף המוסדי;
- 2) אירוע בו נפגעו או הושבתו מערכות ייצור של הגוף המוסדי המכילות מידע רגיש למשך של יותר משלוש שעות;
- 3) אירוע בעל השפעה מהותית, בהתאם להערכת הגוף המוסדי, על זכויות עמיתים או מבוטחים של הגוף המוסדי;
- 4) אירוע שמצריך מעורבות ישירה של מנהל הגנת הסייבר או מנהל מערכות המידע בהיקף של ארבע שעות ומעלה;
- 5) אירוע סייבר המעיד על מתווה תקיפה חדש או המעיד על רמת מורכבות גבוהה, למיטב ידיעתו והבנתו של הגוף המוסדי;
- 6) קיימות אינדיקציות לכך שמידע רגיש אודות עמיתים, מבוטחים או עובדים, נחשף, דלף, שובש או נמחק;
- 7) קיימות אינדיקציות לחדירת גורם ללא הרשאות מתאימות או גורם בעל הרשאות אשר שקיים חשש כי הפעולות שהוא הגורם עלולות להביא לפגיעה במידע במערכות הגוף המוסדי;
- 8) התקבלו דרישת כופר או סחיטה מכל גורם שהוא, למעט מקרים בהם הגוף המוסדי בדק את הדרישה ווידא כי לא מדובר באירוע;
- 9) התקבלה החלטה של הגוף המוסדי לנקוט בפעולות הגנה או מנע, על מנת להתמודד עם חשיפה אפשרית של מערכות הגוף המוסדי עקב אירוע או חשש לאירוע אצל ספק שירות חיצוני או בעל רישיון המחובר למערכות הגוף המוסדי;
- 10) התקבלו דיווח או פניה לגבי אירוע מגורם חיצוני לגוף המוסדי, למעט דיווחים המגיעים בעקבות בדיקות או ביקורות שבוצעו ביזמת הגוף המוסדי או הרשות ולמעט דיווחים ופניות שנבדקו על ידי הגוף המוסדי והגוף המוסדי וידא כי לא מדובר באירוע;
- 11) אירוע אשר חייב בדיווח לגופי ממשלה ואכיפה אחרים.

- 6.3.6 תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה לחברות ביטוח ולקרנות הפנסיה 2022-9-18
 החוזר פורסם ביום 30 בספטמבר 2022 ונכנס לתוקף עם פרסומו. הנחות דמוגרפיות עומדות בבסיס קביעת מקדמי קצבה במועד הפרישה בקרנות הפנסיה ובפוליסות בביטוח חיים. ההנחות הללו עוברות תהליך מתמיד של כיוול ושכלול לצורך שיפור התאמתן לנתונים בפועל. נתונים שאספה רשות שוק ההון מהגופים המוסדיים, מהתקופה שבין 2013-2018, עובדו ונותחו ברשות החל מחודש פברואר 2020 ובהתאם לתוצאות, הרשות פרסמה את עדכון החוזר לגבי ההנחות על שיפור בתוחלת החיים.
 המשמעות של התארכות תוחלת החיים, היא שקצבאות הפנסיה ישולמו לתקופות ארוכות יותר ולפיכך, תגדלנה התחייבויות הגופים הפנסיונים. לענין השפעת החוזר ראה סעיף 2.4 לעיל.
- 6.3.7 תיקון חוזר הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד 2022-3-2
 החוזר פורסם ב-27 ליולי 2022 והוא מעדכן את הוראות הגילוי של קרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד בעקבות המעבר למנגנון השלמת התשואה. ההוראות תחולנה מהדוח התקופתי לרבעון השני של 2022.
 בנוסף ב-18 ליולי 2022 התקבלה הנחיה מרשות שוק ההון ביטוח וחיסכון כי יש להיערך גם ליישום האמור בטיטוט חוזר גופים מוסדיים 2020-219 עדכון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידה ודין וחשבון לציבור – הבטחת השלמת תשואה לקרנות פנסיה", למועד הדוח התקופתי לרבעון השני של 2022 (זאת למרות שטרם פורסם חוזר מעודכן).
- 6.3.8 תיקון הוראות החוזר המאוחד – אקטואר ממונה ואקטואר ראשי 2022-9-23
 התיקון שנעשה בשל כניסתן לתוקף של הוראות רגולטוריות (דירקטיבה EC/2009/138, המכונה "Solvency II", תקן IFRS17 שייכנס לתוקף בינואר 2024, והוראות האיגוד הבינ"ל של המפקחים על הביטוח - The international Association of Insurance Supervisors) קובע הוראות לעניין אופן עבודת מערך האקטואריה בגופים מוסדיים כגון:
 אקטואר ממונה של קופת גמל לקצבה יהיה אחראי על חישוב המאזן האקטוארי, על חישוב המקדמים הכלולים בתקנון הקרן ועל קביעת ההנחות, שעל בסיסן יחושבו המאזן האקטוארי והמקדמים של קופת הגמל. האקטואר הממונה ישתמש במודלים, הנחות, שיטות וחישובים אקטואריים אשר עומדים בהוראות הדין ובסטנדרטים מקצועיים.
 כמו כן, נקבע, כי "אם הדוחות הכספיים של מבטח פנסיוני אינם תואמים את המלצות האקטואר הממונה בנוגע למאזן האקטוארי, יפורטו הסיבות לכך בביאור לדוחות הכספיים" – כך פועלות הקרנות במידה ואכן קיים מצב שכזה.
 עוד נקבע בתיקון כי מבטח - הקרנות הוותיקות אינן נכללות בהגדרה זו, ימנה אקטואר ראשי שיהיה אחראי על מערך האקטואריה, יפקח על עבודתם של האקטוארים הממונים ושל עובדים אחרים אשר עוסקים בעבודה אקטוארית.

6.4 קרנות הפנסיה

הקרנות פועלות בשוק הביטוח הפנסיוני לטווח ארוך (פנסיה, ביטוח וגמל). שוק קרנות הפנסיה מורכב מקרנות פנסיה ותיקות שנסגרו להצטרפות עמיתים חדשים החל מאפריל 1995 ומקרנות פנסיה חדשות שהחלו לפעול מינואר 1995.
 מערכת קרנות הפנסיה היא חלק מן הרובד השני של מערכת הביטוח הסוציאלי במדינה (אחרי הרובד הראשון של הביטוח הלאומי). החיסכון הפנסיוני הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך המהווה נדבך מרכזי בהבטחת הביטוח הכלכלי והמשקי של משקי הבית. אפיקי החיסכון הפנסיוני כוללים את קרנות הפנסיה, פוליסות ביטוח ("ביטוחי מנהלים") וקופות הגמל.

להלן נתונים עיקריים על שוק קרנות הפנסיה בישראל (נתונים כספיים במיליוני ש"ח):

שוק קרנות הפנסיה בישראל בשנים 2021-2022³

סה"כ		נכסים נטו לסוף שנה		קרנות וותיקות	
2021	2022	קרנות חדשות	קרנות וותיקות	2021	2022
		2021	2022	2021	2022
במיליוני ש"ח					
1,121,368	1,081,493	640,332	663,251	481,036	418,242

כפי שעולה מן הטבלה, בשנים 2021-2022 היוו קרנות הפנסיה הוותיקות כ-39% מסך נכסי קרנות הפנסיה. שיעור הצמיחה בנכסי קרנות הפנסיה הוותיקות (להבדיל מנכסי קרנות הפנסיה החדשות) צפוי לקטון בשנים הקרובות, וזאת מאחר שהן סגורות להצטרפות עמיתים חדשים ותזרים התשלומים השנתי גבוה מתזרים התקבולים.

בנוסף, אגרות החוב המיועדות משוערכות בקרנות הוותיקות בשווי הוגן ואילו בקרנות החדשות בעלות מותאמת. לפיכך בשנת 2022 חלה ירידה משמעותית בשווי ההוגן של אגרות החוב המיועדות והסיוע הממשלתי בקרנות הוותיקות בעוד שבקרנות החדשות לא חל שינוי דומה. כתוצאה מכך חל קיטון בהיקף הנכסים של הקרנות הוותיקות.

6.5 מגמות בקרנות הפנסיה הוותיקות בהסדר

השפעתן על עסקי קרנות הפנסיה בתקופת הדוח ועל נתוני הדוח הכספי של הקרנות: החיסכון הפנסיוני, על מרכיביו השונים, הינו חסכון ייעודי לטווח ארוך ומהווה נדבך חשוב להבטחת הביטחון הכלכלי של משקי הבית במצבים ובאירועים של אובדן הכנסה לתקופה ממושכת, דהיינו בעת פרישה מעבודה, באירועי אובדן כושר עבודה (נכות) ובאירועי פטירה (שאירים). לפיכך, למדינה יש ענין מיוחד בהסדרה ובהבטחת אפיק חסכון זה, אשר עולה בקנה אחד הן עם צרכי משקי הבית והן עם המדיניות החברתית והכלכלית של המדינה. על כן, אפיק זה זוכה במדיניות רבות וכן במדינת ישראל לעידוד באמצעים שונים, לרבות בתחום הטבות המס.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 1995:

1. בשנת 1995 החליטה הממשלה על רפורמה בתחום הפנסיוני, ולפיה, בין היתר, חברות שניהלו קרנות פנסיה עד 31 בדצמבר 1994 מנועות מלהמשיך ולבטח עמיתים חדשים בקרנות הפנסיה הקיימות שבניהולן.
2. בהתאם למתחייב מהרפורמה, הקרנות חדלו לצרף עמיתים חדשים החל מינואר 1995, אלא אם כן חלות לגביהם הוראות מוגדרות שנקבעו לעניין זה.

הרפורמה בתחום הפנסיוני בשנת 2003:

- להלן עיקרי הרפורמה בתחום הפנסיוני משנת 2003 לגבי קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר:
1. הפקעת סמכויות הניהול וניהול מנהל מיוחד;
 2. העלאת שיעור דמי הגמולים;
 3. גביית דמי ניהול מתוך התשלומים לעמיתים (דמי ניהול אלה מהווים השתתפות של אותם עמיתים בעלויות תכנית ההבראה);
 4. האחדת מערך הזכויות - קביעת תקנון אחיד;
 5. קביעת תקרות להתפתחות השכר הקובע לקצבה ועליית ערכי הפדיון;
 6. העלאת גיל הפרישה;
 7. הקצאת סיוע ממשלתי;
 8. כרית הבטחון (ראה סעיף 4).

³ המקור: ריכוז נתוני הדוחות החודשיים של הגופים המוסדיים, כפי שפורסמו באתר רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

6.6 תכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות

הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004), התשס"ג-2003. במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש הוא פרק ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות.

בפרק ז'1 לחוק נקבעו שורה של הסדרים, ובהם מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי.

בהתאם להוראת סעיף 78א לחוק הפיקוח, המטרה העומדת בבסיס פרק ז'1 היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות".

בנוסף, כללה תוכנית ההבראה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית דמי ניהול מהתשלומים לעמיתים (המהווים השתתפות של אותם עמיתים בעלויות תכנית ההבראה), האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה וכן הקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

הפקעת סמכויות הניהול

בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, מונו לקרנות בשנת 2003 מנהלים מיוחדים. לפי הוראות החוק, למנהל המיוחד מוקנות כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרנות, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא, המנהל המיוחד הוא הגורם המופקד על ניהול הקרנות ועל התוויית המדיניות והפיקוח על דרכי ביצועה, ועליו לפעול לביצוע הוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח ולהגשמת מטרותיו.

עם מינויים של המנהלים המיוחדים חדלו מלפעול מוסדות הקרנות וועדותיהן, למעט ועדות השקעה שמונו על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה.

כמו כן, מונתה לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר ועדת מנהלה של שלושה חברים וזאת בהתאם להוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח. (תפקידי ועדת המנהלה מובאים בסעיף 5.1.3)

תפקידי מנהל מיוחד (תיקון מס' 10) תשס"ג 2003 (תיקון מספר 32) תשע"ו 2016

78ז. מנהל מיוחד ינהל את עסקי הקרן הוותיקה שלה התמנה ויפעל לביצוע הוראות פרק זה ולהגשמת מטרותיו, ובין השאר לביצוע כל אלה:

- 1) איתור הנכסים של הקרן, ואם הם אינם מצויים בשליטת הקרן או אינם רשומים על שמה בכל רישום המתנהל על פי דין – העברתם לשליטתה ורישומם על שמה;
- 2) מימוש ומכירה של נכסים של הקרן;
- 3) הבטחת קיומו של מסד נתונים מלא וזמין של כל זכויות העמיתים בקרן;
- 4) יישום התקנון האחיד;
- 5) יישום תכנית ההתייעלות שנקבעה לפי הוראות סעיף 78ב, או מימוש התפעול המשותף שעליו הורה הממונה לפי הוראות סעיף 78ג;
- 6) ביצוע כל פעולה אחרת שהממונה יורה עליה.
- 7) בהתאם להוראות סעיפים 78(ו) ו-70(ב) לחוק הפיקוח, מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

7. תוצאות הפעילות

7.1 נכסים נטו לפני סיוע (במיליוני ש"ח)

אחוז שינוי דצמבר 2022 דצמבר 2021	התפלגות הנכסים	דצמבר 2021	התפלגות הנכסים	דצמבר 2022	סעיף
(16.0%)	4.0%	10,453	3.9%	9,053	רכוש שוטף
(14.9%)	40.6%	105,293	39.1%	89,576	אג"ח מיועדות ⁴
12.8%	9.7%	25,235	12.4%	28,422	נירות ערך לא סחירים
(16.5%)	37.7%	97,916	35.6%	81,743	נירות ערך סחירים
3.2%	6.9%	17,827	8.0%	18,390	פיקדונות והלוואות
9.0%	0.1%	273	0.1%	297	מקרקעין
0.0%	0.0%	-	0.0%	34	הבטחת המדינה להשלמת תשואה
(13.2%)	2.3%	5,841	2.1%	4,871	נכסים אחרים (כולל סיוע גיל הפרישה לנשים)
(8.7%)	(1.3%)	(3,326)	(1.3%)	(3,016)	התחייבויות פיננסיות
(11.6%)	100.0%	259,511	100.0%	229,370	סך הכל

⁴ שיעור האחזקה באג"ח מיועדות בשווי הוגן.

7.2 התחייבויות (במיליוני ש"ח)

סעיף	דצמבר 2022	דצמבר 2021	אחוז שינוי דצמבר 2022 דצמבר 2021
התחייבויות צבורות	403,761	480,941	(16.0%)
התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים	5,774	9,835	(41.3%)
סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות	409,535	490,776	(16.6%)
סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון	(28,249)	(50,519)	(44.1%)
סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בעתיד	-	(17,836)	-
סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבגינם הקרן תהיה זכאית להבטחת תשואה וצפויה להשקיע בהן בעתיד	(15,145)	-	-
אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי	(136,771)	(162,910)	(16.0%)
סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי	229,370	259,511	(11.6%)

סעיף	דצמבר 2022	דצמבר 2021	אחוז שינוי דצמבר 2022 דצמבר 2021
גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי:			
יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת	(275,877)	(254,017)	8.6%
התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות	(649)	(1,940)	(68.9%)
השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון	73,119	(13,194)	-
שינויים אחרים בהנחות ובשיטות	(2,486)	(8,920)	(70.9%)
שינויי חקיקה ותקנון	-	2,194	-
יתרת גרעון בסוף שנת המאזן	(205,890)	(275,877)	(25.4%)

7.3 דוח הכנסות (הפסדים) (במיליוני ש"ח)

סעיף	דצמבר 2022	דצמבר 2021	אחוז שינוי דצמבר 2022 דצמבר 2021
ממזמנים ושווי מזומנים	354	(91)	-
מאג"ח מיועדות	(11,421)	12,920	-
מניירות ערך אחרים שאינם סחירים	617	7,219	(91.4%)
סך הכל מנירות ערך שאינם סחירים	(10,804)	20,138	-
מאג"ח סחירות	(6,900)	2,019	-
ממניות סחירות	(4,094)	7,129	-
סך הכל מנירות ערך סחירים	(10,994)	9,149	-
מפיקדונות והלוואות	101	585	(82.8%)
ממקרקעין ורכוש קבוע	32	55	(42.5%)
הבטחת תשואה	34	-	-
הכנסות אחרות(*)	83	10	-
סך הכל	250	650	(61.5%)
סך כל הדוח	(21,195)	29,847	-

* הגידול בהכנסות אחרות בשנת 2022 נובע בעיקר מטיפול ויישוב של מספר תביעות משפטיות.

7.4 דוח הוצאות (באלפי ש"ח)

הוצאות הנהלה וכלליות

סעיף	דצמבר 2022	דצמבר 2021	גידול (קיטון)	אחוז שינוי
שכר ונלוות	113,674	112,314	2,134	1.2%
שינוי בהתחייבות להטבות לעובדים(*)	(72,303)	(8,936)	(63,367)	-
סך הכל שכר	41,371	103,378	(52,818)	(60.0%)
הוצאות תפעול(**)	40,063	53,675	(13,612)	11.9%
הוצאות אופאל - חטיבת המחשוב	58,968	58,857	111	0.2%
שינוי אומדן רכוש אחר ופחת	-	42,576	(42,576)	-
סך הכל הוצאות	140,402	258,486	(118,084)	(45.7%)
הוצאות מיסים	782	112	670	-
השתתפות בהוצאות ודמי ניהול מקופות גמל	(18,385)	(19,081)	696	(3.6%)
סך הכל הוצאות נטו	122,799	239,517	(116,718)	(49%)

(*) ברבעון השני 2022 שונתה המדיניות החשבונאית המתייחסת לחישוב ההתחייבויות בגין הטבות לעובדים לאחר פרישה, חופשה ותוכניות הטבה אחרות לזמן ארוך. עד למועד השינוי חושבה ההתחייבות בהתאם להסכמי העבודה והסכמי פרישה לגבי כל העובדים שהשתייכו להסכמים קיבוציים בהם ניתן היה לפרוש בפרישה מוקדמת. החל מרבעון שני 2022 חושבה ההתחייבות על בסיס אקטוארי הלוקח בחשבון הנחות שונות המתבססות בין היתר על ההסכמים הקיבוציים החדשים שנחתמו השנה. ההנחות העיקריות בבסיס החישוב הינן: שיעורי עזיבה, עליות שכר עתידיות ושיעורי ההיוון.

כתוצאה מהשינוי במדיניות החשבונאית, קטנה ההתחייבות בכ- 73 מ"ח כך שסך הוצאות השכר בתקופת הדיווח קטנו ובמקביל גדל הון העמיתים בקרן בסכום זהה. מחוסר מהותיות, לא עודכנו הנתונים לתקופות ההשוואה.

(**) בנוסף, הוצאות התפעול בתקופת הדיווח כוללות קיטון נטו של כ-17 מיליון ש"ח בגין עדכון חד פעמי של הפרשות לטיפול בתביעות משפטיות משנים קודמות.

7.5 השקעות

פעילות ההשקעות של קרנות הפנסיה מתבצעת בכפוף למדיניות ההשקעות הכוללת שנקבעה ע"י ועדות ההשקעה כדלהלן:

יעדים מרכזיים של מדיניות ההשקעות הכוללת

תכלית מדיניות ההשקעות של הקרנות היא עמידה בהתחייבויות לעמיתים. במסגרת זו, על הקרנות לפעול ככל הניתן, להתאמת אופי הנכסים לאופי ההתחייבויות, תוך שמירה על רמת סיכון כוללת של תיק ההשקעות וזאת בהתאם למדיניות ההשקעות שנקבעה ולהחלטות ועדת ההשקעות.

דגשים נוספים

ההשקעות תתבצענה תוך בחינה שוטפת של תיק ההשקעות והנכסים המרכיבים אותו ביחס למאפייני ההתחייבויות הפנסיוניות, שיקולי ההשקעה יכללו התייחסות להיבטים כגון חלופות השקעה ברמת סיכון נתונה, חשיפה לסיכונים ברמת מיקרו ומאקרו ולהיבטים נוספים כגון מיסוי ושינויים רגולטוריים. כמתחייב מחוק הפיקוח ומתקנות מס הכנסה פועלות בקרנות ועדות השקעה המורכבות, מלבד המנהל המיוחד, מנציגים חיצוניים, כהגדרתם בחוק הפיקוח. ועדות ההשקעה של הקרנות קובעות מדיניות השקעות פרטנית לקרנות, בכפוף ליעדים ומגבלות הסיכון הנדרשות. מדיניות ההשקעות הפרטנית שקבעה ועדת ההשקעות של הקרנות כוללת התייחסות לשיקולי הקצאת הנכסים אל מול ההתחייבויות הפנסיוניות. הקצאת הנכסים הפרטנית קובעת בין היתר שיעור חשיפה לאפיקי ההשקעה השונים וכוללת התייחסות למאפייני הסיכון השונים לרבות משך החיים הממוצע (מח"מ).

תקנות השקעה – קרנות פנסיה ותיקות

ביום 7 ביולי 2012 נכנסו לתוקף תקנות המסדירות את כללי ההשקעה בגופים המוסדיים. במסגרת אותו תיקון נכללות הוראות לעניין השקעות נכסי הקרנות הוותיקות באפיקי ההשקעה השונים. כמו כן, ביום 30 באוגוסט 2012 פורסם ברשומות תיקון לתקנות ההשקעה לעניין אופן חישוב אגרות חוב מיועדות.

חקיקה בנושא הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה

ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנות התקציב 2021-2022 בפרק ג לחוק ההתייעלות הכלכלית שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה. בחוק נקבע כי מנגנון אגרות החוב המיועדות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה כך המדינה תחדל מלהנפיק אג"ח מיועדות (הפסקת הנפקת האג"ח נכנסה לתוקף ביום 1 באוקטובר 2022) ובמקום זאת, תספק לקרנות הפנסיה הגנה בצורת הבטחת תשואה בהיקף, שביחד עם יתרת האג"ח המיועדות, יהיה בשיעור של 30% מנכסי קרנות הפנסיה. החברות המנהלות של קרנות הפנסיה ינהלו את הנכסים המובטחים בהתאם למנגנון שנקבע בחוק וייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% צמוד מדד במשך תקופה של חמש שנים, כך שקרן שתשיג תשואה בשיעור נמוך יותר מ-5.15%, תקבל מהמדינה השלמה לתשואה של 5.15%, וקרן שתשיג תשואה גבוהה יותר, תעביר למדינה את שווי התשואה שמעל ל-5.15%.

ביום 27 ביולי 2022 התפרסם חוזר פנסיה 2022-3-2 המתקן את חוזר פנסיה 4-2006 לעניין הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד. החוזר התאים את הוראות הגילוי בדוח הכספי ובדוח האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות להן מונה מנהל מיוחד לקיומו של מנגנון הבטחת תשואה, כך שבמאזן החשבונאי ובמאזן האקטוארי נוספו סעיפים המשקפים את המדידה הנדרשת.

הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2022 כוללים את השפעת המעבר הצפוי ממנגנון של רכישת אגרות חוב מיועדות בתשואה ריאלית שנתית של 4.86% לתקופה של 15 שנים, למנגנון הבטחת תשואה ריאלית שנתית של 5.15% לתקופה של 5 שנים וזאת החל מיום 1 באוקטובר 2022. בהתאם להוראות החוזר השפעה זו נאמדה נכון למועד הדוחות בגידול בסכום הסבסוד וקיטון בגירעון בכ- 237 מיליון ש"ח.

ביום 1 בנובמבר 2022 נתקבלה לראשונה ממדינת ישראל הבטחת תשואה על נכסים מנוהלים בסך 141 מיליון ש"ח, באחת מבין שמונה הקרנות.

7.6 ניתוח השקעות

- יתרת הנכסים ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה ב- 229.4 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 259.5 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, קיטון בשיעור של כ-11.6%. הקיטון בנכסים נובע בעיקר מעליה בווקטור הריביות וירידות בשוק ההון שקוזזו חלקית על ידי העליה בשער הדולר ומימוש השקעות נטו לצורך מימון התשלומים לעמיתים.
 - יתרת האג"ח המיועדות ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה ב- 89.6 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 105.3 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, קיטון בשיעור של 14.9% הנובע בעיקר מעלייה בווקטור הריביות. אגרות חוב מיועדות מהוות כ- 39.1% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה הפסד של 4.6%.
 - יתרת אגרות החוב שאינן סחירות ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה בכ- 2.9 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של כ- 4.9 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, קיטון של 42.1% הנובע בעיקר מעלית וקטור הריביות.
 - יתרת ניירות ערך שאינם סחירים ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה בכ- 25.5 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 20.2 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, גידול של 25.9% הנובע בעיקר מהפרשי שער.
 - יתרת אגרות חוב ממשלתיות סחירות ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה ב 37.7 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 44.3 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, קיטון של 14.8% הנובע בעיקר מעליה בווקטור הריביות.
 - אגרות חוב ממשלתיות סחירות מהוות 16.4% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה הפסד של 2.67%.
 - יתרת אגרות חוב קונצרניות סחירות ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה בכ- 5.2 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של כ- 4.1 מיליארד ש"ח ליום 31 בדצמבר 2021, גידול של 25.5% הנובע מהשקעות חדשות בניכוי קניות בסך של כ- 1.3 מיליארד ש"ח והפסד בסך של כ- 0.3 מיליארד ש"ח הנובע בעיקר מהעלייה בווקטור הריביות.
 - אגרות חוב קונצרניות סחירות מהוות 2.3% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה הפסד של 0.11%.
 - יתרת מניות וניירות ערך סחירים ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה ב- 38.8 מיליארד ש"ח בהשוואה ל- 49.5 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2021. הקיטון של 21.6% נובע ממימושים נטו בסך 6.5 מיליארד ש"ח ומהפסד בסך של כ- 4.0 מיליארד ש"ח כתוצאה מירידה במדדי מניות בחו"ל במונחים שקליים, כדלקמן: מדד ה- MSCI ACWI ירד ב- 7.6% מדד ה- SP 500 ירד ב 8.8% בתקופה.
 - מניות סחירות מהוות 16.9% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה הפסד של 1.65%.
 - יתרת פיקדונות והלוואות ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה ב- 18.3 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 17.8 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2021, גידול של 3.2% הנובע מרווח של כ- 0.1 מיליארד ש"ח מעלייה בשער החליפין של הדולר בקיזוז העלייה בווקטור הריביות ומתוספת השקעות חדשות נטו בסך 0.4 מיליארד ש"ח.
 - פיקדונות והלוואות מהוות 8.0% מסך הנכסים ותרומתן לתשואה בתקופת הדיווח הינה רווח של 0.04%.
 - יתרת המזומנים והחייבים ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה ב- 9.2 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של 10.6 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2021, קיטון של 13.5% הנובע בעיקר ממימון תשלומים נטו לעמיתים.
- תרומתם לתשואה בתקופת הדיווח הינה 0.14%.

7.7 שכר ממוצע במשק (שמ"ב)

במהלך שנת 2021 אומדן השמ"ב (ממוצע 12 חודשים של השמ"ב – ממודדים) לפיו מחושבות הקצבאות בפרישה עלה ריאלי בכ- 5.2% אל מול ההנחה של גידול ריאלי של 1.2%, ביטוי לגידול בהתחייבות בשל עליה זו מופיע בדוחות התנועה של הקרנות במאזנים של סוף 2021 ומסתכם בכ- 3 מיליארד ש"ח. גידול זה הוא בנוסף לגידול בהתחייבויות של כ- 3.3 מיליארד ש"ח שהוצג במאזן לסוף שנת 2020 בשל עליית אומדן השמ"ב הריאלי 5.08%.

במהלך שנת 2022 אומדן השמ"ב ירד ריאלית בכ- 1.9% (נומינלי עלה ב 2.5%). ירידה באומדן השמ"ב הריאלי בשנת 2022 הביאה לקיזוז של כ- 2.7 מיליארד ש"ח מהגידול בהתחייבויות מסיבה זו, שנרשם כאמור לעיל, בשנתיים האחרונות.

7.8 ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן ייקבעו לפי שיעורי ריבית חסרת סיכון שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן "ווקטור ריביות").

הווקטור נקבע על פי שערי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי רשות שוק ההון. היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היוונום של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת.

מאחר ומשך החיים הממוצע של התחייבויות הקרנות ארוך יותר ממשך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו, הרי שהשינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי.

השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005. מאז התחלת השימוש בווקטור קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנדודיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות.

ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכותרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון". עליה בווקטור הריבית חסרת הסיכון - בתקופת הדוח, ווקטור הריבית חסרת הסיכון עלה. עליית הריבית הביאה לקיטון בהתחייבויות בסך העולה על הקיטון בנכסים ולהקטנת שיעור הסיוע הנדרש מתקרת כרית הביטחון לצורך איזון הקרנות.

7.9 העלאת גיל פרישה לנשים

בשל דחיית ההעלאה של גיל פרישה לנשים משנת 2012, נוצר גירעון שחייב ביצוע איזון והפחתת זכויות לעמיתים, בשל תוספת התחייבויות לקרנות של כ-5 מיליארד ש"ח. ההחלטה על האיזון התקבלה בשנת 2018 והפחתת הקצבאות נדחתה מספר פעמים בשל הכוונה להעלות את גיל הפרישה לנשים והקושי לבצע זאת בשל המצב הפוליטי.

ביום 4 בנובמבר 2021 אישרה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2021-ו-2022), התשפ"א-2021 ובכלל זה את פרק ה' הקובע את העלאת גיל הפרישה לנשים באופן מדורג עד לגיל 65.

ביום 8 בנובמבר 2021 פנה המנהל המיוחד של הקרנות לממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון במשרד האוצר בבקשה להפעיל את סמכותו בהתאם לסעיף 78 לחוק הפיקוח ובהתאם לסעיף 64 לתקנון האחיד על מנת לפעול בשינוי מהנחיית הממונה על שוק ההון שניתנה ביום 14 ביוני 2018 ולא לבצע הפחתה של זכויות פנסיונרים, מבוטחים, שארים וזכויות אחרות שמשלמות הקרנות בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מאי העלאת גיל הפרישה לנשים וזאת החל ממועד קבלת האישור.

ברקע פנייתו של המנהל המיוחד, כאמור, עומד מכתבו של החשב הכללי במשרד האוצר למנהל המיוחד מיום 28 באוקטובר 2021, בו הודיע החשב הכללי כי לאור ההעלאה הצפויה בגיל הפרישה לנשים ולנוכח הפער שיוותר בהתחייבויות הקרנות הוותיקות שבהסדר, ככל שהפער האמור כרוך במצב שבו הקרנות האמורות נמצאות בגירעון אקטוארי, בנטרול התחייבויות המכוסות על ידי כרית הביטחון, ובמטרה לאזן את הגירעון האמור, הרי שעל דעת הממונה על התקציבים, המדינה תעביר את סך הסיוע הממשלתי השנתי לקרנות בשנים 2022 עד 2035, לאחר יום 30 בספטמבר של כל שנה.

דחית מועד העברת הסיוע, בהתאם למפורט במכתבו של החשב הכללי, תביא לכך ששווי ההוגן יעלה, מה שיביא להפחתת הגירעון המצרפי הצפוי של הקרנות. (יצוין עוד כי החשב הכללי ביקש כי עד ליום 30 בספטמבר 2022 יועבר אליו ולממונה על התקציבים עותק ממאזן האקטוארי המעודכן של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר ליום 31 בדצמבר 2021, כפי שהועבר לבחינת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון). ההשפעה המצרפית של דחית גיל הפרישה, ודחית מועד העברת הסיוע, בהתאם לתנאים שנקבעו לכך, צפויות להביא לכך שהגירעון המצרפי הצפוי של כל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר יהיה בשיעור הנמוך מ- 0.65% מסך כל התחייבויות הקרנות, ולכן, בהתאם לקבוע בסעיף 65.ג. לתקנון האחיד, ניתן להורות על ביטול הפחתת הזכויות לעמיתי הקרנות.

לפיכך ביום 8 בנובמבר 2021 ניתן אישור על ידי הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון, כי החל מיום זה לא יופחתו קצבאות או זכויות אחרות שמשלמות הקרנות. בהמשך לפנייה של הקרנות למשרד האוצר בסוף יוני 2022, ביום 21 ביולי 2022 הוצגו לחשב הכללי, לממונה על התקציבים ולרשות שוק ההון המאזן האקטוארי המעודכן של כל הקרנות שבהסדר ליום 31 בדצמבר 2021 וכן חישובי תרחישים למצב הגירעון בקרנות, כפי שנקבע במכתבו של החשב הכללי מיום 28 באוקטובר 2021.

בעקבות ההצגה של התרחישים הוסכם עם משרד האוצר על דחיית המועד להעברת הסיוע, כמפורט במכתב. שווי הסיוע במאזן הקרנות יחושב ויוצג בדוחות הכספיים האקטואריים של הקרנות לפי המתווה המפורט במכתב החשב הכללי. עוד סוכם כי במקרה שיחול שיפור משמעותי באיזון האקטוארי של הקרנות, תידון מחדש נחיצות ההסדר והצורך בהמשך דחיית מועד תשלומי הסיוע.

7.10 מודל להעמסת עלויות

מאז שנת 2007 הוצאות התפעול מתחלקות בין הקרנות לפי מודל להעמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן.

7.11 שינויים עיקריים בהתחייבות הפנסיונית

התחייבויות פנסיוניות (במיליוני ש"ח)	דצמבר 2022	דצמבר 2021	גידול (קטיון)
פנסיונרים קיימים	242,211	270,683	11.8%
פעילים זכויות צבורות	125,276	165,888	32.4%
פעילים זכויות עתיד	18,701	26,180	40.0%
סך הכל פעילים ופנסיונרים	386,188	462,751	19.8%
לא פעילים	33,116	41,776	24.9%
מבוטחים לשעבר וחסרי פרטים	3,169	3,004	(5.2%)
סך הכל לא פעילים	36,285	44,380	22.3%
סך הכל התחייבויות פנסיוניות	422,472	507,131	20.0%

7.12 סיוע ממשלתי

7.12.1 בסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות והבטחת תשואה

הביטוי בדוחות לשנים 2021 ו-2020 לגובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן - ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 3-4-2006 מיום 14 ביוני 2006, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות.

הנפקת אג"ח מיועדות מסוג ערד, הופסקה החל מיום 1.10.2022.

ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 (להלן - "חוק ההתייעלות הכלכלית"). פרק ג' לחוק ההתייעלות הכלכלית, שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה, קובע כי מנגנון איגרות החוב המיועדות לקרנות הפנסיה החדשות ולקרנות הפנסיה הוותיקות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה (להלן - "מנגנון השלמת תשואה").

במסגרת הפרק האמור נקבע כי 30% מנכסי קרנות הפנסיה, אשר עד לחקיקת חוק ההתייעלות הכלכלית הושקעו באיגרות חוב מיועדות, ייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% (צמודה למדד).

התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן:

השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות.

סבסוד זה בסך 21,385 מיליון ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות המהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. (בשנה הקודמת - 39,436 מיליון ש"ח)

שערך בגין הבטחת תשואה שנרשם על נכסי הקרן:

ביום 1 בנובמבר 2022 נתקבלה לראשונה ממדינת ישראל הבטחת תשואה על נכסים מנוהלים בסך 141 מיליון ש"ח, באחת מהקרנות. בעקבות כך נרשם נכס הבטחת תשואה בסך 34 מיליון ש"ח.

סבסוד ממשלתי בגין הבטחת תשואה שהקרנות צפויות להשקיע בהן בעתיד:

סך סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבגינם הקרן תהיה זכאית להבטחת תשואה וצפויה להשקיע בהן בעתיד הינו 15,145 מיליון ש"ח (בשנה קודמת סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות הינו 17,836 מיליון ש"ח).

7.12.2 אומדן סיוע ממשלתי ישיר

אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של 136,771 מיליון ש"ח. (בשנה הקודמת - 162,910 מיליון ש"ח).

מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה על שוק ההון מיום 17 באוגוסט 2005), הקרנות בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 3-4-2006, רושמות כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויות הפנסיוניות. מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר.

גובה הסיוע לכל אחת מהקרנות גם כפוף לשינויים בגובה ההתחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות, שינויים בגובה ריבית ההיוון (לווקטור ריביות) ובתשואת הקרן.

אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.

איזון הגרעון

אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין ולאחר שנלקחה בחשבון כרית הביטחון, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, יאוזנו הקרנות באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי. במצב זה יהיו רשאיות הקרנות בכפוף לקבלת אישורים מתאימים - להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתקבע.

7.12.3 התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה

המספרים המוצגים להלן הינם יתרת התחייבויות המדינה, נכון ליום 31 בדצמבר 2022, וזאת בהתאם לטיטת הכרעה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר שהעביר המפקח על הביטוח למנהלת המיוחדת ביום 21 במרס 2010 (להלן: "טיטת ההכרעה"). התחייבות הממשלה בנושא הסיוע הממשלתי לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מורכבת מ-3 רבדים:

הסיוע הממשלתי הישיר והעקיף בהתאם לחוק הפיקוח –

2003⁵ במחירי ינואר

מיליוני ש"ח	
67,922	הסיוע הממשלתי הישיר העתידי
10,378	הסיוע הממשלתי העקיף העתידי באג"ח מיועדות מסוג מירון
78,300	סך הכל הסיוע הממשלתי העתידי
	<u>יתרת הסיוע הממשלתי העתידי:</u>
33,777	סיוע ישיר עתידי
3	סיוע עקיף עתידי
<u>33,780</u>	יתרת הסיוע הממשלתי העתידי
	כרית ביטחון במיליוני ש"ח במחירי דצמבר 2008

⁵ על פי סעיף 78(ד) (ג) לחוק הפיקוח הסיוע הממשלתי צמוד למדד החל מחודש ינואר 2003 ונושא ריבית שנתית של 4%.

התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

במיליוני ש"ח			הסיוע הממשלתי בשווי הוגן ⁶
סיוע ממשלתי עתידי	השפעת הריבית	לפני השפעת הריבית	סיוע ממשלתי
35,956	14,570	21,386	סבסוד ממשלתי באמצעות אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן
20,766	5,621	15,145	סבסוד ממשלתי עתידי בגין נכסי הקרן שבשלהם תהייה זכאית לקבלת הבטחת תשואה שהקרן צפויה להשקיע בהן
57	24	33	סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבשלהם תהייה זכאית לקבלת הבטחת השלמת תשואה, שהקרן צפויה להשקיע בעתיד
163,512	26,741	136,771	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
4,876	570	4,306	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה לנשים
28,249	-	28,249	סיוע ממשלתי עתידי בגין מכרית הביטחון
253,416	47,526	205,890	סה"כ

בסעיף 78- יד לחוק הפיקוח נקבע כי הממשלה תסייע לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד, ובכלל זה לעמיתיהן, בהעברת כספים מתקציב המדינה בסך של 78,300 מיליון ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2003, הכולל את סכום ערך הסובסידיה.

לענין זה, "ערך הסובסידיה" משמעו - ההפרש בין סכום הריבית הצמודה שמשלמת הממשלה על אג"ח מסוג "מירון" שהונפקו לקרנות הוותיקות שמונה להן מנהל מיוחד וטרם נפדו ביום 30 באפריל, 2003 לבין סכום הריבית הצמודה שהייתה משתלמת אילו שיעור הריבית עליהן היה 4%. בהתאם לסעיף 78 יד (ב) לחוק הפיקוח, העברת הכספים לכל קרן ותיקה במסגרת הסיוע תיעשה בהתאם להוראות המפקח. בהתאם לאמור, קבע המפקח ביום 17 באוגוסט 2005 לוח סילוקין המפרט כללים בדבר העברת כספי הסיוע. לקביעה האמורה צורף לוח תזרים מזומנים, אשר כלל גם התייחסות לכספי הסיוע שהועברו בשנים 2003 עד 2005.

בראשית שנת 2007 משרד האוצר הודיע כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר כלל הסכומים המפורטים בלוח תזרים המזומנים.

במענה לבקשת הבהרה בנושא מהממונה על שוק ההון, אישר הממונה במכתב מיום 28 במרס 2007, כי מתבצעת על ידו בדיקה בדבר התאמת הסיוע הכספי שהועבר לקרנות הפנסיה שבהסדר לסיוע המפורט לעיל, ובכלל זה לסכום ערך הסובסידיה, ולאמור בלוח תזרים המזומנים, והוסיף כי אין באמור כדי להשפיע לרעה על מצבם הכספי של עמיתי הקרנות בעתיד, שכן ממילא הקרנות אינן זכאיות לסיוע ממשלתי מעבר לאמור בסעיף 78 יד(ד) לחוק הפיקוח. הממונה הבהיר במכתב נוסף מאותו יום, כי האמור במכתבו הראשון מתייחס לסיוע הממשלתי שקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר זכאיות לו לפי סעיף 78 יד (ד) לחוק הפיקוח, וכי אין באמור כדי לגרוע מסיוע ממשלתי אחר שהקרנות זכאיות לו לפי הוראות הדין.

בהמשך לבדיקת משרד האוצר כאמור, בדיונים שנערכו בנושא בין הקרנות לבין משרד האוצר, עלו ארבע סוגיות הנוגעות לערך הסובסידיה, להלן פירוט הסוגיות, עמדת הקרנות בעניינן (המתבססת גם על עמדה משפטית שהתקבלה בקרנות בעבר), ועמדת המדינה המעודכנת על פי טיוטת ההכרעה שהועברה לעיון הקרנות.

⁶ לפי סעיף 78- (יד) לחוק הפיקוח במחירי יום המאזן.

התחייבות הממשלה לתמיכה בקרנות הפנסיה (המשך)

מאחר שאימוץ סופי על ידי המדינה של דרך החישוב כאמור בטיטת ההכרעה, אם יתבצע, יביא למעשה להפחתה בהיקף הסיוע הישיר, כאמור לעיל, שתעביר הממשלה לקרנות הוותיקות שבהסדר, הוחלט להעביר את המחלוקות שבין משרד האוצר לבין הקרנות להכרעתו של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פיסקאלי), תוך מתן זכות לכל אחד מהצדדים כאמור להעמיד את ההחלטה שתתקבל לבחינה נוספת של היועץ המשפטי לממשלה. בשלב זה, ובטרם קבלת ההכרעה כאמור, הדוחות הכספיים משקפים את הפירוט שבטיטת ההכרעה. לוח הסילוקין החדש שפורסם ע"י הממונה ביום 30 בדצמבר, 2017 מאמץ גם הוא את טיטת ההכרעה. למרות האמור יובהר, כי אין בהצגת הדוחות הכספיים במתכונת האמורה כדי לגרוע או לוותר על זכות או טענה של הקרנות בנושא זה.

להלן פירוט מחלוקות הסיוע:

1. העברות ישירות לקרן בנין
לתקופה שבין ינואר 2003 עד ספטמבר 2003 ("קרן חצי") בסך כ- 1,120 מיליון ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2022.
גישת המדינה היא שהעברות אלו כלולות בסיוע הממשלתי.
לעמדת הקרן, הסיוע לקרן בנין בגין חודשים אלו נלקח מ"העתודה האקטוארית" (קרן מיוחדת שהוקמה על ידי הממשלה עוד בשנת 1991 וכללה כספים אותם החליטה הממשלה להעביר לקרנות עוד בשנת 1977).
בטיטת ההכרעה מוצגת עמדה, לפיה בסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם לסעיף 78 יד לחוק הפיקוח ייכלל הסיוע שהועבר לקרן בנין החל מיום 1 באוקטובר 2003 ולא לפני.
2. שינוי נוסחת חישוב ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מסוג מירון
לפי גישת המדינה, הריבית השנתית האפקטיבית לפיה יחושב ערך הסובסידיה היא 4% ומשתלמת אחת לשנה. ולכן הסבסוד העקיף יחושב לפי הפער בין ריבית אפקטיבית באג"ח מיועדות 5.57% פחות 4% וערך הסובסידיה הגלום באג"ח מיועדות מסוג מירון הוא 1.57%.
לעמדת הקרן, הריבית השנתית האפקטיבית, בהתחשב בכך שהריבית משתלמת פעמיים בשנה היא 4.04% ולכן ערך הסובסידיה הגלום באג"ח מיועדות מסוג מירון הוא הריבית האפקטיבית של 5.57% פחות 4.04% וערך הסובסידיה הוא 1.53%.
נכון ליום 31 בדצמבר, 2022, הפער בין תוצאות שתי הנוסחאות עשוי להגיע לכ- 765 מיליון ש"ח, באופן שחישוב לפי גישת המדינה יגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה מובאת גישת המדינה.
3. מועד התחלת הכללת הריבית על אג"ח מסוג מירון בערך הסובסידיה
גישת המדינה היא שתשלומי ריבית בשל מירונים בגין התקופה שבין יום 1 בינואר 2003 לבין יום 31 במאי 2003 נכללים בערך הסובסידיה.
עמדת הקרנות היא שמאחר שבסעיף 78 יד לחוק הפיקוח לא ניתנה התייחסות מפורשת לסיוע ממשלתי שניתן לקרנות שבהסדר לפני מועד כניסתו לתוקף של פרק ז' 1' לחוק הפיקוח (היינו: לפני יום 1 ביוני 2003), הרי שאין לכלול במסגרת הסיוע הממשלתי תשלומי ריבית בשל 'מירונים' שהוחזקו בידי הקרנות שבהסדר ואשר שולמו לקרנות בעד התקופה שבין יום 1 בינואר 2003 לבין יום 31 במאי 2003.
- נכון ליום 31 בדצמבר, 2022, הפער בין 2 הגישות עשוי להגיע לכ- 1,629 מיליון ש"ח, באופן שחישוב לפי גישת המדינה יגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך. בטיטת ההכרעה התקבלה עמדת הקרנות.
4. הכללת ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003 בערך הסובסידיה
לעמדת הקרן, ערך הסובסידיה אינו מתחשב בריבית המשולמת על ארבע סדרות אג"ח מסוג מירון שנקנו לאחר יום 30 באפריל, 2003, גישת המדינה היא כי הריבית המשולמת על אגרות החוב האמורות ייכלל בחישוב ערך הסובסידיה.
נכון ליום 31 בדצמבר, 2022, ערך הסובסידיה בגין ארבע סדרות האג"ח האמורות עשוי להגיע לכ- 1,988 מיליון ש"ח, באופן שיגדיל את ערך הסובסידיה, ויקטין את הסיוע הישיר כתוצאה מכך.
בטיטת ההכרעה מובאת גישת המדינה.

7.12.4 התחייבות להגדלת הסיוע הממשלתי לפי סעיף 78(ט') (8) לחוק הפיקוח

בסעיף 78(ב) (8) לחוק הפיקוח נקבע כי כל עוד לא הועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ולאשה, יכוסה ההפרש על ידי הגדלת הסיוע הממשלתי מעבר לסכום האמור בפסקה (1) בסעיף 78 יד(א) לחוק הפיקוח.

לעניין זה, "ההפרש" - הפרש בין התחייבויות הקרן כפי שיהיו אם יועלה גיל הפרישה לגיל 67 לגבר ואישה לבין התחייבויות הקרן כשגיל הפרישה הוא גיל 67 לגבר שנולד בחודש מאי 1942 ואילך וגיל 64 לאישה שנולדה בחודש מאי 1953 ואילך.

התחייבות המדינה בסעיף זה חושבה על פי הנתונים המצרפיים של הדוחות האקטוארים בקרנות. התחייבות המדינה על פי החוק הינה לשלם סכום זה על פי ההתחייבות בפועל. סך התחייבות המדינה ליום 31 בדצמבר 2021 מסתכם ל-4,305 מיליון ש"ח (בשנה הקודמת-5,716 מיליון ש"ח).

7.13 הגרעון ותוכנית המנהל המיוחד להשלמת הגרעון

הגרעון הכולל, לפני סיוע ממשלתי עתידי של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר מסתכם נכון ליום המאזן לסך של כ- 206 מיליארד ש"ח (בשנה הקודמת כ- 276 מיליארד ש"ח).

בהתאם לחוזר פנסיה 4-3-2006 אומדן הסיוע הישיר המוצג בדוח הכספי יהיה הנמוך מבין שני אלה:

1. אומדן חלקה הרעיוני הצפוי של הקרן בסך הסיוע ממשלתי הישיר.
2. הגרעון האקטוארי לפני סיוע ממשלתי, נכון ליום המאזן, בניכוי הסיוע הממשלתי בגין אי העלאת גיל הפרישה ובניכוי הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות.

מיליוני ש"ח	לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022
(205,890)	<u>יתרת הגרעון בסוף שנת המאזן לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי</u>
35,956	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
57	סבסוד ממשלתי עתידי בגין נכסי הקרן זכאית להבטחת השלמת תשואה
20,766	סבסוד ממשלתי עתידי בגין נכסי הקרן שבשלהם תהייה זכאית לקבלת הבטחת תשואה שהקרן צפויה להשקיעה בהן בעתיד
163,512	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
4,876	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה
28,249	סיוע ממשלתי מכרית בטחון
205,890	<u>סה"כ סיוע ממשלתי⁷</u>
-	יתרת גרעון בסוף שנת הדו"ח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי

⁷ הסכום המוצג כסיוע ממשלתי ישיר במאזן הקרנות הינו הסכום על-פי התחשיב בסעיף 1 לעיל.

7.14 יתרת גרעון הקרנות והשלכות ההנחות האקטואריות לגבי

אלמלא הסיוע הממשלתי שהקרנות צפויות לקבל לפי הוראות החוק, היה לקרנות גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך של 205,890 מיליון ש"ח (בשנה הקודמת - 275,877 מיליון ש"ח). גובה השפעת השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לאחר סיוע ממשלתי עתידי הסתכמה לסך של 73,119 מיליון ש"ח (בשנה הקודמת - 13,194 מיליון ש"ח).

הגרעון עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון, תשואת הקרנות, טיוב נתונים, והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

הגרעון אמור להיות מכוסה על ידי סיוע וסבסוד ממשלתי, בכפוף לגובה הסכום שהקרנות תקבלנה מסך סיוע והסבסוד הממשלתי ששוויו המהוון לפי וקטור הריביות לתאריך הדוחות מוערך בסך של כ- 206 מיליארדי ש"ח, שווי זה כולל את הסיוע הישיר, את הסיוע העתידי הנובע מאגרות חוב מיועדות, את הסכום הנוסף העתידי להתקבל לכיסוי מלוא העלויות הנובעות מאי העלאת גיל פרישה לאישה מגיל 64 לגיל 67 לאשה ואת כרית הביטחון הנאמד בסך של 4,305 מיליון ש"ח.

הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 6.7% במקרה שבו ייווצר בעתיד גירעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.

הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרנות פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו בפועל עלולים להיות שונים מהצפוי, עקב שוני אפשרי בין המציאות בפועל בעתיד לבין התחזיות.

מערכת ההנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד. בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של ההנחות, כגון שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויים רגולטוריים, שינויים כלכליים, ועוד. השינויים האפשריים המפורטים לעיל, ישפיעו בהתרחשם, על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרנות.

7.15 התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים

התפתחויות יוצאות דופן בהתחייבויות למבוטחים נוצרו עקב השינויים שפורטו בפרק 3 לעיל ובפרק 4 להלן ובעיקר עקב שינוי ריבית ההיוון, עליית השכר הממוצע במשק.

8. תשואות קרנות הפנסיה (נומינלי ברוטו)

תשואה נומינלית ברוטו של קרנות הפנסיה

שנת 2021			שנת 2022			עליית מדד המחירים בתקופה
2.8%			5.3%			
תשואת תיק חופשי (ללא סיוע ממשלתי ישיר ואג"ח מיועדות)	תשואת נכסי השקעה (ללא סיוע ממשלתי ישיר)	תשואה כוללת (כולל סיוע ממשלתי ישיר ואג"ח מיועדות)	תשואת תיק חופשי (ללא סיוע ממשלתי ישיר ואג"ח מיועדות)	תשואת נכסי השקעה (ללא סיוע ממשלתי ישיר)	תשואה כוללת (כולל סיוע ממשלתי ישיר ואג"ח מיועדות)	
12.19%	12.50%	11.30%	(6.42%)	(8.25%)	(10.09%)	מבטחים
12.35%	12.83%	11.68%	(6.84%)	(8.65%)	(10.10%)	מקפת
12.14%	12.49%	10.30%	(8.91%)	(9.78%)	(11.99%)	ק.ג.מ
7.81%	11.07%	8.85%	(9.74%)	(9.50%)	(7.41%)	בנין
8.45%	12.41%	9.11%	(9.87%)	(9.92%)	(9.06%)	חקלאים
9.87%	11.88%	9.23%	(8.27%)	(7.51%)	(10.49%)	אגד
11.16%	11.38%	10.06%	(9.58%)	(10.28%)	(12.10%)	הדסה
5.82%	14.91%	8.87%	(6.86%)	(8.64%)	(9.14%)	נתיב
12.04%	12.90%	10.96%	(6.89%)	(8.56%)	(10.42%)	תשואה כוללת

9. דוח ניהול סיכונים

פעילות הקרנות שבהסדר חשופה לסיכונים פיננסיים (בצד הנכסים או ההתחייבויות) כגון סיכונים שוק, אשראי, נזילות, סיכון כושר פירעון וכן לסיכונים תפעוליים ואחרים היכולים לנבוע, בין היתר, מאי נאותות או כשל בתהליכים הפנימיים, אנשים, מערכות או אירועים חיצוניים.

התממשות הסיכונים עשויה לחשוף את הארגון למצב שלא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו לעמיתים, להפסדים, פגיעה בהשגת היעדים (עסקיים או אחרים), פגיעה במוניטין ועוד. הקרנות מקיימות תהליך ניהול סיכונים ארגוני, ERM - Enterprise Risk Management, שמשמעותו קיום תהליך מובנה ואחיד חוצה ארגון בעזרתו הארגון מודד, מנהל, מפיץ תועלת ומפקח על הסיכונים אליהם הוא חשוף.

תהליך ניהול הסיכונים כולל: זיהוי סיכונים וחשיפות בפעילות והתהליכים, הערכת משמעותם והסתברות להתרחשותם, מעקב ובקרה אחר הסיכונים, טיפול בסיכונים (דרכי מניעה, פעולות לצמצום ההשלכות או ההסתברות להתממשות, העברת הסיכון לגורם שלישי כגון ביטוח, קבלה - החלטה על נשיאה בתוצאה בהתממש הסיכון), קביעת רמת הסיכון שהארגון יהיה מוכן לקחת בפעילויות בתחומים השונים, הטמעת כלים ושיטות למדידה, ניהול, ודרכי ההתמודדות עם סיכונים, הגדרת מבנה ארגוני תומך לניהול הסיכונים, קביעת אמצעים להתמודדות עם הסיכונים בכדי להפחית את ההסתברות לכשל, תחקור והפקת לקחים בהתממשות סיכון.

תהליך ניהול הסיכונים בקרנות שבהסדר נועד להבטיח:

- ביצוע הפעילות העסקית תוך לקיחת סיכון מחושבת, הבנת הסיכון הגלום בפעילות וקבלת החלטה מושכלת לגבי אופן הטיפול בו.
- מניעה ומזעור סיכונים.
- הפקת לקחים בגין אירועי כשל ויישום מסקנות.

המנהל המיוחד, ועדת ההשקעות, וועדת הביקורת והמבקרת הפנימית מקבלים דיווחים ועדכונים שוטפים ממנהלת הסיכונים בהתייחס לסיכונים השונים.

לצורך ניתוח ומעקב אחר חלק מהסיכונים הוטמעו בקרנות שבהסדר מספר מערכות ממוחשבות, ביניהן מערכת לניתוח סיכונים ALM ומערכת לניתוח סיכונים פיננסיים.

להלן פירוט הסיכונים העיקריים:

סיכונים שוק

סיכון לגידול בגירעון בעקבות תזוזה בגורמי שוק כגון: ריבית, אינפלציה, שער חליפין, מחירי מניות. ניהול תיק ההשקעות מתבצע תוך חתירה להשגת תשואה אופטימאלית במסגרת תיאבון הסיכון של הקרנות, בהתאם למגבלות חשיפה, ומדיניות שנקבעה ע"י המנהל המיוחד וועדות ההשקעה.

בקביעת מדיניות ההשקעה ורמת הסיכון, מתייחסים לגורמי סיכון שונים, תחזיות, הערכות כלכליות, מגמות ולהתפתחויות אפשריות בשווקים הפיננסיים והריאליים.

הקצאת ההשקעות לאפיקים השונים לשנה הקרובה מבוצעת בין היתר בהתחשב בניתוח ALM לאסטרטגיית ההשקעות לטווח ארוך שנקבעה ובהתייחס להתפתחויות צפויות בסביבה הכלכלית. בהתאם לכך, מאשרת ועדת ההשקעות תיקי סמן לחטיבת ההשקעות.

סיכון ריבית

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינויים בעקום הריבית. לקרנות חשיפה גבוהה לירידה בריבית. ירידה בשיעור הריבית עשויה להגדיל את הגירעון מאחר ומח"מ ההתחייבויות גבוה ממח"מ הנכסים.

מצב	שווי התחייבויות במיליוני ש"ח	גירעון במיליוני ש"ח	אחוז הגירעון	גידול/קטיון בגירעון במיליוני ש"ח	גידול/קטיון בגרעון ב %
31/12/2022	424,844	32,074	7.5%	-	-
ירידת ריבית 1%	491,329	64,125	13.1%	32,050	6.5%
עליית ריבית 1%	371,804	(9,196)	(2.5%)	(41,270)	(10%)

סיכון אשראי

הסיכון להפסד כספי כתוצאה מאי עמידה בהתחייבויות של לווים הנובע מחשיפה לירידה באיכות האשראי או חדלות פירעון של הלווים כתוצאה מפגיעה באיתנותם הפיננסית ו/או ירידה בשווי ההוגן. ההשקעות מתבצעות באגרות חוב, שטרי הון ופיקדונות של חברות ברובן בדירוג אשראי של קבוצת ה-A ומעלה. השקעה במנפיקים מתבצעת בהתאם לקריטריונים ולמדיניות האשראי. מבוצע מעקב שוטף אחר החובות בכלל ואחר חובות בעייתיים בפרט. הקרנות חשופות לענפי משק שונים שהעיקרי שבהם הינו ענף הפיננסים.

סיכון מחירי מניות

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי בשווי ההוגן של מחירי מניות. שיעור ההשקעה במניות בחו"ל ובארץ הינו 85% ו-15% בהתאמה.

מצב	שווי התחייבויות במיליוני ש"ח	גירעון במיליוני ש"ח	אחוז הגירעון	גידול/קטיון בגירעון במיליוני ש"ח	גידול/קטיון בגרעון ב %
31/12/2022	424,844	32,074	7.5%	-	-
ירידת מחירי מניות וקרנות השקעה 25%	424,844	54,138	12.7%	22,063	5.2%

סיכון אינפלציה

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון הנובע משינוי במדד המחירים לצרכן. שיעור הנכסים הצמודים למדד (ללא כרית ביטחון) נאמד בכ-76% מנכסי הקרנות, בעוד ההתחייבויות צמודות במלואן למדד.

מצב	שווי התחייבויות במיליוני ש"ח	גירעון במיליוני ש"ח	אחוז הגירעון	גידול/קטיון בגירעון במיליוני ש"ח	גידול/קטיון בגרעון ב %
31/12/2022	424,844	32,074	7.5%	-	-
עליית אינפלציה 5%	446,086	37,055	8.3%	4,980	0.8%

פיזור גיאוגרפי

כ-86% מנכסי הקרנות מושקעים בישראל (כולל אג"ח מיועדות וסיוע). כ-2.5% מהנכסים באסיה, כ-9% בצפון אמריקה, כ-2% באירופה, והיתרה במדינות אחרות.

סיכון מט"ח

סיכון להפסד בנכסים או לגידול בגרעון כתוצאה משינויים בשערי החליפין. ההשקעות במט"ח הינן בעיקר בדולר וביורו. גידור החשיפה למט"ח מתבצע בהתאם למדיניות ועדות ההשקעה.

מצב	שווי התחייבויות במיליוני ש"ח	גירעון במיליוני ש"ח	אחוז הגירעון	גידול/קטיון בגירעון במיליוני ש"ח	גידול/קטיון בגרעון ב %
31/12/2022	424,844	32,074	7.5%	-	-
התחזקות השקל ב-15%	424,844	44,016	10.4%	11,941	2.8%

נושר פירעון (Solvency Risk)

סיכון לאי עמידה בתשלום ההתחייבויות האקטואריות בטווח הארוך ו/או להפחתת זכויות העמיתים. הקצאת הנכסים בין אפיקי השקעה שונים מתבצעת בהתאם לאסטרטגיה ארוכת טווח שאושרה על ידי המנהל המיוחד וועדות ההשקעה ובהתאם לתאבון הסיכון של הקרנות. אסטרטגיית הקצאת הנכסים לטווח הארוך נועדה לקבוע את השקעת הנכסים האופטימלית לאורך זמן לצורך עמידה בהתחייבויות בהתאם לרמת הסיכון שנקבעה. לשם כך, מסתייעים בין היתר גם במערכת ממוחשבת ייעודית לניהול נכסים והתחייבויות בקרנות פנסיה (מערכת ALM). ניתוח שבוצע מצביע על כך שתחת מנגנון האיזון הקיים ותקנות ההשקעה הנוכחיות, קיים סיכון מסויים שהקרנות לא תצלחנה להגיע לאיזון של 100% וההפסד הממוצע הצפוי עלול להיות גבוה מ-5% בשנה מסוימת.

סיכון אקטואריה

הסיכון האקטוארי הינו ברובו סיכון אקסוגני שאינו בשליטת הקרן, וכולל סיכונים דמוגרפיים (שינויים בתוחלת חיים, שיעורי הקפאה, עזיבה, יציאה לנכות), וסיכונים כלכליים (ריבית, אינפלציה, שכר המבוטח, שכר ממוצע במשק). הסיכון טמון בפער שבין הערכים שיהיו בפועל לבין הערכים החזויים ששימשו בסיס להנחות האקטואריות. המשמעות של פערים אלה ככל שיהיו, תבוא לידי ביטוי בגירעון או עודף בדוחות האקטואריים.

סיכון משפטי

הסיכון המשפטי נובע מהכרעות שניתנו או שעשויות להינתן במסגרת הליכים משפטיים קיימים, לרבות הליכים עתידיים שעשויים להתרחש. ההפרשות הנדרשות במידת הצורך באות לידי ביטוי בדוחות הכספיים. הקרנות שבהסדר מבצעות מעקב שוטף אחר התביעות הקיימות ופועלות ככל הנדרש על מנת להקטין את היקף החשיפה הנובעת מהליכים אלה.

סיכון רגולציה

שינויים בחוקים ותקנות, בהוראות הממונה על המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון, או בתקנון האחיד, או בהוראות דין אחרות, יכולים להשפיע על ההתחייבויות או על הנכסים של הקרן. בנוסף, אי ציות האורגנים הרלוונטיים בארגון לחוקים ולהוראות רגולטוריות חיצוניות קיימות, או להוראות פנימיות שנקבעו, אפשר שיביאו להתממשות של סיכון לפגיעה במוניטין.

סיכון תפעולי

סיכון תפעולי הינו חשיפה להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. החשיפה נובעת מתהליכים הכוללים את תהליכי התפעול השונים, התשלומים, הגבייה, מערכות מידע ותקשורת ועוד. כחלק מתהליך ניהול הסיכונים מעודכנת מפת הסיכונים התפעוליים הארגונית בהסתמך על ניתוח חומרים, דיווחים שוטפים, שיחות עם גורמים רלוונטיים בארגון, דוחות ביקורת וכו', ומבוצע תהליך הפחתת סיכונים, מעקב ובקרה אחר הסיכונים. בתהליך צמצום החשיפות מטופלים סיכונים ממפת הסיכונים בהתאם לתכניות ההפחתה שאושרו, מבוצעים תהליכי הפקת לקחים מאירועי כשל ויישום מסקנות כמו כן סיכונים מטופלים כחלק מהתהליך השוטף בחטיבות השונות. בנוסף, מופעל מערך ביקורת פנימית נרחב המבצע ביקורת תקופתית בהתאם לתכנית עבודה שנתית ורב שנתית. התוכנית נקבעת אחת לשנה בהתייחס לסקר סיכונים שבוצע וכן בהתאם לדרישות החוק וההוראות השונות. היבטים נוספים של סיכונים תפעוליים מטופלים במסגרת יישום הנחיות SOX 404.

סיכון נזילות

סיכון נזילות בקרנות הפנסיה מורכב בעיקר משני תרחישים מרכזיים:
א. פער נזילות - סיכון המתייחס לאפשרות שזרמי המזומנים העתידיים של הקרנות לא יספיקו לממן את תשלום ההתחייבויות לעמיתים, והקרנות ימצאו בתזרים מזומנים גרעוני ולא ימצאו אפיקי מימון חלופיים.
ב. פער מח"מ – סיכון המתייחס לפער שבין תזרים פירעון הנכסים לזה של ההתחייבויות. בגלל מבנה הנכסים וההתחייבויות השונה (נכסים קצרים, התחייבויות ארוכות, התפלגות התזרימים) לקרנות, לא יהיו מספיק מזומנים במועד התשלום כדי לשלם לעמיתים את כספי הקצבה.
במצב זה, הקרנות עשויות לא לממש נכסים פיננסיים או נכסים אחרים במהירות הנדרשת עד מועד התשלום במחיר "השווי ההוגן", כדי לשלם את ההתחייבויות השוטפות לעמיתים או תשלומים לא מתוכננים. תמהיל הנכסים בקרנות מאפשר לתת מענה לצרכי הנזילות השוטפים והמשתנים.

10. השפעה של תופעות או אירועים מיוחדים על תוצאות הפעילות

במהלך תקופת הדוח היו תופעות או אירועים מיוחדים שהשפיעו על תוצאות הפעילות, ביניהם ניתן למנות את הבאים:

1. השינויים בווקטור הריבית (ראה פרק 7 סעיף 8)
2. התשואות בשוק ההון (ראה פרק 2 סעיף 5)
3. עליית שכר ממוצע במשק (ראה פרק 7 סעיף 7.7)
4. השפעת שינוי מנגנון הבטחת תשואה

שינוי מהותי ברווחי השקעות לתקופת הדוח ביחס לתקופה הקודמת

משבר הקורונה הביא לעלייה בתנודתיות בשווקים הפיננסיים לאורך השנה. נרשמו רווחי הון באפיקי ההשקעה הסחירים והלא סחירים ברמה גבוהה ביחס לתקופה הקודמת.

השפעת שינויים בהוראת הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ועל תוצאות הפעולות.

בהתאם לסמכויותיו על פי חוק הפיקוח, התקין המפקח תקנון אחיד שנכנס לתוקף ב-1.10.2003. עיקרי השינויים בתקנון האחד והשפעתם – ראה בפרק "תיאור הסביבה העסקית" בסעיף 6 לעיל.

השפעת השינויים בהוראות המס על התוצאות הפעילות

אין.

השפעת עונתיות על תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה

אין.

שינויים בשיעור גביית דמי הגמולים

אין.

שינויים מהותיים בשיטת חישוב המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה הקודמת

אין שינויים מהותיים בשיטת החישוב של המאזן האקטוארי בהשוואה לשנה קודמת.

11. תחזית זרמי כספים

על פי תחזית זרמי המזומנים של הקרנות שנערכה ע"י האקטואר לפי הנחות המאזן האקטוארי, דמי הגמולים יתאפסו, באופן תיאורטי, בשנת 2045, וזאת כתוצאה מצפי לירידה במספר המבוטחים והנחות לגבי עליה בשכר. הוצאות הקרנות צפויות לרדת ביחס עם ירידת דמי הגמולים ותשלומי הגמלאות.

תזרים המזומנים הצפוי לשנת 2023 מניח קבלת דמי גמולים בסך של כ- 2,075 מיליון ש"ח ותשלומי הקרנות בניכוי דמי ניהול בסך של כ- 17,123 מיליון ש"ח.

11.1 מימוש זכויות מבוטחים

הקרנות הינן קרנות סגורות, ולפיכך קיים תהליך של ירידה בדמי הגמולים ובמספר העמיתים הפעילים ומגמה של תזרים שלילי הנובע מעודף הולך וגדל של תשלומים על תקבולים. זרם התשלומים גדל כתוצאה מעליה במספר מקבלי הקצבאות ומפוטנציאל פדיון כספים חד פעמי. התהליך כאמור יימשך עד להתאפסות ההון של הקרנות. הנתונים על תזרים המזומנים העתידי מפורטים בדוח האקטוארי.

11.2 נכסים שלגביהם קיים קושי במימוש

נכסי הקרנות כוללים, בין היתר, אגרות חוב ממשלתיות מיועדות אשר מייצרות תזרים חיובי לשנים הבאות. חלק משמעותי נוסף מנכסי הקרנות מושקע בנכסים סחירים הכוללים אגרות חוב ממשלתיות, אג"ח קונצרנים ומניות אשר במקרה הצורך ניתן לממש. להערכתנו הקרנות לא צפויות בשנים הקרובות לקושי מהותי במימוש נכסים.

11.3 חובות

חובות של מעסיקים ועצמאיים, מבטחי משנה, מבוטחים, יתרות סוכנים וחייבים עסקיים אחרים שהפיגור בגבייתם עלול להשפיע על תזרים המזומנים של קרנות הפנסיה: היקף החבות הנצברת של מעסיקים, עצמאיים וחייבים אחרים מהווה כ- 1% ביחס להיקף הגבייה השנתית. הקרנות נוקטות בכל ההליכים הקבועים לפי הוראות הדין על מנת לגבות את החובות. על פי ניסיון העבר, רוב החובות ייגבו.

11.4 גביית חובות ע"י העברת נכסים ולא במזומן

גבית חובות על ידי קרנות הפנסיה מתבצעת בצרוף ריבית חשכ"ל כמתחייב מתקנות מס הכנסה. הקרנות אינן גובות חובות ע"י העברת נכסים.

12. השפעת גורמים חיצוניים

12.1 התחייבויות תלויות ותביעות:

12.1.1 תביעת קרן הגמלאות של חברי אגד נגד אגד

ביום 10.10.2021 ניתן פסק דין חלקי בתביעה בסך כשני מיליארד ש"ח, שהגישה קרן הגמלאות של חברי אגד כנגד אגד, בגין אי-ביצוע תשלומים שונים לקרן, ובכלל זה תשלומים למימון מאות פרישות מוקדמות של חברי אגד בעבר. בית הדין דחה את טענות אגד כי התביעה התיישנה, אף שחלק הארי של עילות התביעה נולד לפני שנת 1986. בית הדין קבע, כי אגד שלטה בקרן באופן שמנע מהקרן אפשרות להגיש תביעה נגדה. בית הדין קיבל חלק מעילות התביעה של הקרן – בית הדין קבע, כי על אגד לשלם לקרן עבור פרישתם המוקדמת של חברים רבים שפרשו פרישה מוקדמת בשלהי שנות ה-70' ובמחצית הראשונה של שנות ה-80', לפי סעיפי התקנון 29(ג) ו-29(ה) ולשאת בכל הוצאות הניהול של הקרן, בהתאם למפורט בתצהירי הקרן. בית הדין דחה חלק מעילות התביעה (נדחתה התביעה בעניין חבות אגד להשלים את תשואת הקרן ל-6.5% והתביעה לשלם עבור פרישות מוקדמות לפי סעיף 29(ד) לתקנון).

ביום 7.3.2022 הגישה הקרן תחשיב ובו כימות עילות התביעה אשר התקבלו בפסק הדין החלקי. חישוב סכומי העילות שנפסקו לזכות הקרן, נכון למועד הגשת התביעה (1.9.2010), עמד על כ-520 מיליון ש"ח לפי עמדת הקרן. הקרן טענה כי יש להוסיף לסכומי התביעה בעילות שהתקבלו בפסק הדין את התשואה שהניבה השקעת נכסי הקרן מאז מועד הגשת התביעה 1.9.2010 ועד מועד התשלום. לפי חישובי הקרן הסכום עומד על 945 מיליון ש"ח נכון ליום 31.12.2021. אגד התנגדה לתחשיב כולל תשואת הקרן, משום שלטענתה הוא לא נתבע בתביעה וביקשה להוציאו מהתיק. בהמשך, הגישה הקרן תחשיב נוסף, הכולל הפרשי הצמדה וריבית כדין מיום הגשת התביעה לסכומי התביעה בעילות שנפסקו, בסכום של 650 מיליון ש"ח נכון ליום 31.12.2021.

גם אגד הגישה כתב כימות עילות התביעה בסך כ-77 מיליון ש"ח. לשיטת אגד, אוכלוסיית החברים שפרשו קטנה מזו שהגישה הקרן ויש להפחית חלקים לא מבוטלים מהסכומים בטענות שונות. עוד לשיטת אגד אין להוסיף על הסכום הנפסק ריבית כלשהי.

ביום 23.6.2022 במסגרת דיון מוקדם בבקשת עיקול שהגישה הקרן לעיקול נכסי אגד להבטחת קיומו של פסק הדין החלקי, הגיעו הצדדים להסכמה דיונית אשר יתרה את הדיון בבקשת העיקול, לפיה אגד תמנע ממכירת נכסים או תשלומים מהותיים שלא במהלך העסקים הרגיל ותימנע מחלוקת דיבידנד, אלא אם כן תימסר הודעה מראש באופן שיאפשר שמיעת בקשת העיקול לגופה לפני מועד ביצוע הפעולה בידי אגד.

בית הדין הארצי קבע דיון מוקדם בערעורים שהגישו אגד והקרן ובמסגרת דיון זה, שהתקיים ביום 18.7.2022, הצדדים הסכימו להצעת בית הדין שהערעורים יישמעו במאוחד במהלך הרבעון הראשון של שנת 2023, במקביל להמשך ההליכים בבית הדין האזורי.

במקביל להליכים הנ"ל התנהל בין הצדדים מ"מ לפשרה, וביום 29.9.2022 נחתם בין אגד לבין הקרן הסכם פשרה לסילוק התביעות ההדדיות והערעורים בתיק זה ובתביעת אגד שהוגשה בתיק 45568-12-18 בנושא קבלת כספי דמי גמולים ששולמו לקרן בעד חברי אגד שנפטרו בנסיבות שאינן מזכות לפי התקנון (הקודם) בקצבה (תאונת עבודה, פעולות מלחמה, איבה וכו'), אשר אגד משלמת לאלמנותיהם קצבה מאז פטירתם וכן הוסדרו במסגרתו נושאים נוספים. בין היתר הוסכם כי אגד תשלם לקרן 618 מיליון ש"ח. נקבעו הסדרי תשלומים והריבית שתחול, שעבוד נכסי אגד להבטחת פירעון התשלומים והסדרים נוספים. הסכם הפשרה קיבל תוקף של פסק דין בהחלטת בית הדין הארצי מיום 2.10.2022. תביעת אגד בתיק 45568-12-18 נדחתה בפסק דין מיום 3.10.2022. ביום 3.10.2022 שולם לקרן התשלום הראשון על פי הסכם הפשרה, בסך של 100.7 מיליון ש"ח. התשלום הבא צפוי להתקבל בחודש ספטמבר 2023. נכון ליום 31 דצמבר 2022, יתרת החוב הינה 528 מיליון ש"ח.

12.1.2 תביעת מבטחים נגד התעשייה האווירית בעניין השבת הכספים שהצטברו בחשבון דמי הניהול

בהמשך לתביעה שהגישה מבטחים בעניין השבת הכספים שהצטברו בחשבון דמי הניהול שמבטחים הקצתה לתעשייה האווירית עד לשנת 2002, בית הדין האזורי לעבודה בתל אביב קבע בפסק דינו מיום 28 בדצמבר 2014 כי ההסכמות בדבר שימוש ביתרת דמי הניהול שנצברו בידי התעשייה האווירית - הנתבעת, מנוגדות לדין ומהוות העדפה של קבוצת עובדי הנתבעת, החורגת מהוראות תקנון מבטחים. לפיכך בית הדין הורה לנתבעת להשיב את יתרת דמי הניהול שנצברה לתובעת, על מנת שכלל עמיתי התובעת ייהנו ממנה ולא רק עובדי הנתבעת.

ערעור התעשייה האווירית על פסק הדין נדחה בפסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה מיום 21 באוגוסט 2017. אושר פסק דינו של בית הדין האזורי כי מבטחים זכאים לכספים שנותרו בחשבון דמי הניהול, כאמור.

הדין הוחזר לבית הדין האזורי על מנת שיקבע את ערכי הכספים להחזרה, בשים לב למחלוקת בין הצדדים בדבר שערך הסכום הצבור.

ביום 17 בפברואר 2022 ניתנה החלטתו של בית הדין האזורי לעבודה ובה נקבע כי על התעשייה האווירית לשלם למבטחים, את סכום הקרן שהיה בחשבון ביום 1 בינואר 2003 בסך כ- 38 מיליון ש"ח בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום 1 בינואר 2003 ועד התשלום בפועל. בעקבות ערעורים שהוגשו על-ידי הצדדים, התקיים ביום 8 בנובמבר 2022 דיון בבית הארצי לעבודה.

בתום הדיון בערעורים בבית הדין הארצי, הציע בית הדין לכל הצדדים למחוק את ערעוריהם ולהותיר את החלטת בית הדין האזורי לעבודה בדבר הסכום לתשלום על כנה, וכן כי עניין פסיקת הוצאות (אגרת בית הדין ששולמה על ידי מבטחים) ייפסק על ידי בית הדין לפי שיקול שעתו. הצדדים הסכימו להצעת בית הדין, ובהתאם, ביום 21 בנובמבר 2022 ניתן פסק דין לפיו נמחקו הערעורים ונקבע כי התעשייה האווירית תשלם למבטחים בנוסף לסכום פסק הדין הוצאות משפט סך 175,000 ש"ח. הוסכם בין מבטחים לתעשייה האווירית כי הסכומים שנפסקו ישולמו עד ליום 1 בינואר 2023.

בהתאם לפסק הדין תשלם התעשייה האווירית 77 מיליון ש"ח שהם מלוא 38 מיליון ש"ח שהיו בחשבון בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדין מיום 1 בינואר 2003 וכן את הוצאות המשפט כאמור. סך של 30 מיליון ש"ח שולם ביום 16.3.2022.

יתרת הסכום שולמה ביום 29.11.2022. יחד עם זאת קיים פער קטן של כ- 18,000 ש"ח בין חישובי הקרן ובין חישובי התעשייה האווירית והקרן פועלת להסדירו.

גביית חובות מעסיקים; חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 מטיל אחריות על קרנות הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטו הקרנות בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרנות פועלת לגביית החובות מול המעסיקים.

קיימות תביעות אשר הקרנות הינן צד להן הנובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועצי המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות.

לתאריך הדוחות הכספיים יתרת החובות הידועים לקרנות מופיעה בביאור חייבים ויתרות חובה. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, במידה ויוכרעו נגד הקרנות, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי.

הקרנות, על פי חוות דעת יועצי המשפטיים, אינן יכולות להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלו.

פרטים ראה ב'אור התחייבויות תלויות ותביעות במאזני הקרנות.

13. בקרות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח של הממונה, יחתמו המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים, כל אחד בנפרד, על הצהרה על אחריותם לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי והבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי, לרבות הערכת האפקטיביות של בקרות אלו, בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם "חוק" Sarbanes-Oxley שנחקק בארצות-הברית.

הוראות סעיף 302 בדבר האחריות לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי מתבצעות עבור הדוחות רבעוני החל מהדוחות הכספיים של שנת 2008.

הוראת סעיף 404 בדבר האחריות לבקרה הפנימית של הקרנות על הדיווח הכספי מתבצעות עבור דוחות שנתיים החל מהדוחות הכספיים של שנת 2011.

במסגרת היישום של הוראת סעיף 404 ביצעה הנהלת הקרנות שבהסדר, החל משנת 2009 מיפוי ותייעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים בהתבסס על המתודולוגיות המקובלות, תוך שימוש במודל הבקרה של (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) COSO.

הקרנות ביצעו, על-פי הדרישות, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה בפועל של הבקרות העיקריות.

הקרנות ביצעו על-פי המתודולוגיות המקובלות, עדכון למיפוי ולתייעוד של כל תהליכי הבקרה המהותיים, לרבות לתהליכים מהותיים חדשים.

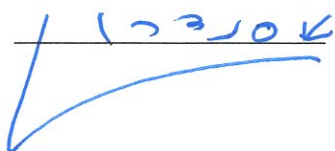
כמו כן, הקרנות ביצעו, בסיוע חברת הייעוץ, בחינת אפקטיביות של נהלי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי באמצעות בדיקה מחודשת של הבקרות העיקריות, וזאת תוך התאמת מדגמי הבדיקות לתוצרי מיפוי הסיכונים.

הערכת הבקרות והנהלים לגבי הגילוי:

הנהלת הקרנות, בשיתוף המנהל המיוחד ומנהלת חטיבת הכספים של הקרנות, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה. על בסיס הערכה זו, המנהל המיוחד ומנהל חטיבת הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרנות הפנסיה הינם אפקטיביים על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שקרנות הפנסיה נדרשות לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי:

לא ארע כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי.

אפי סנדרוב

המנהל המיוחד

26 במרס 2023

תאריך אישור הדוח:

14. דוח המנהל המיוחד וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית

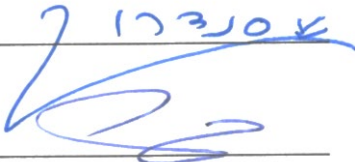
ההנהלה של קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי.

מערכת הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון למנהל המיוחד ולהנהלה של קרנות הפנסיה לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל והוראות הממונה על שוק ההון.

ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2022, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של "ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)". בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2022, הבקרה הפנימית של קרנות הפנסיה על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

אפי סנדרוב

המנהל המיוחד

רויטל פיאדה היכל

מנהלת חטיבת הכספים

26 במרס 2023

תאריך אישור הדוח:

הצהרת המנהל המיוחד

אני אפי סנדרוב, המנהל המיוחד, מצהיר כי:

סקרתי את הדוח השנתי של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2022 (להלן: "הדוח").

1. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.

2. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.

3. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-

א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;

ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;

ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-

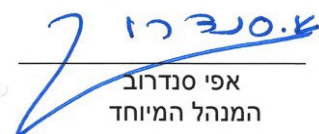
ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-

4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לועדת המנהלה ולועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:

א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-

ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אפי סנדרוב
המנהל המיוחד

26 במרס 2023

הצהרת מנהלת הכספים

אני רוויטל פיאדה היכל, מצהירה כי:

סקרתי את הדוח השנתי של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "קרן הפנסיה") לשנת 2022 (להלן: "הדוח").

1. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.

2. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן הפנסיה וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן הפנסיה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.

3. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של קרן הפנסיה; וכן-

א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן הפנסיה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בקרן הפנסיה, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;

ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;

ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של קרן הפנסיה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-

ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-

4. אני ואחרים בקרן הפנסיה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לועדת המנהלה ולועדת הביקורת, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה:

א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של קרן הפנסיה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן הפנסיה; וכן-

ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של קרן הפנסיה על דיווח כספי הנוגע לקרן הפנסיה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

26 במרס 2023

רוויטל פיאדה היכל
מנהלת חטיבת
הכספים

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ
(בניהול מיוחד)
קרן פנסיה לעמיתים ותיקים

דוחות כספיים שנתיים ליום 31 בדצמבר, 2022
מבוקרים

תוכן העיניים

7.....	מאזנים
9.....	דוחות הכנסות והוצאות
10.....	דוחות תנועה בקרן הפנסיה
11.....	ביאורים לדוחות הכספיים
11.....	ביאור 1 - כללי
13.....	ביאור 2 - עיקרי המדיניות החשבונאית
15.....	ביאור 3 - נכסים לפי בסיס הצמדה
17.....	ביאור 4 - מזומנים ושוי מזומנים
17.....	ביאור 5 - חייבים ויתרות חובה
18.....	ביאור 6 - ניירות ערך שאינם סחירים
18.....	ביאור 7 - ניירות ערך סחירים
20.....	ביאור 8 - מקרקעין
20.....	ביאור 9 - הוצאות מראש
20.....	ביאור 10 - התחייבויות שוטפות
21.....	ביאור 11 - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי
27.....	ביאור 12 - הכנסות מהשקעות
27.....	ביאור 13 - הכנסות (הוצאות) אחרות, נטו
28.....	ביאור 15 - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות
39.....	ביאור 16 - צדדים קשורים
40.....	ביאור 17 - מסים על הכנסה
40.....	ביאור 18 - תשואת הקרן
40.....	ביאור 19 - מידע בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים וחשיפתם לסיכוני ריבית
40.....	ביאור 20 - אירועים והתפתחויות בתקופת הדוח

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן: "הקרן") ליום 31 בדצמבר, 2022 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על-ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן - COSO).

המנהל המיוחד והנהלה של הקרן אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן, הנכללת בדוח המנהל המיוחד והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה- (Public Company Accounting Oversight Board) PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, אשר אומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קויימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקרן. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של בטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964. בקרה פנימית על דיווח כספי של הקרן כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות ובהעברות של נכסי הקרן (לרבות הוצאתם מרשותה) (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964 ושקבלת כספים והוצאת כספים של הקרן נעשים רק בהתאם להרשאות המנהל המיוחד והנהלה של הקרן; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הקרן, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכה בלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, הקרן קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2022 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2022 ואת תוצאות פעילותה לשנה שהסתיימה באותו תאריך. והדוח שלנו מיום 26 במרס, 2023 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים וכן הפניית תשומת לב בדבר התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטואר המצורף וכי גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2022 בכ- 17,205 מיליון ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל. וכן הפניית תשומת הלב לאמור בביאור 15 בדבר התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן.

פירמא אלמגור זרה ושות'

בריטמן אלמגור זרה ושות'

רואי חשבון

A Firm in the Deloitte Global Network

תל אביב, 26 במרס, 2023

תל אביב - משרד ראשי

מרכז עזריאלי 1 תל אביב, 6701101, ת.ד. 16593 תל אביב 6116402 | טלפון: 03-6085555 | info@deloitte.co.il

משרד נצרת
מרג' אבן עאמר 9
נצרת, 16100

טלפון: 073-3994455
פקס: 073-3994455
info-nazareth@deloitte.co.il

משרד אילת
המרכז העירוני
ת.ד. 583
אילת, 8810402

טלפון: 08-6375676
פקס: 08-6371628
info-ellat@deloitte.co.il

משרד חיפה
מעלה השחרור 5
ת.ד. 5648
חיפה, 3105502

טלפון: 04-8607333
פקס: 04-8672528
info-haifa@deloitte.co.il

משרד ירושלים
קרית המדע 3
מגדל הר חוצבים
ירושלים, 914510
ת.ח. 45396

טלפון: 02-5018888
פקס: 02-5374173
info-jer@deloitte.co.il

ביקרנו את המאזנים המצורפים של נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) (להלן – "הקרן"), לימים 31 בדצמבר 2022 ו-2021 ואת הדוחות על הכנסות והוצאות והדוח על השינויים בתנועת הקרן לכל אחת משתי השנים שהסתיימו באותו תאריכים. דוחות כספיים אלה הינם באחריות המנהל המיוחד וההנהלה של הקרן. אחריותנו היא לחוות דיעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון) התשל"ג-1973. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מידגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישומו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי המנהל המיוחד וההנהלה של הקרן וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של קרן הפנסיה לימים 31 בדצמבר 2022 ו-2021 ואת תוצאות פעולותיה והתנועה בקרן הפנסיה לכל אחת משתי השנים שהסתיימו באותו תאריכים, בהתאם לכללי חשבונאות ודרישות הגילוי אשר נקבעו בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר ובהתאם לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופת גמל), התשכ"ד-1964.

מבלי לסייג את חוות דעתנו אנו מפנים את תשומת הלב לנושאים כדלקמן:

א. לאמור בביאורים 1 ו-11 - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי ולדוח האקטואר המצורף. גרעון הקרן לפני הסיוע הממשלתי מסתכם ליום 31 בדצמבר, 2022 בכ 17,205 מיליון ש"ח ואומדן הסיוע הממשלתי ליום המאזן מכסה את מלוא הגרעון הנ"ל.

ב. לאמור בביאור 15 התחייבויות תלויות העומדות נגד הקרן.

ביקרנו בהתאם לתקני ה-PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן ליום 31 בדצמבר, 2022 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 26 במרס, 2023 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקרן.

ענייני מפתח בביקורת

ענייני מפתח בביקורת המפורטים להלן הינם עניינים אשר תוקשרו, או שנדרש היה לתקשרם, לועדת הביקורת של הקרן ואשר, לפי שיקול דעתנו המקצועי, היו משמעותיים ביותר בביקורת הדוחות הכספיים לתקופה השוטפת. עניינים אלה כוללים, בין היתר, כל עניין אשר: (1) מתייחס לסעיפים או לגילויים מהותיים בדוחות הכספיים, וכן (2) שיקול דעתנו לגבי היה מאתגר, סובייקטיבי או מורכב במיוחד. לעניינים אלה ניתן מענה במסגרת ביקורתנו וגיבוש חוות דעתנו על הדוחות הכספיים בכללותם. תקשור עניינים אלה, כמפורט להלן אינו משנה את חוות דעתנו על הדוחות הכספיים בכללותם ואין אנו נותנים באמצעותו חוות דעת נפרדת על עניינים אלה או על הסעיפים או הגילויים שאליהם הם מתייחסים.

תל אביב - משרד ראשי

מרכז עזריאלי 1 תל אביב, 6701101, ת.ד. 16593 תל אביב 6116402 | טלפון: 03-6085555 | info@deloitte.co.il

משרד נצרת
מרכז אבן עאמר 9
נצרת, 16100
טלפון: 073-3994455
פקס: 073-3994455
info-nazareth@deloitte.co.il

משרד אילת
המרכז העירוני
583, ת.ד.
אילת, 8810402
טלפון: 08-6375676
פקס: 08-6371628
info-ellat@deloitte.co.il

משרד חיפה
מעלה השחרור 5
ת.ד. 5648
חיפה, 3105502
טלפון: 04-8607333
פקס: 04-8672528
info-haifa@deloitte.co.il

משרד ירושלים
קרית המדע 3
מנזר הר חובבים
ירושלים, 914510
ת.ח. 45396
טלפון: 02-5018888
פקס: 02-5374173
info-jer@deloitte.co.il

התחייבויות פנסיוניות

הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2022 כוללים התחייבויות פנסיוניות בסך 20,077 מיליון ש"ח. ההתחייבויות הפנסיוניות כוללות זכויות שיצברו בעתיד בסך 501 מיליון ש"ח. כנגד ההתחייבויות הפנסיוניות עומד הסיוע ממשלתי בסך 17,205 מיליון ש"ח. כמתואר בביאור 11 לדוחות הכספיים, ההתחייבויות הפנסיוניות חושבו על ידי אקטואר הקרן ומבוססות על שיטות הערכה אקטוארית בהסתמך על נתוני העמיתים בקרן. רוב ההנחות המשמשות בסיס להערכה האקטוארית נקבעות על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון וחלקן על בסיס מחקרים שמבצעת הקרן.

כאמור בביאור 11 סכום ההתחייבות האקטוארית המוצג במאזן מייצג את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים בגין ההתחייבות הפנסיונית ותשלומי הקרן לעמיתים פעילים, עמיתים בעלי זכויות מוקפאות ולגמלאים, נכון ליום 31 בדצמבר 2022. החישוב האמור בוצע לפי הנחת שיעורי התשואה חסרת הסיכון והנחות דמוגרפיות. כמו כן, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, חישוב שוויה של "כרית הביטחון" בהתאם לצפי מועד קבלתה העתידי ומהוון ליום 31 בדצמבר, 2022 לפי וקטור הריביות, הינו כ- 1,386 מיליון ש"ח. בשלב זה הסיוע הישיר המופיע בדוח האקטוארי נקבע בחלוקה רעיונית לצורך המאזן הנוכחי בלבד. שינוי בהנחות שיעורי תשואה, הנחות דמוגרפיות, נתוני העמיתים בקרן ושווי כרית הביטחון עשויים להשפיע מהותית על מדידת ההתחייבויות הפנסיוניות. לפיכך, קבענו כי המדידה של התחייבויות הפנסיוניות הינה עניין מפתח בביקורת.

כיצד ניתן מענה לנושא בביקורתנו

להלן עיקר נהלי הביקורת שביצענו בקשר לעניין מפתח זה;

- בחנו את העיצוב, היישום והאפקטיביות התפעולית של בקרות מפתח פנימיות בקשר עם תהליך הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות לעמיתי הקרן.
- בחנו את בקרות החברה על שלמות ומהימנות זרימת הנתונים לאקטואר.
- בחנו, תוך הסתייעות באקטוארים מומחים מטעמנו, את מתודולוגיית חישוב ההתחייבויות הפנסיוניות לעמיתי הקרן ועקביות בישומה.
- בחנו, תוך הסתייעות באקטוארים מומחים מטעמנו, את התאמתן של הנחות בסיס מסוימות בתחשיבי החברה, כגון שיעור ההיוון, הנחות תמותה ושיעורי החלמה לנכים- להנחות ברירת המחדל כפי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון וכן לנתוני שוק
- קיבלנו את דוח האקטואר ובחנו התאמה בין נתונים מסוימים בדוח זה לבין נתוני הדוחות הכספיים.
- יישמנו נהלים אנליטיים לבחינת סבירות ההתחייבויות הפנסיוניות לעמיתי הקרן ושל התקבולים העתידיים של הקרן.
- יישמנו נהלים אנליטיים לבחינת סבירות התנועה בגירעון האקטוארי.
- בחינת נאותות חישוב הסיוע הממשלתי לקרנות בהתאם להוראות החוק והתכתבויות עם הממונה על שוק ההון.

בריתמן אלמגור זהר ושות'

רואי חשבון

A Firm in the Deloitte Global Network

תל אביב, 26 במרס, 2023

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד) קרן פנסיה לעמיתים ותיקים
מאזנים

ליום 31 בדצמבר		ביאור:	
2021	2022		
אלפי ש"ח			
			<u>נכסים</u>
			<u>רכוש שוטף</u>
334,067	558,199	4	מזומנים ושווי מזומנים
<u>*27,032</u>	<u>22,662</u>	5	חייבים ויתרות חובה
<u>361,099</u>	<u>580,861</u>		
			<u>השקעות</u>
		6	אגרות חוב מיועדות שהונפקו לקרן: עלות מתואמת סבסוד ממשלתי
945,459	995,367		
<u>577,306</u>	<u>314,755</u>		
<u>1,522,765</u>	<u>1,310,122</u>		
-	8,015		ניירות ערך שאינן סחירים
1,294,713	1,268,882	7	ניירות ערך סחירים
<u>80,800</u>	<u>100,775</u>	8	מקרקעין
<u>2,898,278</u>	<u>2,687,794</u>		<u>סך כל ההשקעות</u>
			סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים
<u>105,000</u>	<u>84,000</u>	11	
<u>3,364,377</u>	<u>3,352,655</u>	3	סך כל הנכסים
			<u>בניכוי - התחייבויות אחרות</u>
365	295		מעסיקים
<u>81,202</u>	<u>81,057</u>	10	התחייבויות שוטפות אחרות
<u>81,567</u>	<u>81,352</u>		סך כל ההתחייבויות
<u>3,282,810</u>	<u>3,271,303</u>		סך כל הנכסים, נטו

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.
* סווג מחדש ראה ביאור 2 ח'

ליום 31 בדצמבר		ביאור:
2021	2022	
אלפי ש"ח		
-	-	15 <u>התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות</u>
		11 <u>התחייבויות פנסיוניות:</u>
23,713,000	19,576,000	התחייבויות צבורות
658,000	501,000	התחייבויות פנסיוניות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים
24,371,000	20,077,000	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות
(1,560,000)	-	סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן בעתיד
-	(1,260,000)	סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבגינם הקרן תהיה זכאית להבטחת תשואה וצפויה להשקיע בהן בעתיד
(17,028,190)	(14,159,697)	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
(2,500,000)	(1,386,000)	11 סיוע ממשלתי בגין כרית ביטחון
3,282,810	3,271,303	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי
		11 <u>גרעון אקטוארי לפני אומדן סיוע ממשלתי עתידי</u>
(20,480,000)	(21,770,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן הקודמת
430,000	498,000	התפתחויות דמוגרפיות וכלכליות
(1,361,000)	3,977,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון
(406,000)	90,000	שינויים אחרים בהנחות ובשיטות
47,000	-	שינויי חקיקה ותקנון
(21,770,000)	(17,205,000)	יתרת גרעון בסוף שנת המאזן
		11 <u>סיוע ממשלתי עתידי</u>
490,000	521,000	סיוע ממשלתי עתידי לפני שינוי בריביות ההיוון:
1,443,000	-	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהונפקו לקרן
-	1,774,000	סבסוד ממשלתי עתידי באמצעות אג"ח מיועדות שהקרן צפויה להשקיע בהן
16,183,000	16,206,000	סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבגינם הקרן תהיה זכאית להבטחת תשואה וצפויה להשקיע בהן בעתיד
100,000	96,000	אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי
2,500,000	1,386,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים
1,054,000	(2,778,000)	סיוע ממשלתי עתידי בגין כרית ביטחון
21,770,000	17,205,000	השפעת השינוי בריביות ההיוון על הערכת הסיוע הממשלתי העתידי
-	-	יתרת גרעון בסוף שנת הדוח לאחר ניכוי סיוע ממשלתי
3,282,810	3,271,303	סך כל ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי סבסוד וסיוע ממשלתי ויתרת גרעון
		הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

רוניט פיידה היכל
מנהלת חטיבת הכספים

אפי סנדרוב
המנהל המיוחד

26 במרס, 2023
תאריך אישור הדוחות
הכספיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022		
אלפי ש"ח		<u>ביאור:</u>	
			<u>הכנסות (הפסדים)</u>
<u>(2,904)</u>	<u>12,273</u>		ממזומנים ושווי מזומנים
		12	<u>מהשקעות:</u>
349,331	(167,774)		מניירות ערך שאינם סחירים, נטו
75,621	(108,510)		מניירות ערך סחירים, נטו
<u>27,430</u>	<u>19,969</u>		ממקרקעין
<u>452,382</u>	<u>(256,315)</u>		
<u>466</u>	<u>26</u>	13	הכנסות אחרות, נטו
<u>449,944</u>	<u>(244,016)</u>		סך כל ההכנסות
			<u>הוצאות</u>
<u>10,771</u>	<u>8,697</u>	14	הוצאות הנהלה וכלליות
<u>439,173</u>	<u>(252,713)</u>		עודף הכנסות נטו - עובר לדוחות תנועה בקרן הפנסיה הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	
אלפי ש"ח		
<u>2,654,362</u>	<u>3,282,810</u>	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לתחילת השנה
		<u>תוספות לנכסים</u>
		דמי גמולים ממעסיקים ומעובדים עבור:
109,862	105,649	פנסיית יסוד ומקיפה
439,173	(252,713)	עודף הכנסות נטו - עובר מדוחות הכנסות והוצאות
		<u>תקבולים אחרים והעברות</u>
14,125	8,790	סיוע שנתקבל או נצבר בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
923,290	1,020,000	מקדמות בגין סיוע ממשלתי
1,575	672	תקבולים בגין רכישת זכויות ואחרות
35,087	35,848	רכישת זכויות ותקבולים בגין פרישה מוקדמת
30,978	33,022	תקבולים בגין פנסיות משותפות והיוון
(8,000)	(21,000)	שינוי בגין התחייבות לסיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל פרישה לנשים
<u>1,546,090</u>	<u>930,268</u>	סך הכל תוספות לנכסים, תקבולים אחרים והעברות
		<u>תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות</u>
(871,316)	(889,647)	לגמלאים, נכים ושארים, נטו
(15,295)	(9,287)	החזרים לעמיתים שפרשו, נטו
(41)	(6)	החזרים למעסיקים
(30,990)	(42,835)	העברות לקרנות פנסיה, בעיקר בגין פנסיות משותפות והיוון
<u>(917,642)</u>	<u>(941,775)</u>	סך הכל תשלומים לגמלאים ולאחרים והעברות
<u>628,448</u>	<u>(11,507)</u>	תוספות (קיטון) לנכסים, נטו
<u>3,282,810</u>	<u>3,271,303</u>	סך נכסים, נטו לכיסוי התחייבויות פנסיוניות לסוף השנה
		הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

גרעון וסיוע ממשלתי

הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק (ראה הגדרה בסעיף ב' להלן), אלמלא הסיוע כאמור היה לקרן גרעון אקטוארי שגובהו נאמד לסך 17,205 מיליון ש"ח (שנה קודמת- 21,770 מיליון ש"ח).

גובה הגרעון האמור הינו אומדן והוא עשוי להשתנות, בעיקר בשל שינויים בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת המאזנים האקטואריים (לרבות שינויים בווקטור הריביות והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

הגרעון צפוי להיות מכוסה על ידי סיוע ממשלתי, לרבות כרית הביטחון כמפורט בביאור 11 שחלוקתו הסופית טרם נקבעה, בכפוף לגובה הסכום שהקרן תקבל מתוך הסיוע הממשלתי הכולל. סכום הסיוע הממשלתי צמוד לשיעור עלית המדד ונושא ריבית שנתית של 4%, כפי שקבע החוק.

לתאריך המאזן הסיוע הממשלתי (ללא כרית הביטחון) אינו מספיק לכיסוי מלוא סכום הגרעון דבר שיצר גרעון של כ- 6.7% מסך כל ההתחייבויות של הקרן.

על פי הוראות התקנון האחיד, במידה והגרעון האקטוארי יעלה על 5% מסך כל ההתחייבויות של הקרן, או כשנוצר גרעון אקטוארי בסכום העולה על 3% מההתחייבויות במשך שלוש שנים ברציפות, על קרן הפנסיה, בכפוף לאישורו של המפקח על הביטוח, להפעיל את מנגנון האיזון האקטוארי, כך שיופחתו זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים, בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגובה יתרת הגירעון. יצוין כי באופן דומה, במידה וייווצר עודף אקטוארי בשיעור שיעלה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן, תהיה רשאית הקרן, בכפוף לאישור המפקח על הביטוח, להגדיל את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתקבע הקרן לעניין זה, בגין היתרה שעולה על 5% מסך כל התחייבויות הקרן כאמור.

הגדרות בדוחות כספיים אלה:

נתיב"ב" או "החברה"	-	נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד).
הקרן או קרן הפנסיה	-	קרן פנסיה לקצבה לעמיתים ותיקים של נתיב.
הראל ניהול קרנות	-	הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ.
חוק הפיקוח	-	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981
חוק קופות הגמל	-	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) - התשס"ה-2005.
רשות שוק ההון	-	רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.
הממונה	-	הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.
תקנות מס הכנסה	-	תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964.
צדדים קשורים	-	כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 לעניין השקעות משקיע מוסד.
מדד	-	מדד המחירים לצרכן כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
בעלי עניין	-	כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012. ובסעיף 5.10.2, פרק 4, שער 5 לחוזר המאוחד.
מבטחים	-	מבטחים קרנות פנסיה בע"מ בניהול מיוחד.

א. מגזרי הפעילות

הדוחות הכספיים מתייחסים למגזר הפעילות העיקרי של הקרן-ניהול קופת גמל לקצבה לעמיתים שהצטרפו עד ליום 31 בדצמבר, 1994 לקרן פנסיה ותיקה (להלן- המועד הקובע).

על-פי תקנון קרן הפנסיה, העמיתים המבוטחים בפנסיה מקיפה זכאים לקצבת זקנה, נכות וקצבה לשאירי המבוטח והפנסיונר, הכל בהתאם ובכפוף להוראות תקנות הקרן. עמיתים המבוטחים בפנסיית יסוד זכאים לקצבת זקנה ולקצבת שאירי זקנה, כמפורט בתקנות הקרן. בהתאם להחלטת הממשלה מיום 29 במרס, 1995 ותקנות מס הכנסה, קרן הפנסיה היא קרן סגורה. בהתאם להוראות הדין לא ניתן לצרף עמיתים חדשים לקרן הפנסיה, כמו גם ליתר קרנות הפנסיה לעמיתים ותיקים, אלא אם היו להם זכויות פנסיוניות בקרן פנסיה ותיקה אחרת שאינה מאוזנת על בסיס אישי או אצל מעביד שעל עובדיו חל הסדר פנסיה תקציבית לפני 31 בדצמבר, 1994 ולא חלפו עשרים וארבעה חודשים מאז הפסקת החברות בקרן הפנסיה, או ממועד הפסקת צבירת הזכויות לפנסיה תקציבית, וכל זאת בכפוף להוראות תקנון הקרן.

ב. תוכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות

1. הסדרי החקיקה - כללי

ביום 29 במאי 2003 התקבל בכנסת חוק התכנית הכלכלית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004, התשס"ג-2003 (להלן - חוק התכנית הכלכלית)). במסגרת זו תוקן גם חוק הפיקוח והוסף לו פרק חדש הוא פרק ז'1, לצורך החלת התכנית להבראת קרנות הפנסיה הוותיקות הגרעוניות.

בפרק ז'1 לחוק נקבע, בין היתר: מינוי מנהל מיוחד לקרנות, גיבוש תכנית הבראה וקביעת הסיוע הממשלתי. המטרה היא "לטפל בגרעון האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות, כדי להביאן לאיזון אקטוארי באמצעות שינויים בזכויות ובחובות של העמיתים ומתן סיוע ממשלתי שיאפשר להן לשלם קצבאות לעמיתיהן, והכל בהתחשב ביכולת משק המדינה ותוך יצירת אחידות במערך הזכויות" (כאמור בסעיף 78א לחוק הפיקוח).

בנוסף, כללה תוכנית ההבראה: העלאת שיעור דמי הגמולים, גביית סכומים בשיעור הקבוע בחוק הפיקוח מהתשלומים המועברים לעמיתים, האחדת מערך הזכויות באמצעות קביעת תקנון אחיד ומנגנון איזון אקטוארי, העלאת גיל הפרישה והקצאת סיוע ממשלתי לכיסוי גרעון הקרנות. כמו כן, בוצעו שינויים בתקנות ההשקעה.

2. הפקעת סמכויות הניהול

על-פי הוראות פרק ז'1 לחוק הפיקוח, מונה לקרן ביום 23 ביולי 2003 מנהל מיוחד. על-פי הוראות החוק יהיו למנהל המיוחד כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים בקרן, לדירקטוריון, לוועדות הדירקטוריון ולדירקטורים. כפועל יוצא, המנהל המיוחד הוא האחראי לניהול הקרן וכן להתוויית המדיניות ולפיקוח על דרכי ביצועה ועליו לפעול לביצוע הוראות חוק הפיקוח והגשמת מטרותיו.

עם מינויו של המנהל המיוחד חדלו מלפעול מוסדות הקרן וועדותיה, למעט ועדת השקעות חדשה שמונתה על-פי תקנות מס הכנסה והוראות הממונה. כמו כן מונתה, בהתאם לחוק הפיקוח, לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר ועדת מנהלה של שלושה חברים בראשות שופט בדימוס. לוועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת הנהלה, בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי אישור הדוחות הכספיים ומינוי רואה חשבון. בנוסף, תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

החל מיום 1 באוגוסט 2021 מכהן מר אפי סנדרוב כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר.

מינוי מנהל מיוחד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מבטא את מגמת הממונה להדק את שיתוף הפעולה והאחדת פעילויות התפעול השוטפות של כל הקרנות שבהסדר, מתוך כוונה להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

ביאור 2 - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי חשבונאות

הדוחות הכספיים ערוכים לפי כללי החשבונאות ודרישות גילוי אשר נקבעו בהוראות הממונה ובתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים.

ב. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

- מטבע הפעילות ומטבע ההצגה - הדוחות הכספיים מוצגים בשקלים, מטבע הפעילות של הקרן. מטבע הפעילות שהוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת הקרן ואת עסקאותיה ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.
- עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ - עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין היציג במועד העסקה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך מאזן למטבע הפעילות לפי שער החליפין היציג במועד זה. הפרשי שער, נזקפים לדוח הכנסות והוצאות. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ ומוצגים לפי שווי הוגן מתורגמים מחדש למטבע הפעילות בהתאם לשער החליפין היציג במועד שבו נקבע השווי ההוגן. נכסים והתחייבויות לא כספיים המוצגים לפי עלות מתורגמים לפי שער החליפין היציג במועד העסקה.
- פריטים כספיים צמודי מדד - נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על פי תנאיהם לשינויים במדד המחירים לצרכן בישראל (להלן - המדד) ושאינם נסחרים בבורסה מוסדרת בישראל או בחו"ל, מותאמים לפי המדד הידוע בכל תאריך המאזן.

ג. שערי החליפין וההצמדה

להלן פרטים על מדד המחירים לצרכן ושער החליפין היציג של דולר ארה"ב ושיעורי השינוי שחלו בהם:

שער החליפין היציג של הדולר – בש"ח	המדד בגין חודש נובמבר בנקודות ¹	ליום
3.519	240.8	31.12.2022
3.110	228.7	31.12.2021
3.215	223.3	31.12.2020
%	%	שיעורי השינוי
13.15	5.29	2022
(3.27)	2.42	2021
(6.97)	(0.60)	2020

ד. הערכת נכסים והתחייבויות

- מזומנים ושווי מזומנים - שווי מזומנים כוללים פקדונות בתאגידים בנקאיים לזמן קצר, שתקפותם המקורית אינה עולה על שלושה חודשים ממועד הפקדתם ואשר אינם מוגבלים בשעבוד.

¹ המדד לפי בסיס ממוצע 1993 = 100.

ביאור 2 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. הערכת נכסים והתחייבויות (המשך)

1. השקעות נכללו כדלקמן:

לפי שווי הוגן המחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים.	- פקדונות בבנקים, אגרות חוב מיועדות מסוג מירון וערד, אגרות חוב אחרות בלתי סחירות, הלוואות לאחרים
לפי שווי בבורסה ליום המאזן.	- ניירות ערך סחירים בארץ
לפי הערכת שווי ליום המאזן.	- מניות לא סחירות
לפי שווי הוגן, על בסיס הערכת שמאי מקרקעין המבוצעת אחת לשנה לפחות.	- מקרקעין
נכללות לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך המאזן.	- יתרות צמודות למדד המחירים לצרכן

2. סיוע ממשלתי - הסיוע הממשלתי נכלל במאזן לפי כללים שנקבעו בסעיף 78ד' לחוק הפיקוח (ראה גם ביאור 11 ד' - סיוע ממשלתי). הסיוע הממשלתי העתידי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 64 לגיל 67 נכלל בדוחות הכספיים במסגרת הנכסים.

3. התחייבויות פנסיוניות - ההתחייבויות הפנסיוניות לעמיתים פעילים, מוקפאים ולגמלאים כוללת את אומדן ההתחייבויות שנצברו ליום המאזן ואת עודף ההתחייבויות הצפויות להיצבר בעתיד בגין עמיתים פעילים על הערך הנוכחי של דמי הגמולים הצפויים להתקבל בגין אותם עמיתים.

ההתחייבויות מוצגות על פי דוח אקטוארי שנערך על ידי האקטואר אלון גבריאל ההתחייבויות הפנסיוניות מחושבות לפי ריבית היוון על פי טבלת ריביות משתנה לאורך השנים בהתאם לתשואת אג"ח ממשלתיות צמודות שנבחרו כמדגם מייצג, המשקפות תשואות חסרות סיכון הצפויות לאורך התקופה (להלן - ווקטור ריביות - ראה ביאור 10). נתוני ההתחייבויות הפנסיוניות תואמים את הדוח האקטוארי אשר מהווה נלווה לדוחות אלה.

ה. שיטת רישום דמי גמולים, תשלומים לגמלאים, נכים ושאירים

הכנסות מהשקעות ואחרות והוצאות הנהלה וכלליות, נרשמות על בסיס צבירה. הכנסות מדמי גמולים והתשלומים לגמלאים, נכים ושאירים, נרשמות על בסיס צבירה.

1. אומדנים בעריכת הדוחות הכספיים

דוחות כספיים של קרנות פנסיה מושתתים על אומדנים והנחות, שלהם השפעה מהותית על הנתונים המדווחים. האמור מתייחס במיוחד להנחות המשמשות בקביעת המחויבות הפנסיונית.

הנחות אלה מתייחסות, בין השאר, לתוחלת החיים בעתיד הן של המבוטחים והפנסיונרים והן של שאיריהם הזכאים לקבל קצבאות לאחר פטירת המבוטחים, לשיעור היציאה לנכות, לשיעור ההשתנות בעתיד של עליית השכר של העמיתים, להסדרי רציפות זכויות של עמיתים פעילים ושל עמיתים גמלאים, לאפשרות של שינויים בעתיד בתנאי הסדרי הגמלאות, להסתברות של פרישה של עמיתים בתנאים שאינם מזכים אותם בפנסיה, להקפאת זכויות, לעלויות התפעול המשוערות בעתיד של הקרן, לשיעור התשואה הצפוי על ההשקעות, לשיעור הניכוי הראוי של סכום המחויבות הפנסיונית בתנאי שוק משתנים וכדומה.

ההנחות האקטואריות הבסיסיות שלפיהן נמדדת המחויבות, נקבעו על ידי משרד האוצר ועל פי שינויים בהנחות כתוצאה ממחקרים שנעשו באישור ובהסכמת משרד האוצר. לאור כל זאת, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות במידה משמעותית ביותר מהתוצאות המוצגות בדוחות הכספיים והמתבססות על ההנחות שבבסיס האומדנים האמורים.

2. סווג מחדש

מספרי ההשוואה סווגו מחדש על מנת לשקף בהם את ההצגה של חלקה היחסי של הקרן בעלויות אופאל לפיתוח תשתית למתן שירותים לקרן בתקופת הדוח כך שסכום של 864. אלפי ש"ח סווג מסעיף השקעה בחברה קשורה לסעיף חייבים ויתרות חובה ליום 31 בדצמבר 2021.

ליום 31 בדצמבר, 2022

סה"כ	צמוד מט"ח	לא צמוד	צמוד למדד המחירים לצרכן	אלפי ש"ח	
<u>רכוש שוטף</u>					
558,199	87,316	470,883	-		מזומנים ושוי מזומנים
22,662	-	22,474	188		חייבים ויתרת חובה
<u>השקעות</u>					
<u>ניירות ערך שאינם סחירים</u>					
1,310,122	-	-	1,310,122		אגרות חוב ממשלתיות
8,015	-	-	8,015		אגרות חוב אחרות
<u>ניירות ערך סחירים</u>					
464,864	-	283,565	181,299		אגרות חוב ממשלתיות
61,333	-	-	61,333		אגרות חוב קונצרניות
742,685	546,803	121,105	74,777		מניות וניירות ערך אחרים
100,775	-	100,775	-		מקרקעין
84,000			84,000		סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
<u>3,352,655</u>	<u>634,119</u>	<u>998,802</u>	<u>1,719,734</u>		<u>סך הכל נכסי קרן הפנסיה</u>

ביאור 3 - נכסים לפי בסיס הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2021

סה"כ	צמוד מט"ח	לא צמוד	צמוד למדד המחירים לצרכן	אלפי ש"ח
<u>רכוש שוטף</u>				
334,067	22,924	311,143	-	מזומנים ושווי מזומנים
*27,032	-	27,032	-	חייבים ויתרת חובה
<u>השקעות</u>				
<u>ניירות ערך שאינם סחירים</u>				
1,522,765	-	-	1,522,765	אגרות חוב ממשלתיות
<u>ניירות ערך סחירים</u>				
232,952	-	193,850	39,102	אגרות חוב ממשלתיות
1,061,761	692,517	286,551	82,693	מניות וניירות ערך אחרים
80,800	-	80,800	-	מקרקעין
105,000	-	-	105,000	סיוע ממשלתי עתידי בגין אי העלאת גיל הפרישה לנשים
<u>3,364,377</u>	<u>715,441</u>	<u>899,376</u>	<u>1,749,560</u>	<u>סך הכל נכסי קרן הפנסיה</u>

* סווג מחדש ראה ביאור 2 ז'

ביאור 4 - מזומנים ושוי מזומנים

ליום 31 בדצמבר		הרכב:
2021	2022	
אלפי ש"ח		
154,977	172,177	מזומנים
179,090	386,022	פיקדונות לזמן קצר
<u>334,067</u>	<u>558,199</u>	

ביאור 5 - חייבים ויתרות חובה

ליום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2021	2022	
אלפי ש"ח		
9,126	8,892	מעסיקים (הרכב להלן)
-	188	ריבית ודיבידנד
3,363	3,325	בגין פנסיות משותפות
*889	675	צדדים קשורים ²
1,900	1,570	אחרים
2,053	259	חייבים בגין פרישות מוקדמות
2,466	2,466	מוסדות
7,235	5,287	חוב האוצר בגין סיוע אי העלאת גיל הפרישה לנשים
<u>*27,032</u>	<u>22,662</u>	

* סווג מחדש ראה ביאור 2 ז'

ב. הרכב חובות מעסיקים:

ליום 31 בדצמבר		
2021	2022	
אלפי ש"ח		
8,500	8,300	בגין חודש דצמבר
271	271	לפני שנת הדוח
355	317	בשנת הדוח
-	4	המחאות לגביה
<u>9,126</u>	<u>8,892</u>	

ביאור 6 - ניירות ערך שאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2021	2022	
אלפי ש"ח		
1,522,765	1,310,122	אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג ערד
-	8,015	אגרות חוב אחרות
<u>1,522,765</u>	<u>1,318,137</u>	

ב. אגרות חוב שאינן סחירות

ליום 31 בדצמבר		1. התפלגות אגרות החוב – לפי מועד הפדיון שלאחר תאריך המאזן
2021	2022	
אלפי ש"ח		
15,247	16,510	תוך שנה
-	242,090	אחרי שנה ועד ל-4 שנים
265,348	1,037	אחרי 4 שנים ועד ל-5 שנים
277,196	243,695	אחרי 5 שנים ועד ל-7 שנים
44,511	144,561	אחרי 7 שנים ועד ל-10 שנים
920,463	670,244	אחרי 10 שנים ועד ל-15 שנים
<u>1,522,765</u>	<u>1,318,137</u>	

2. תקופה ממוצעת לפדיון

ליום 31 בדצמבר		צמודות למדד
2021	2022	
שנים		
10.03	8.91	

3. תשואה ממוצעת משוקללת

ליום 31 בדצמבר		צמודות למדד
2021	2022	
אחוזים		
(1.39)	0.88	

ביאור 7 - ניירות ערך סחירים

ליום 31 בדצמבר		א. ההרכב:
2021	2022	
אלפי ש"ח		
232,952	464,864	אגרות חוב ממשלתיות
-	61,333	אגרות חוב אחרות
<u>232,952</u>	<u>526,197</u>	

ביאור 7 - ניירות ערך סחירים (המשך)

ליום 31 בדצמבר	
2021	2022
אלפי ש"ח	
369,244	195,882
692,517	546,803
1,061,761	742,685
<u>1,294,713</u>	<u>1,268,882</u>

ב. מניות וניירות ערך אחרים

תעודות סל בארץ
תעודות סל בחו"ל

סך הכל ניירות ערך סחירים

ג. אגרות חוב:

ליום 31 בדצמבר	
2021	2022
אלפי ש"ח	
691	53,711
-	1,888
-	7,068
9	19,588
82,002	14,875
149,994	197,468
-	194,640
256	36,959
<u>232,952</u>	<u>526,197</u>

1. התפלגות אגרות חוב
לפי מועדי פדיון - לאחר תאריך המאזן

תוך שנה
אחרי שנה ועד שנתיים
אחרי שנתיים ועד ל-4 שנים
אחרי 4 שנים ועד ל-5 שנים
אחרי 5 שנים ועד ל-7 שנים
אחרי 7 שנים ועד ל-10 שנים
אחרי 10 שנים ועד ל-15 שנים
אחרי 15 שנים (עד 2053)

2. תקופה ממוצעת לפדיון

ליום 31 בדצמבר	
2021	2022
שנים	
7.48	14.43
9.92	8.17

בלתי צמודות
צמוד

3. התשואה הממוצעת המשוקללת

ליום 31 בדצמבר	
2021	2022
אחוזים	
0.90	0.97
(1.29)	0.26

בלתי צמודות
צמוד

ביאור 8 - מקרקעין

ליום 31 בדצמבר		א. להלן התנועה
2021	2022	
אלפי ש"ח		
53,356	80,800	שווי לתחילת השנה
27,444	19,975	עלית ערך
<u>80,800</u>	<u>100,775</u>	שווי לסוף שנה

ב. הערכת השווי ליום 31 בדצמבר, 2022 בוצעה על ידי שמאי מקרקעין מוסמך, שלומי מערבי (שנת 2021- בוצעה על ידי שמאית מקרקעין מוסמכת נחמה בוגין).

ביאור 9: - הוצאות מראש

מבטחים מחזיקה במלוא זכויות הבעלות והשליטה (100%) של אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ (להלן-החברה). החברה נותנת שרותי מחשוב שוטפים, תמיכה וליווי בהקמת מערכת הליבה החדשה לניהול זכויות (להלן -"מערכת מפנה"). הוצאות מראש משקפות את חלקה היחסי של הקרן בעלויות אופאל לפיתוח תשתית למתן שירותים לקרן. הוצאות מראש אלה יופחתו לאורך תקופת מתן השירותים על ידי אופאל.

ביאור 10 - התחייבויות שוטפות

ליום 31 בדצמבר		<u>הרכב:</u>
2021	2022	
אלפי ש"ח		
69,915	71,010	פנסיה לשלם
*12	508	צדדים קשורים (ראה ביאור 16)
1,792	-	זכאים בגין פרישות מוקדמות
118	-	הוצאות לשלם
3,215	3,328	מוסדות
178	108	שיקים שלא נפרעו
268	403	פנסיות משותפות
1,449	2,141	התחייבויות תלויות
<u>4,255</u>	<u>3,559</u>	אחרות
<u>*81,202</u>	<u>81,057</u>	

* סווג מחדש ראה ביאור 2 ז'

א. ההתחייבויות הפנסיוניות

1. ההתחייבויות האקטואריות

ההתחייבויות האקטואריות המוצגות במאזן ליום 31 בדצמבר, 2022 ו-2021 מייצגות את הערך המהוון של ההתחייבויות, לתשלומי פנסיה ופדיון הזכויות בעתיד, לפנסיונרים, עמיתים פעילים ולעמיתים בלתי פעילים ובניכוי הערך המהוון של דמי גמולים עתידיים כפי שחושב ונכלל בדוח האקטוארי של הקרן. הדוח נערך בהתאם להנחיות רשות שוק ההון ביטוח וחסכון, לרבות הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד. שיעורי הריבית חסרת הסיכון – שיעורי הריבית צמודי מדד שפורסמו ע"י החברה המצטטת בסמוך ליום המאזן. נתוני הנכסים כפי שהתקבלו ליום המאזן. השינוי בגרעון בתקופת הדוח נובע בעיקר מהשפעות התשואה והשינוי בווקטור הריביות על הנכסים ועל ההתחייבויות הפנסיוניות ומעדכון הנחות התמותה והשיפור העתידי בתוחלת החיים.

2. שכר ממוצע במשק (שמ"ב)

במהלך שנת 2021 אומדן השמ"ב (ממוצע 12 חודשים של השמ"ב – ממודדים) לפיו מחושבות הקצבאות בפרישה עלה ריאלי בכ- 5.2% אל מול ההנחה של גידול ריאלי של 1.2%, ביטוי לגידול בהתחייבות בשל עליה זו מופיע בדוחות התנועה של הקרנות ומסתכם בכ- 3 מיליארד ש"ח. גידול זה הוא בנוסף לגידול בהתחייבויות של כ- 3.3 מיליארד ש"ח שהוצג במאזן לסוף שנת 2020 בשל עליית אומדן השמ"ב הריאלי 5.08%.

במהלך שנת 2022 אומדן השמ"ב ירד ריאלית בכ 1.9% (נומינלי עלה ב 2.5%). ירידה באומדן השמ"ב הראלי בשנת 2022 הביאה לקיזוז של 2.7 מהגידול בהתחייבויות מסיבה זו, שנרשם כאמור לעיל, בשנתיים האחרונות.

3. ווקטור ריביות

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, שיעורי הריבית להיוון לצורך הכנת המאזן האקטוארי כחלק מהדיווח הכספי של הקרן ייקבעו לפי שיעורי ריבית חסרת סיכון שונים המשתנים מתקופה לתקופה בהתאם לעיתוי התשלום או התקבול הספציפי הצפוי. סדרת שיעורי ריבית אלו מהווה את ווקטור הריביות (להלן - "ווקטור ריביות"). הווקטור נקבע על פי שיעורי היוון מצוטטים על ידי חברה מצטטת שנבחרה לצורך כך על ידי רשות שוק ההון. היוון לפי ווקטור ריביות מתבצע על ידי היונם של תשלומים או הכנסות עתידיות בכל תקופה לפי הנחת שיעורי תשואה חסרת סיכון ריאלית הצפויה לתקופה הנבחרת. מאחר ומשך החיים הממוצע של התחייבויות הקרנות ארוך יותר ממשך החיים הממוצע של הנכסים, ומאחר ולשינויים בווקטור הריביות השפעה מהותית ביותר על ערך נתונים אלו, הרי השינויים בווקטור משפיעים באופן מהותי על הגירעון/עודף אקטוארי. השימוש בווקטור הריביות נעשה החל ממאזן שנת 2005. מאז התחלת השימוש בווקטור קיימים שינויים מהותיים בווקטור הריביות ממאזן למאזן המביאים לתנודתיות גבוהה במצב האקטוארי של הקרנות.

ווקטור הריביות מופיע בדוחות האקטוארים בלוח 1 שכתרתו "שיעור תשואה חסרת סיכון". עליה בווקטור הריבית חסרת הסיכון - בתקופת הדוח, ווקטור הריבית חסרת הסיכון עלה. עליית הריבית הביאה לקיטון בהתחייבויות בסך העולה על הקיטון בנכסים ולהקטנת שיעור הסיוע הנדרש מתקרת כרית הביטחון לצורך איזון הקרנות.

ביאור 11 - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. התחייבויות הפנסיוניות (המשך)

4. גיל הפרישה לנשים

סיוע ממשלתי בגין אי-העלאת גיל פרישה לנשים מגיל 64 לגיל 67 הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל קצבת זקנה לנשים מגיל 64 לגיל 67 נקבע בסעיף 78ט(ב)(8) לחוק הפיקוח. הסיוע האמור ינתן ככל שגיל קצבת הזקנה של נשים הקבוע כיום בנספח א' לתקנון האחיד לא יעלה לגיל 67, וזאת בשל ההפרש בהתחייבויות הקרנות בין גיל 67 כגיל הפרישה לנשים לבין גיל פרישה העומד על 64 לנשים שנולדו בחודש מאי 1953 ואילך. היה וגיל הפרישה האמור יעלה, יבוצעו ההתאמות הנדרשות. בהתאם להוראות סעיפים 78ט(ב)(8) ו-78ד(א)(2) לחוק הפיקוח, הסיוע בשל אי-העלאת גיל פרישה אישה לגיל 67 כאמור ייוסף לסיוע הממשלתי הקבוע בסעיף 78ד(א)(1) לחוק הפיקוח. חלק מהסיוע התקבל סמוך למועד החתימה על הדוחות הכספיים.

בהתאם לחקיקה מיום 4 בנובמבר 2021 לתיקון חוק גיל פרישה, תשס"ד-2004, גיל הפרישה לנשים יעלה באופן מדורג עד לגיל 65. לאחר שינוי חקיקה זה, הפרשנות המשפטית של הקרנות היא כי לא יתקבל סיוע ממשלתי עבור נשים שגיל פרישתן התקנוני יחול בין גיל 64 לגיל 65, ורק עבור תקופה זו. שינוי זה בא לידי ביטוי בטיטת הוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

הערך הנוכחי של הסיוע הממשלתי בגין אי-העלאת גיל הפרישה לנשים, שמוצג במאזן, חושב כהפרש של שני אלה ולפי הנחת שיעורי הריבית חסרת סיכון:
1. הערכה של סך התחייבויות הפנסיוניות של הקרן למבוטחות לפי הגיל הגבוה מבין השניים: \neq גיל קצבת הזקנה שנקבע בנספח א' לתקנון האחיד, כנוסחו ביום 31 בדצמבר 2011.
2. הערכה של סך התחייבויות הפנסיוניות של הקרן למבוטחות לפי גיל הפרישה שהוצע בחלק ב' לתוספת של הצעת חוק גיל פרישה, התשס"ד-2003. לעניין זה, "התחייבויות פנסיוניות" - התחייבויות צבורות והתחייבויות בשל זכויות הצפויות להיצבר בקרן בניכוי דמי גמולים עתידיים.

תיקון חוק גיל פרישה

ביום 7 בינואר 2004 קיבלה הכנסת את חוק גיל פרישה, תשס"ד-2004 (להלן: "חוק גיל פרישה"). שבו נקבע כי גיל הפרישה לגברים יעלה בהדרגה עד לגיל 67 וגיל הפרישה לנשים יעלה בהדרגה עד לגיל 64. העלאת גיל הפרישה, כאמור, הייתה רכיב מרכזי בהסדר ההבראה של קרנות הפנסיה הוותיקות, שנחקק מספר חודשים קודם לכן. בשנת 2011 הוחלט לדחות את העלאת גיל הפרישה המדורגת לנשים מגיל 62 לגיל 64, כך שבמקום שתחל בשנת 2012 היא תחל בשנת 2017, ובהמשך לכך העלאת גיל הפרישה נדחתה פעמים נוספות. בהתאם לדחיות האמורות, בוצע תיקון מקביל של התקנון האחיד ונוצר גרעון אקטוארי שחייב ביצוע איזון והפחתת זכויות לעמיתים, בשל תוספת התחייבויות לקרנות של כ- 5 מיליארד ש"ח. במהלך חודש מרס 2018, וכחלק מחובת הנאמנות של הקרנות כלפי העמיתים, המנהל המיוחד של הקרנות פנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בבקשה לנקוט בצעד של איזון אקטוארי שיוביל להפחתת זכויות העמיתים בקרנות, לפי סעיף 64.g. לתקנון האחיד, וזאת בשים לב להתחייבויות שנוצרו בשל אי-העלאת גיל הפרישה לנשים מאז שנת 2012 ולאור חוסר ההיענות של ממשלת ישראל להעברת סיוע ממשלתי מתאים לכיסוי התחייבויות אלה, כפי שמתחייב מעקרונות ההסדר שגובשו בשנת 2003 ונעשה עד עתה.

ביום 14 ביוני 2018 התקבל אישור הממונה על שוק ההון מתוקף סמכותה לפי סעיף 78ח לחוק הפיקוח ולפי סעיף 64.g. לתקנון האחיד, להפחית את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשארים בשל הגדלת התחייבויות של הקרנות הנובעת מאי העלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 64 ובלבד שהפחתת הקצבאות שמשלמות הקרנות תעשה החל מחודש יוני 2019 (לאור קיום מו"מ בין הגורמים הרלוונטיים בממשלה ובכנסת להעלאת גיל הפרישה לנשים לגיל 64).

הפחתת הזכויות בשיעור של 1.259% (להלן: "שיעור ההפחתה") קיבלה ביטוי בהערכות האקטואריות שצורפו לדוחות הכספיים.

ביאור 14 - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

א. ההתחייבויות הפנסיוניות (המשך)

4. גיל הפרישה לנשים (המשך)

פדיונות שבוצעו על-ידי מבוטחים, פנסיונרים ושארם החל מיום 1 בספטמבר, 2018 הופחתו בשיעור ההפחתה.

הבהרות מתאימות בנושא צורפו למסמכים שנשלחים לכלל העמיתים באופן שגרתי ושוטף. בהמשך לכך, ביצוע הפחתת הזכויות נדחה מספר פעמים על-ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, כאשר הדחייה האחרונה היא עד לחודש ינואר 2022, וזאת בשל הנסיבות החריגות של פיזור הכנסת וחוסר היכולת הפרלמנטרית לקדם חקיקה בנושא.

ביום 4 בנובמבר, 2021 אישרה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2021-ו-2022), התשפ"א-2021 ובכלל זה את פרק ה' הקובע את העלאת גיל הפרישה לנשים.

ביום 8 בנובמבר, 2021 פנה המנהל המיוחד של הקרנות לממונה על רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון בבקשה להפעיל את סמכותו בהתאם לסעיף 78ח לחוק הפיקוח ובהתאם לסעיף 64 לתקנון האחיד על מנת לפעול בשינוי מהנחיית הממונה על רשות שוק ההון שניתנה ביום 14 ביוני, 2018 ולא לבצע הפחתה של זכויות פנסיונרים, מבוטחים, שארם וזכויות אחרות שמשלמות הקרנות בשל הגדלת התחייבויות הנובעות מאי העלאת גיל הפרישה לנשים וזאת החל ממועד קבלת האישור.

ברקע פנייתו של המנהל המיוחד, כאמור, עומד מכתבו של החשב הכללי במשרד האוצר למנהל המיוחד מיום 28 באוקטובר, 2021, בו הודיע החשב הכללי כי לאור ההעלאה הצפויה בגיל הפרישה לנשים ולנוכח הפער שיוותר בהתחייבויות הקרנות הוותיקות שבהסדר, ככל שהפער האמור כרוך במצב שבו הקרנות האמורות נמצאות בגירעון אקטוארי, בנטרול התחייבויות המכוסות על ידי כרית הביטחון, ובמטרה לאזן את הגירעון האמור, הרי שעל דעת הממונה על התקציבים, המדינה תעביר את סך הסיוע הממשלתי השנתי לקרנות בשנים 2022 עד 2035, לאחר יום 30 בספטמבר של כל שנה.

דחית מועד העברת הסיוע, בהתאם למפורט במכתבו של החשב הכללי, תביא לכך ששווי ההוגן של הסיוע יעלה, מה שיביא להפחתת הגרעון המצרפי הצפוי של הקרנות. (יצוין עוד כי החשב הכללי ביקש כי עד ליום 30 ביוני 2022 יועבר אליו ולממונה על התקציבים עותק ממאזן האקטוארי המעודכן של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר ליום 31 בדצמבר 2021, כפי שהועבר לבחינת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון).

ההשפעה המצרפית של דחית גיל הפרישה, ודחית מועד העברת הסיוע, בהתאם לתנאים שנקבעו לכך, צפויות להביא לכך שהגירעון המצרפי הצפוי של כל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר יהיה בשיעור הנמוך מ- 0.65% מסך כל התחייבויות הקרנות, ולכן, בהתאם לקבוע בסעיף 65.ג. לתקנון האחיד, ניתן להורות על ביטול הפחתת הזכויות לעמיתי הקרנות.

לפיכך ביום 8 בנובמבר 2021 ניתן אישור על ידי הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון, כי החל מיום זה לא יופחתו קצבאות או זכויות אחרות שמשלמות הקרנות.

5. המודל להעמסת דמי ניהול

מאז שנת 2007 הקרנות מעמיסות את הוצאות התפעול בין הקרנות לפי מודל העמסת עלויות, אשר כולל משקולות שונות הניתנות לפנסיונרים, עמיתים פעילים, עמיתים בלתי פעילים, אירועי פדיון, אירועי פרישה, היקף הנכסים המנוהלים ומספר המעסיקים בכל קרן. במהלך שנת 2021 ערכו הקרנות בדיקה יסודית למודל העמסת העלויות האמור. הבדיקה אשררה את המודל במלואו, לצד המלצה לתוספת משקולת עבור פרישות של אוכלוסיות מיוחדות.

אשרור המודל, כמו גם תוספת המשקולת כאמור, אושרו לשימוש על ידי ועדת המנהלה של הקרנות וכן על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, אשר אישרה גם את השימוש במודל לצורך הערכת הוצאות הניהול העתידיות בתחזיות האקטואריות.

ביאור 11 - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ב. הרכב ההתחייבויות הפנסיוניות

ליום 31 בדצמבר		
2021	2022	
מיליון ש"ח		
התחייבויות פנסיוניות צבורות:		
13,702	12,022	לפנסיונרים
7,557	5,715	לעמיתים פעילים
2,454	1,839	לעמיתים מוקפאי זכויות
<u>23,713</u>	<u>19,576</u>	
התחייבויות עתידיות:		
1,431	1,112	זכויות שייצברו לעמיתים פעילים
(773)	(611)	בניכוי דמי גמולים עתידיים
658	501	
<u>24,371</u>	<u>20,077</u>	

ג. הערות והמלצות האקטואר

החישובים בדוח האקטוארי התבססו על נתונים מקבצים שנשלפו ליום 31 באוקטובר, 2022. החבות האקטוארית הותאמה ליום 31 בדצמבר 2022 על בסיס ההנחות במודל. אומדן סיוע ממשלתי ישיר – בהתאם להחלטת הממשלה הקרנות צפויות לקבל את חלקן היחסי בתמיכת המדינה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. החלוקה הסופית תיקבע ע"י הממונה. בשלב זה הסיוע הישיר המופיע בדוח האקטוארי נקבע בחלוקה רעיונית לצורך המאזן הנוכחי בלבד. הדוחות האקטואריים מצורפים לדוחות הכספיים וכוללים מידע מפורט בעניין הערכה האקטוארית. שיטת חלוקה זו הינה בתיאום ובאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ד. סיוע ממשלתי

1. סבסוד ממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות

ביטוי בדוחות לשנים 2022 ו-2021 של גובה הסבסוד הממשלתי באמצעות אג"ח מיועדות (להלן - ערך הסובסידיה) נעשה על-פי הוראות הממונה על שוק ההון בחוזר פנסיה 2006-3-4 ו-2010-3-3, בהתאם להפרש שבין תשואות כל האג"ח המיועדות ("מירון" ו"ערד") לבין ווקטור הריביות וכמפורט להלן:

- התאמת שערך אג"ח מיועדות לאומדן שווי הוגן: השווי הכלכלי של הסבסוד הממשלתי בכל האג"ח המיועדות מחושב כערך הנוכחי של הפרשי הריבית העתידיים הנובעים מהתשואה האפקטיבית הצפויה בגין האג"ח המיועדות שהונפקו לבין ווקטור ריביות. סבסוד זה בסך 315 מיליון ש"ח הוצג כחלק מנכסי הקרנות שהוא מהווה חלק מהסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר (שנה קודמת 577 מיליון ש"ח)

- סבסוד ממשלתי בגין נכסי הקרן שבגינם הקרן תהייה זכאית להבטחת תשואה וצפויה להשקיע בהן בעתיד:

ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 (להלן - "חוק ההתייעלות הכלכלית").

פרק ג' לחוק ההתייעלות הכלכלית, שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה, קובע כי מנגנון איגרות החוב המיועדות לקרנות הפנסיה החדשות ולקרנות הפנסיה הוותיקות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה (להלן - "מנגנון השלמת תשואה").

במסגרת הפרק האמור נקבע כי 30% מנכסי קרנות הפנסיה, אשר עד לחקיקת חוק ההתייעלות הכלכלית הושקעו באיגרות חוב מיועדות, ייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% (צמודה למדד). הנפקת אג"ח מיועדות מסוג ערד, הופסקה החל מיום 1.10.2022.

סבסוד זה בסך של כ-1,260 מיליון ש"ח אינו מהווה חלק מהסיוע הממשלתי הישיר לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, אלא מהווה סיוע ממשלתי נוסף. (שנה קודמת- כ-1,560 מיליון ש"ח). (לגבי ביטול הנפקדת אג"ח בעתיד ראה גם ביאור 20 (א)).

ביאור 11 - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ד. סיוע ממשלתי (המשך)

2. אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי

- אומדן סיוע ממשלתי ישיר עתידי מסתכם לסך של כ-14,160 מיליון ש"ח (שנה קודמת כ-17,028 מיליון ש"ח).
מאחר והסיוע הממשלתי לקרנות הפנסיה הוותיקות טרם הוקצה סופית, (וזאת לנוכח האמור במכתבו של הממונה על שוק ההון מיום 17 באוגוסט 2005), הקרן בהתאם להוראות המעבר בחוזר פנסיה 4-3-2006, רושמת כסיוע ממשלתי ישיר, בהתאם להערכת אקטואר הקרן, סכום שיהיה בו (בערכו היום לפי ווקטור ריביות), די לכיסוי גרעונה ולעמידה בהתחייבויותיה הפנסיוניות.
מדובר באומדן המבוסס על הנחה לפיה יהיה די בסכומי הסיוע הממשלתי הישיר כדי לכסות את גירעונותיהן של כל קרנות הפנסיה שבהסדר.
גובה הסיוע גם כפוף לשנויים בגובה התחייבויות הפנסיוניות, שעשויים לחול בעיקר בשל: פסיקת בתי המשפט בעניינים עקרוניים, שינוי בהנחות אקטואריות ושינויים בגובה ריבית ההיוון (לווקטור ריביות). אי לכך, ככל הנראה, הסיוע הממשלתי הישיר בפועל יהיה שונה מהאומדן האמור.
- אם יתברר בעתיד, לאחר קביעת החלק היחסי של כל קרן בסיוע וקביעת לוח הסילוקין ולאחר שנלקחה בחשבון כרית הביטחון, כי הסיוע הממשלתי לפי החוק לא יספיק לכיסוי הגרעון הכולל, תאזן הקרן באמצעות התאמת זכויות העמיתים על פי מנגנון האיזון האקטוארי. במצב זה תהא רשאית הקרן, כפוף לקבלת אישורים מתאימים, להקטין את זכויות המבוטחים, הפנסיונרים והשאירים בהתאם לחלוקה שתקבע.

ה. כרית ביטחון לקרנות

- על מנת להגן על עמיתי וגמלאי הקרנות הוותיקות שבהסדר מפני תנודתיות בתשואות, הודיע משרד האוצר לוועדת הכספים של הכנסת ביום 19 במאי 2003 כי תועמד כרית ביטחון לקרנות.
- על מנת להבטיח שימוש מיטבי בכרית הביטחון האמורה, הקים שר האוצר ועדה ציבורית לבחינת אופן השימוש בכרית הביטחון (להלן: "הוועדה הציבורית"). ביום 17 באוגוסט 2011 הגישה הוועדה הציבורית את הדוח הסופי שלה לשר האוצר.
- ביום 29 לינואר 2017 פורסם בספר החוקים תיקון מס 33 לחוק. במסגרת תיקון זה נוסף לחוק סעיף 1טו78, אשר מעגן בחקיקה את נושא "כרית ביטחון כללית לקרנות וותיקות שבהסדר".
- החוק כולל, בין היתר, הוראות לעניין חישוב הסכומים שיוקצו לקרנות הפנסיה, בהתקיים התנאים הקבועים לכך, ובאופן התואם את המלצות הוועדה הציבורית, כפי שבאו לידי ביטוי בנוסחה 10 לדוח הוועדה.
- בהתאם להוראות החוק, הסכום המרבי שיוקצה לכרית הביטחון יעמוד על סכום של 11.32 מיליארד ש"ח.
- סכום זה יעודכן לפי שיעור השינוי שחל במדד לעומת מדד חודש דצמבר 2008, ובתוספת ריבית בשיעור של 3.48% לשנה מהמועד האמור. כן נכללת בחוק הוראה, ולפיה תקרת כרית הביטחון תותאם לירידה הצפויה בהתחייבויות הקרנות בשל תשלום קצבאות, וזאת בהתאם למנגנונים שונים הקבועים בחוק, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק לעניין זה. עוד נקבע בחוק כי כל סיוע נוסף שיינתן לקרנות הוותיקות שבהסדר לאחר מועד קבלת התיקון המוצע, ככל שיינתן, יבוא על חשבון כרית הביטחון, כך שסכום הסיוע הנוסף יופחת מכרית הביטחון.
- ערך הפיצי העתידי, ליום המאזן, בגין כרית הביטחון מחושב בהתאם לאמור בחוק, כהפרש שבין:
- גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ווקטור הריביות ליום המאזן.
 - גירעון אקטוארי ליום המאזן, כאשר הריבית חסרת הסיכון הינה לפי ריבית קבועה בשיעור 4%.
- בהתאם לאמור בחוק, השווי ההוגן ליום 31 בדצמבר 2022 של תקרת כרית הביטחון לכל הקרנות הוותיקות שבהסדר המחושב על פי שוויה העתידי במועד אזילת ההון, בהנחה שהסכומים מתוך כרית הביטחון ישולמו כנגד התשלומים השוטפים של הקרנות, מהוון בווקטור הריבית הוא כ-50,295 מיליון ש"ח, מתוך סכום זה נרשם סך של כ-1,386 מיליון ש"ח לצורך האיזון האקטוארי של הקרן.

ביאור 11 - התחייבויות פנסיוניות וגרעון אקטוארי (המשך)

ה. כרית ביטחון לקרנות (המשך)

בהתאם לקבוע בסעיף 178טו(ג) לחוק, מחשבים את סכום הכרית באופן הבא:
(א) צבירת העבר- סעיפים קטנים (1) עד (4) קובעים את אופן החישוב של הסכום שהצטבר משנת 2009 ועד מועד המאזן, של הגרעון שנוצר בשל ההפרש בין ריבית חסרת סיכון לבין ריבית שנתית צמודה למדד של 4% ובגין אותה התקופה. צבירת העבר מכרית הביטחון, נכון ליום המאזן, עומדת על סך של 268 מיליון ש"ח.

(ב) צבירת העתיד- סעיף קטן (5) קובע את אופן החישוב של הסכום שייצבר בגין העתיד, מהשנה שלאחר שנת המאזן ועד מימוש מלוא התחייבויות הקרנות לעמיתיהן.

(ג) סעיף קטן (6) קובע את אופן החישוב של קיזוז הסכומים שיתקבלו במסגרת מימוש כרית הביטחון. נכון למועד המאזן, טרם התקבל סכום כלשהו במסגרת מימוש כרית הביטחון. הסכומים אמורים להתקבל לאחר אזילת נכסי הקרנות וכנגד התשלומים לעמיתים.

סכום הכרית שנרשם בדוחות הכספיים הוא הנמוך מבין שלושת אלה:
גובה הגרעון 17,205 מיליון ש"ח, תקרת כרית הביטחון 50,295 מיליון ש"ח והסכומים בגין צבירת העבר 268 מיליון ש"ח בצירוף צבירת העתיד, כהגדרתם לעיל.

יתרת גרעון הקרן

1. הקרן צפויה לקבל סיוע ממשלתי לפי הוראות החוק, אלמלא הסיוע כאמור היה לה גרעון אקטוארי שגובהו נאמד בסך של כ-17,205 מיליון ש"ח (בשנה הקודמת- 21,770 מיליון ש"ח).

גובה השפעת השינוי בריבית ההיוון ובתשואת הקרן על הגרעון לפני סיוע ממשלתי עתידי הסתכמה לסך של 3,977 מיליון ש"ח. (שנה קודמת 1,361 מיליון ש"ח).

2. הגרעון עשוי להשתנות בעיקר בשל שינויים שיחולו בהנחות אקטואריות ובגורמים נוספים המובאים בחשבון בעריכת מאזנים אקטואריים (לרבות שינויים בריבית ההיוון, תשואת הקרן, טיוב נתונים, והכרעות בתי המשפט בתיקים עקרוניים).

3. הסיוע הישיר הוקצה כך ששיעור הגרעון ביחס להתחייבויות הפנסיוניות ברוטו יהיה זהה בכל אחת מהקרנות שבהסדר. כאשר בשנה זו שיעור הגרעון לאחר סיוע הוא 6.7% במקרה שבו ייווצר בעתיד גרעון או עודף אקטוארי בקרנות, בשיעורים הקבועים בסעיף 64 לתקנון האחד, יופעלו מנגנוני האיזון האקטוארי הקבועים בסעיף האמור.

4. הערכת ההתחייבויות הפנסיוניות של קרן פנסיה מבוססת על תחזית של תזרימי כספים עתידיים הצפויים על פי מערכת הנחות אקטואריות. תזרימים אלו בפועל עלולים להיות שונים מהצפוי, עקב שוני אפשרי בין המציאות בפועל בעתיד לבין התחזיות.

5. מערכת ההנחות שעליהן מבוסס המאזן האקטוארי כפופה לשינויים שעשויים לחול בה בעתיד, בהצטבר מידע מעודכן ביחס לגורמים שיש להם השפעה על המשך תקפותן של ההנחות, כגון: שינויים בהתפתחות תוחלת החיים, שינויים רגולטוריים, שינויים כלכליים, ועוד. השינויים האפשריים המפורטים לעיל, ישפיעו בהתרחשם, על גובה העודף או הגרעון האקטוארי של הקרן.

ביאור 12 - הכנסות (הפסדים) מהשקעות

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		הרכב:
2021	2022	
אלפי ש"ח		
349,331	(166,945)	<u>מניירות ערך שאינם סחירים</u>
-	(829)	מאגרות חוב ממשלתיות מיועדות
349,331	(167,774)	מאגרות חוב אחרות
5,502	(29,048)	<u>מניירות ערך סחירים</u>
383	(3,736)	מאגרות חוב ממשלתיות
69,736	(75,726)	מאגרות חוב אחרות
75,621	(108,510)	ממניות וניירות ערך אחרים
(14)	(6)	<u>ממקרקעין ורכוש קבוע</u>
27,444	19,975	דמי שכירות - בניכי הוצאות
27,430	19,969	עליית ערך
452,382	(256,315)	

ביאור 13 - הכנסות (הוצאות) אחרות, נטו

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		הרכב:
2021	2022	
אלפי ש"ח		
2	85	עמלת ניכויי רשות
422	239	תפעול הסכמי שלמות
78	-	הכנסות מניכויים אחרים
(40)	(306)	הכנסות (הוצאות) אחרות
4	8	ריבית פיגורים ממעסיקים
466	26	

ביאור 14 - הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		א. הרכב:
2021	2022	
אלפי ש"ח		
3,470	3,964	שכר ונלוות
2,059	2,353	אחזקת משרד ותפעוליות שונות
5,242	2,380	מחשוב, נטו ³
10,771	8,697	

ב. ביום 20 בספטמבר 2007 נחתם באישור וועדת המנהלה הסכם בין כל 8 הקרנות שבהסדר, שמטרתו לעגן משפטית את התפעול המשותף של הקרנות במציאות של איחוד תפעולי. ההסכם נועד להסדיר את הנושאים הבאים:

- עבודתם של כלל עובדי הקרנות, שכל אחד מהם מועסק ע"י קרן ספציפית, עבור כלל הקרנות.
- העמסת עלויות התפעול המשותף וכללי ההתחשבנות בין הקרנות.
- תחימת האחריות המשפטית בין הקרנות בנושא התפעול. משנת 2008 הועמסו כלל הוצאות הניהול על הקרנות השונות בהתאם למודל ההעמסה המפורט בהסכם – ראה ביאור 11 א'.

³ שנה קודמת כולל התאמת מערכת מחשב עקב שינוי באומדן ההיוון והפחת בסך 2,888 אלפי שח

ביאור 15 - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות

א. לתאריך המאזן ולתאריך פרסום הדוחות הכספיים קיימות מספר תביעות נגד הקרן, ובכללן תביעות עמיתים וגמלאים בגין זכויותיהם בקרן הפנסיה ותביעות אחרות. להערכת ההנהלה, על סמך הצהרת יועציה המשפטיים, אין לראות בתביעות שאינן מפורטות בביאור זה, כתביעות שיכולות להשפיע מהותית על מצב הקרן או שלא ניתן להעריך את סיכויי הצלחתן, ועל כן לא נרשמה בגינן הפרשה בדוחות הכספיים.

ב. גביית חובות מעסיקים - חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 מטיל אחריות על קרן הפנסיה להבטיח זכויות פנסיה לעובדים אם המעביד פיגר בתשלומיו, אלא אם כן נקטה הקרן בכל ההליכים הקבועים בחוק. הקרן פועלת לגביית החובות מול המעסיקים. קיימות תביעות נוספות שהקרן הינה צד להן, אשר נובעות מאי העברת דמי גמולים על ידי מעסיקים. לדעת ההנהלה, בהסתמך על חוות דעתם של יועציה המשפטיים, תביעות אלה אינן ניתנות להערכה או כימות, במלואן.

ג. תביעת יהושע לדור נ' עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות – בקשה להכיר בתביעה כייצוגית (הוגשה כנגד מבטחים)

ביום 21 במאי 2017 התקבלה בקרנות הפנסיה בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד הקרנות שנועדה לחול על עמיתי הקרנות (עובדי רשויות מקומיות וגמלאים שפרשו מעבודתם ברשויות המקומיות) אשר צברו זכויות בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר וחל על זכויותיהם הפנסיוניות הסכם הרציפות בין הקרנות הוותיקות לבין הרשויות המקומיות משנת 1975. הסעד המבוקש בבקשה הינו כי יש ליישם על עמיתים אלה את הלכת קוריצי.

בהלכת קוריצי נקבע כי עובדי המדינה עליהם חל הסכם הרציפות בין הקרנות לבין המדינה זכאים כי חישוב שכרם הקובע לפנסיה בקרנות הפנסיה יהיה על פי שיטת התקנון האחיד, כאשר הקרנות יתחשבו בכל תקופת ביטוחם לרבות תקופת עבודתם במדינה כאילו תקופה זו בוטחה בקרנות. לדעת הקרנות הלכת קוריצי כפי שנפסקה בבית המשפט העליון הינה ייחודית לעובדי המדינה, אשר נקבע לגביהם כי הוראות הסכם הרציפות נובעות מחוק שירות המדינה (גמלאות) ומכאן מעמדו המיוחד של ההסכם.

לדעת הקרנות לאור פסיקת בית המשפט העליון, נכון יהיה לאבחן בין זכויות עובדי המדינה לבין זכויות עובדי הרשויות המקומיות, באשר מקורו של הסכם הרציפות שבענייננו אינו נובע ממקור חוקי כלשהו אלא ממקור הסכמי הנוגע ליחסי העבודה ברשויות המקומיות. לפיכך אין להוראות הסכם הרציפות עם הרשויות המקומיות את אותה חסינות שניתנה להסכם הרציפות עם המדינה והוראותיו נסוגות מפני הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, אשר קובע מפורשות כי הוראות התקנון האחיד ופרק 1ז לחוק הפיקוח, גוברים על כל הסכם או הסדר לרבות הסכם קיבוצי.

עמדה ברוח זו הוגשה מטעם הקרנות לבית הדין בחודש אוקטובר 2017. חיזוק לעמדה זו ניתן לשאוב מפסק הדין של בית הדין הארצי בעניין ארגוני הסגל. קדם משפט נקבע בתיק ליום 5 בנובמבר 2018 בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב. במסגרת קדם המשפט, הובהרו טענות הקרן בדבר חוסר ההתאמה של ההליך לבירור ייצוגי (התביעה של התובע הבודד מגיע לכמה מאות אלפי ש"ח ובתיקי קוריצי המקבילים לא הוגשו בקשות לתובענות ייצוגיות), כמו גם דבר קיומו של פסק דין של בית הדין הארצי בעניין הסגל האקדמי, לפיו הלכת קוריצי מוגבלת אך ורק לעובדים שפרשו לגמלאות משירות המדינה ולא ממעסיקים ציבוריים נוספים. דיון הוכחות התקיים בחודש דצמבר 2019.

סיכומי המבקש הוגשו ביום 26 בפברואר 2020 סיכומי הקרן הוגשו ביום 20 ביולי 2020, וסיכומי התשובה הוגשו ביום 31 באוגוסט 2020.

ביום 20 באוקטובר 2020 ניתן פסק דין בתביעה פרטנית אחרת – שלום חראזי נ' מבטחים – במסגרתו בית הדין קבע כי גם לפי הלכת קוריצי, יש לעשות מאמץ לשלב בין הסכם הרציפות לבין התקנון האחיד וכי בהתאם להלכה של בית הדין הארצי בהמשך לפס"ד קוריצי (פסק הדין הארצי בעניין הסגל האקדמי הבכיר), אין מקום להרחיב את פסיקת קוריצי לאוכלוסיות נוספות מעבר לעובדי מדינה וכי להרחבה שכזו יש משמעות תקציבית שפוגעת בשוויון בין העמיתים.

ביום 18 בנובמבר 2020 הוגש ערעור לבית הדין הארצי כנגד פסק הדין בעניין שלום חראזי נ' מבטחים וביום 15 בדצמבר 2020 ביקשה ההסתדרות הכללית להצטרף כצד להליך, בהמשך למחיקת עתירה דומה שהגישה לבית המשפט העליון בעניין פסק הדין של ארגון הסגל האקדמי הבכיר.

ביום 12 באפריל 2021 ניתנה החלטתו של בית הדין האזורי לעבודה אשר דחתה את הבקשה לאשר את התביעה כייצוגית על יסוד הנימוק כי אין דינם של עובדי הרשויות המקומיות כדינם של עובדי המדינה בהם דן בג"צ בפרשת קוריצי.

המבקש חויב בהוצאות בסך של 10,000 ש"ח. ביום 10 במאי 2021 הוגש ערעור לבית הדין הארצי לעבודה בעניין לדור.

הוגש ערעור לבה"ד הארצי ונקבע דיון ליום 24 בינואר 2022.

ג. תביעת יהושע לדור נ' עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות – (המשך)

מבטחים הגישה סיכומים בערעור וכן ביקשה לעכב את שמיעת הערעור עד להכרעה בערעור אחר העוסק באותה סוגיה בפני בית הדין הארצי – ערעור שהגיש שלום חרזי. בינתיים נדחה המועד לשמיעת הערעור לפי בקשת מבטחים

במקביל, הורה בית הדין הארצי על קבלת עמדת רשות שוק ההון ומרכז השלטון המקומי כגורמים מסייעים בערעור, נוכח השלכות הרוחב האפשריות בתיק. ביום 13 ביולי 2021 התקיים דיון בערעור וכעת ממתניים לפסק דין של בית הדין הארצי.

ביום 14 ביולי 2022 דחה בית הדין הארצי את הערעור בעניין לדור משני נימוקים: העדר עילה נוכח פסק דין חרזי; החריג לפי סעיף 10(3) לתוספת השניה לחוק תובענות ייצוגיות, שעה שהזכויות הן לפי הסכם קיבוצי וארגון העובדים החתום עליו מגלה מעורבות בעניין. ביום 18 באוגוסט 2022 הוגשה עתירה לבג"ץ על פסק דינו של בית הדין הארצי. תגובה מקדמית לעתירה הוגשה לבג"ץ. צפוי כי היא תישמע יחד עם עתירת ההסתדרות הכללית בפרשת חרזי בדיון שנקבע ביום 12 ביוני 2023.

ד. בקשת שלמה הלוי ואברהם חביב לאישור תובענה כנגד מבטחים כתובענה ייצוגית (הוגשה כנגד מבטחים קיימת השפעה על כלל הקרנות)

ביום 11 ביולי 2017 הומצאה לקרנות הוותיקות בקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד "עמיתים-קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר" וכנגד קרן מבטחים. טענת המבקשים הינה, כי הקרנות הוותיקות שבהסדר נושאות באחריות למעשיו של מר יצחק כהן בגין תקופת העסקתו בקרנות הוותיקות.

מר יצחק (צחי) כהן הינו עובד לשעבר של הקרנות הוותיקות, ששימש כמנהל תחום המניות בחטיבת ההשקעות למשך כ-7 שנים, עד לפיטוריו על ידי הקרנות עם היוודע דבר החקירה נגדו בשנת 2012. מר כהן הורשע בשנת 2015, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות חמורות מתחום ניירות הערך ונידון ל-3 שנות מאסר בפועל, וכן חויב בתשלום פיצוי לקרנות הוותיקות בסך של 1.5 מיליון ש"ח. בבקשתם טוענים המבקשים, בין היתר, כי הקרנות התרשלו, הפרו את הוראות התקנון האחיד וכן הפרו חובות חקוקות בקשר עם ניהול כספי העמיתים, ולכן הן חבות באחריות מוחלטת, ישירה ושילוחית לנזקים שנגרמו לעמיתי הקרנות בגין מעשי התרמית בניירות ערך שביצע מר כהן. בגין ההפרות הנטענות, מבקשים העותרים להטיל על הקרנות הוותיקות שבהסדר תשלום פיצוי בסך של כ-85 מיליון ש"ח, שישולם לעמיתי הקרנות בגין הנזקים שגרם מר כהן, כאמור.

ביום 4 בינואר 2018 הוגשה מטעם הקרנות בקשה לסילוק על הסף של בקשת אישור התובענה הייצוגית מחמת העדר סמכות עניינית ולחילופין התבקש בית המשפט להורות על העברת הבקשה לביה"ד האזורי לעבודה.

המבקשים הגישו בקשות מקדמיות בתיק וביום 10 בינואר 2018 נתן בית המשפט המחוזי החלטה, כי הדיון בבקשות המקדמיות יעוכב עד להכרעה בבקשה לסילוק על הסף. ביום 13 בפברואר 2018 הוגשה תגובת המבקשים לבקשת הקרנות לסילוק התובענה על הסף וביום 29 במרס 2018 הוגשה תגובת הקרנות. ביום 7 במאי 2018 ניתנה החלטה המורה על העברת התובענה לבית הדין לעבודה, בהתאם לעמדת הקרנות.

הצדדים הגיעו להסדר דיוני, שזכה לברכת הדרך של בית הדין, לפיו הקרן תשיב לבקשת האישור המתוקנת עד ליום 10 בינואר 2020, המבקש יהיה רשאי להגיב לתשובת הקרן עד ליום 10 במרס 2020 וייקבעו מועדי הוכחות חדשים החל מחודש מאי 2020 ואילך.

התביעה והבקשה המתוקנת הוגשו בבית הדין לעבודה בסוף חודש יוני 2019. בחודש דצמבר 2019 הגישו הקרנות בקשה להורות על פיצול הדיון בבקשת האישור של התביעה הייצוגית, כך שבשלב הראשון תתבררנה שאלות ממוקדות הנובעות ממאפייניהם המיוחדים של הקרנות; ובשלב השני, ככל שיהיה צורך בכך, יוגשו תשובות הקרנות לבקשת האישור ותגובת המבקשים לתשובות הקרנות. במסגרת תגובת המבקשים לבקשה לפיצול הדיון, הם התנגדו למבוקש וביקשו לקבוע מועדים להוכחות בתיק. טרם ניתנה החלטה בבקשה לפיצול הדיון.

ביום 23 באפריל 2020 לאחר שהוגשה תגובת המבקשים לבקשה לפיצול הדיון ותשובת הקרנות לתגובתם, ניתנה החלטת בית הדין האזורי הדוחה את בקשת הפיצול ומורה לקרנות להגיש את תגובתן לבקשה הייצוגית וקובעת את סדרי הדיון בתיק, תוך קביעה כי בשלב ראשון לא ייערך דיון בכימות הנזק והיקפו.

תגובת מבטחים לבקשה לאישור התביעה כייצוגית הוגשה ביום 8 ביולי 2020. המבקשים הגישו תשובה לתגובת מבטחים. בנוסף ביקשה מבטחים לפצל את הדיון בבקשה הייצוגית ולדון תחילה בטענות הסף של מבטחים. בית הדין נעתר לבקשת מבטחים לפצל את הדיון ולדון תחילה בטענות הסף.

ד. בקשת שלמה הלוי ואברהם חביב לאישור תובענה כנגד מבטחים כתובענה ייצוגית (המשך)

הדיון נקבע ליום 1 ביולי 2021. בקשת רשות ערעור שהוגשה על-ידי המבקשים כנגד החלטת הפיצול האמורה, לפיה יידונו תחילה טענות הסף של מבטחים, נדונה בבית הדין הארצי ביום 22 במרס 2021 ולאחר השמעת טיעוני הצדדים, הודיע בית הדין כי החלטה תשלח לצדדים בהמשך. בקשת רשות ערעור שהוגשה על-ידי המבקשים כנגד החלטת הפיצול, לפיה יידונו תחילה טענות הסף של מבטחים נדונה בבית הדין הארצי ביום 22 במרס 2021 ובהחלטה מיום 5 באפריל 2021 נקבע כי יש הצדקה לדון בנפרד ובשלב ראשון בטענת מבנה הקרן וחוסר התועלת בתביעה הייצוגית, נוכח העובדה שאין למבטחים נכסים משל עצמה ולמעשה העמיתים יצטרכו לממן לעצמם פיצוי על הנזק הנטען. מועד לדיון בסוגיית מבנה הקרן נדחה מעת לעת לבקשת התובעים בשל סיבות אישיות של באי כוח המבקשים וקבוע ליום 27 באפריל 2022. מועד לדיון בסוגיות מבנה הקרן נדחה מעת לעת לבקשת התובעים בשל סיבות אישיות של באי כוח המבקשים ונקבע ליום 4 ביולי 2022, ובהמשך נדחה פעם נוספת ליום 17 בנובמבר 2022. כעת מנסים המבקשים למקד את תביעתם בטענה כי ניתן להיפרע מפוליסת הביטוח של הקרנות אשר אמורה לכסות נזקים שהם תוצאה של מעשים כמו אלה שבהם הורשע מר יצחק כהן. עמדת הקרנות היא שגם הפיצוי שתשלם המבטחת לפי הפוליסה בעקבות פניית הקרנות הם כספי העמיתים. לצורך זה הגישו בחודש יוני 2022 בקשה לגילוי פוליסות הביטוח של הקרנות ופרטים נוספים הקשורים בפוליסות אלו. עמדת הקרן היא כי אין מקום לגילוי הפוליסות שכן הכספים שיתקבלו הינם נכסי עמיתים ולא מקור חיצוני ממנו ניתן לשלם פיצויים. תגובת הקרן הוגשה ביום 13 ביולי 2022 לבית הדין.

ניתנה לתובעים זכות להשיב לתגובת הקרן ותשובת המבקשים לתגובה כללה עובדות חדשות ועל כן הגישו הקרנות ביום 17 באוקטובר 2022 בקשה למחוק חלקים מהתגובה ולחילופין להתיר להם להגיב.

ביום 8 בנובמבר 2022 ניתנה החלטתו של בית הדין האזורי לעבודה לפיה הבקשה לגילוי הפוליסה ולמתן מענה על שאלון נדחתה והמבקשים חויבו בהוצאות הקרן. נקבע, כי התביעה אינה כוללת סעד להורות לקרנות להגיש תביעה כנגד המבטח, ולכן השאלות מי הוא המבטח ומה תוכן הפוליסה אינן רלבנטיות לתביעה. אף שלעמיתים לכאורה יש זכות לעיין בפוליסה, הרי שהבקשה מעלה ניחוח של מסע דיג ושל ניסיון לשנות את התביעה, תוך כדי תנועה, חמש שנים לאחר הגשתה. וחייבם בהוצאות בסך 3,000 ש"ח.

הדיון בסוגיית מבנה הקרן, שנדחה פעם נוספת ליום 15 בפברואר 2023, בוטל בהסכמת הצדדים, על-מנת לאפשר להם להידבר ביניהם בניסיון לסיים את ההליך, כאשר בסיום ההידברות תוגש הודעה מעדכנת לבית הדין.

ה. ת"צ 22577-09-18 צדק פיננסי וד"ר הראל פרימק נ' מבטחים (הוגשה כנגד מבטחים קיימת השפעה על כלל הקרנות)

בחודש ספטמבר 2018 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד מבטחים, בנוגע להתנהלות הקרן ביחס לאיתור עמיתים יורשים ומוטבים.

התובעים הינם עמותת "צדק פיננסי" – עמותה אשר מטרתה (על פי הגדרתה) לפעול לשיפור המערכת הפיננסית בישראל וד"ר הראל פרימק – יו"ר משותף בעמותת "צדק פיננסי" ובנוסף גם יורש של המנוחה יוכבד אברהמי ז"ל, שהייתה עמיתה במבטחים.

התובעים טוענים כי בסיס הנתונים של מבטחים חלקי או שגוי, בין היתר, עקב טיוב נתונים שנעשה בעבר ולא צלח. כפועל יוצא מכך, עמיתים רבים מוגדרים כ-"חסרי פרטים" בדוחות האקטואריים של הקרנות.

לטענת התובעים, בהיעדר בסיס נתונים מלא ומעודכן במערכות הקרן, מבטחים הפרה את חובתה הקבועה בחוק הפיקוח ותקנות מס הכנסה לפעול בנאמנות ובשקיפה לטובת כל אחד מהעמיתים ויורשיהם, וכן, הפרה את הוראות חוזרי משרד האוצר בדבר "טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים" וכן, "נוהל איתור מוטבים ושאיירים".

התובעים ממשיכים וטוענים כי מהתנהלות מבטחים עולה כי היא לא פונה לבתי הדין הרבניים לצורך קבלת מידע אודות יורשי המבוטחים שנפטרו, וזאת להבדיל ממנגנון פניה לרשם הירושות שקיים במבטחים.

לטענת התובעים, מבטחים הפרה את חובת תום הלב וכן חובת גילוי יזום, בכך שלא פנתה ליורשיהם של מבוטחים רבים על מנת ליידעם בדבר הזכויות המגיעות להם. עוד נטען כי מבטחים הפרה את חובותיה על פי חוק הנאמנות, חוק השליחות, תקנות האיתור וחוזר האיתור.

נטען כי מבטחים נמנעה מלהפיק ולשלוח ליורשים דיווחים שוטפים אודות זכויות המנוחים והסתפקה בשליחת מכתב בודד (בעניינה של המנוחה יוכבד אברהמי ז"ל), ומאחר שלא ידעה בזמן אמת על פטירת חלק ממבוטחיה, לא טרחה ליידע את מבוטחיה "מנותקי הקשר" בדבר זכויותיהם.

כן נטען כי מבטחים לא פעלה באמצעים סבירים העומדים לרשותה לצורך איתור יורשי המבוטחים וכן לא מדווחת לאפוסטרופוס הכללי על הזכויות במבטחים שהינן בבחינת "נכס עזוב", שעה שזהות בעליהם לא ידועה לה, וזאת על מנת שסייע לה באיתור היורשים.

ה. ת"צ 22577-09-18 צדק פיננסי וד"ר הראל פרימק נ' מבטחים (המשך)

התובעים טוענים לשני ראשי נזק עיקרים שנגרמו לחברי הקבוצה: נזק ממוני – אי קבלת הכספים שהיו מגיעים לידיהם אלמלא מחדלי מבטחים וכן, נזק לא ממוני – אי יידוע חברי הקבוצה לגבי הזכות לקבלת כספים וכפועל יוצא מכך, נטילת החירות ופגיעה באוטונומיה של הרצון לעשות בכספים כרצונם, וכן, נזק של חוסר נוחות שמקורו באי הידיעה לגבי זכויותיהם.

הסעדים המבוקשים הינם:

מתן פיצוי בסכום הצבור לכל זכאי (לתובע הייצוגי סך של 365 ש"ח);

מתן פיצוי בגין נזק לא ממוני בסך של 100 ש"ח לכל זכאי;

מתן פיצוי גלובלי לקבוצה בסכום שיקבע או פיצוי לכלל הציבור.

כתב תגובתה של הקרן לבקשה הייצוגית הוגש ביום 19 בפברואר 2019.

במסגרת כתב התגובה נטען, בין היתר, כי מבטחים פועלת שלא למטרות רווח ובשונה מגופים מוסדיים אחרים אין לה אינטרס להותיר את כספי העמיתים בידיה; הקרן פועלת בהתאם למתחייב ממנה לפי הוראות כל דין ולפי חוזרי הממונה על שוק ההון ובהתאם לחובותיה כלפי עמיתה ויורשיהם וזאת במגבלות התקציב החלות עליה ובהתייחס לקשיים הנובעים מהעובדה שהיא פועלה מאז שנות ה-50 ונשענת על מסד נתונים שעבר ועובר תהליכי טיוב רבים; הצגת המהלך הרגולטורי המשלים של "הר הכסף"; המבקשים דורשים להטיל על הקרן נטל בלתי סביר מבחינה כלכלית ותפעולית; מבחינה תקנונית ולפי הפסיקה, כספי נפטרים אינם "נכס עזוב" ואין חובה להעבירם לאפוטרופוס הכללי; בבקשה ובתביעה לא מתקיימים תנאי הסף להגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית.

דיון מקדמי בבקשה התקיים ביום 30 במאי 2019 במהלכו נקבע, כי תערך פנייה לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון, על מנת שיחליט אם ברצונו להגיש עמדה בתיק.

ביום 17 ביולי 2019 הודיע הממונה על כוונתו להגיש עמדה בתיק.

בחודש ספטמבר 2019 הגישה הקרן בקשה לסילוק על הסף של הבקשה הייצוגית. המבקשים הגישו תגובה לבקשה לסילוק על הסף והקרן השיבה לתגובתם.

ביום 15 בינואר 2020 ניתן פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה, לפיו נדחתה על הסף הבקשה להכיר בתביעה כייצוגית והמבקשים חויבו בהוצאות משפט.

ביום 16 בפברואר 2020 הוגש לבית הדין הארצי ערעור על פסק הדין האמור.

לבקשתנו, ניתנה ארכה להגשת סיכומינו, הם הוגשו ביום 28 באוקטובר 2020 והדיון בערעור נקבע ליום 12 באפריל 2021.

לדעת היועצים המשפטיים של הקרנות, מאחר שהתנהלות מבטחים זהה במקרה דנן להתנהלות כלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, הכרעה בתיק זה תשפיע בהכרח גם על יתר קרנות ההסדר.

ביום 12 באפריל 2021, בהמלצת בית הדין הארצי, הוסכם על ביטול פסק הדין של האזורי והחזרת העניין לדיון בפניו.

בית הדין הארצי ציין, כי מטעמים דיוניים ומבלי להביע עמדה לגוף העניין, אין לקבל את טענת מבטחים לסילוק הבקשה על הסף, ויש לקיים דיון בבקשה. בהתאם, בוטל פסק הדין האזורי וההוצאות הוחזרו למבקשים.

דיון בבקשה לאישור התובענה כייצוגית התקיים בחודש מאי 2022. סיכומי הטענות הצדדים הוגשו וכעת ממתינים להחלטה בבקשת האישור.

ו. ד"ר נאום מילמן נ' מבטחים (הוגשה כנגד מבטחים וקג"מ)

ד"ר מילמן פרש ברציפות זכויות בהתאם להסכם הרציפות עם הביטוח הלאומי. ד"ר מילמן הגיש ערעור גמלאות נ' מנהלת הגמלאות וביקש להחיל עליו את פס"ד קוריצי. מנהלת הגמלאות בקשה לצרף את הקרנות להליך, והקרנות לא התנגדו.

ביום 22 באוגוסט 2020 פסק בית הדין האזורי לעבודה בת"א, כי הלכת קוריצקי חלה על ד"ר מילמן, גמלאי המוסד לביטוח לאומי שחתם על הסכם רציפות זכויות ופרש לקיצבה מהמוסד לביטוח לאומי.

ביום 22 באוקטובר 2020 הוגש ערעור מטעם הקרנות לבית הדין הארצי לעבודה כנגד פסק הדין.

ביום 20 בדצמבר 2020 ביקשה ההסתדרות הכללית להצטרף אף להליך זה.

בית הדין אישר את צירופה של ההסתדרות להליך הערעור במעמד של "גורם מסייע".

בתאריך 6 באפריל 2021 התקיים דיון בהליך בפני בית הדין לעבודה.

ביום 29 במאי 2022 ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בערעורים שהגישו הקרנות והמדינה על פסק דינו של בית הדין האזורי. בית הדין הארצי דחה את הערעורים וקבע, כי מעמדו הנורמטיבי של הסכם הרציפות עם המוסד לביטוח לאומי זהה למעמדו הנורמטיבי של הסכם הרציפות עם המדינה. לפיכך נקבע כי דינו של הסכם הרציפות עם המל"ל דינו כדין הסכם הרציפות עם המדינה והערעורים נדחו.

כעת פועלות הקרנות לבחון את הדרך הנכונה ליישום פסק הדין על כלל הגמלאים אשר הסכם רציפות הזכויות עם המל"ל חל עליהם.

ביאור 15 - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ז. אמיר שגב ואח' נ' מבטחים (הוגשה כנגד כל הקרנות)

בחודש דצמבר 2020 הגישו גמלאים המקבלים קצבה מהקרנות תביעה ובקשה להכיר בה כייצוגית בבית המשפט המחוזי בתל אביב.

לטענת התובעים, בהתאם לסעיף 9א לפקודת מס הכנסה, לאחר תיקון 190, היה על הקרנות לזכות את הגמלאים בגין יתרת הפטור במסגרת תשלומי הקצבה החודשית ללא כל צורך בקבלת אישור נוסף מרשות המיסים. אולם, גם לאחר שקיבלו הקרנות אישור מרשות המיסים לביצוע הפטור הנוסף במסגרת הקצבה החודשית, הן לא עשו כן ולא יידעו את חברי הקבוצה בדבר זכותם זו. התובעים מבקשים לאשר את התובענה כייצוגית ולהגדיר את הקבוצה כ- "כל יחיד אשר הגיע לגיל הזכאות המקובל ו/או קיבל קצבה יחידה מאת קרנות הפנסיה שבהסדר ואשר לא היוו את קצבתו, שמשלמת הקצבה שלו לא זיכתה את קצבתו ביתרת הפטור המגיעה לו על פי סעיף 9א לפקודה ובהתאם להוראות תקנה 9(ג) לתקנות מס הכנסה (ניכוי ממשכורת ומשכר עבודה), תשנ"ג-1993, כולה או חלקה, וזאת החל מיום 1 בינואר 2011 ואילך".

וכן מבקשים להורות לקרנות להשיב ו/או לפצות ו/או לשפות את חברי הקבוצה בגין כל סכומי המס שניגבו מהם ביתר כמפורט בבקשה, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית.

התביעה והבקשה לאשרה כייצוגית נמסרו לקרנות בשלהי ינואר 2021. בשלב זה טרם נלמדו טענות הבקשה והעובדות הקשורות בה ולפיכך לא ניתן להתייחס לשאלת סיכוני התביעה.

ביום 12 באפריל 2021 הוגשה בקשה לסילוק על הסף של ההליך הייצוגי מטעמים של סמכות עניינית, מאחר שמדובר לטעמנו בסוגיה שנמצאת בסמכות בית הדין לעבודה, המבקשים הגיבו עליה ביום 21 באפריל 2021.

ביום 27 במאי 2021 התקיים דיון קדם משפט בבקשה הייצוגית. הובהר כי קיימים קשים מהותיים בבסיס הבקשה וכי היא אינה רלוונטית למרבית המבקשים.

נקבעה לתזכורת פנימית ליום 12 בספטמבר 2021, כאשר עד ליום זה על הצדדים לעדכן את בית המשפט בדבר התקדמות ההליכים בתובענה שהגיש המבקש כנגד רשות המיסים וכן כיצד המבקשים מבקשים להתקדם עם תביעתם ובקשתם.

לבקשת התובעים נדחה מועד העדכון, עקב העובדה שטרם ניתנה החלטה בתביעה כנגד רשות המיסים,

נדחה לחודש אפריל 2022.

ביום 28 באפריל 2022 הודיעו התובעים כי ביום 27 באפריל 2022 ניתן פסק דין בתביעה נגד רשות המיסים וכי התובעים לומדים את האמור בפסק הדין.

במהלך חודש יוני 2022 הגישו המבקשים עמדה ובה הם טוענים כי יש להמשיך בניהול ההליך וזאת משום שלטענתם פסק הדין בתביעה כנגד רשות המיסים לא נותן מענה לנזק שנגרם לגמלאים בשנים:

2012-2015 וכן משום שלא כל הגמלאים יפנו לרשות המיסים על מנת לקבל החזר של סכומי המס שנוכו מקצבאותיהם. עוד ביקשו המבקשים להתיר להם לצרף תובעים נוספים.

בחודש יולי 2022 הגישו הקרנות תגובה המתנגדת להודעת התובעים. לעמדת הקרנות נוכח הקביעות בעניין רשות המיסים אין מקום עוד לתביעות כנגדן שכן ניתן מענה נגד רשות המיסים. לטענת הקרנות בתביעה נגד רשות המיסים נקבע במפורש שרשות המיסים הורתה למשלמי הקצבאות כיצד לפעול ולא התירה להם לתת את הפטור הנוסף, אלא בהתאם לאישור מרשות המיסים.

הקרנות טוענות כי תביעה ביחס לשנים 2012-2013 התיישנה וביחס לשנים 2014-2015 אין לתובעים עילת תביעה, בהינתן העובדה שהקרנות פנו לגמלאים מספר פעמים בעניין הפטור הנוסף ובהינתן העובדה שהגמלאים יכלו לפנות במועד הגשת התביעה נגד רשות המיסים (2018) ולדרוש החזר מס שנוכה בהתעלם מהפטור הנוסף לו הם זכאים משנת 2012.

עוד נטען, כי כספי המס שנוכו הועברו לרשות המיסים ואין הצדקה לחייב את הקרנות לפצות את הגמלאים, אלא שפנו לרשות המיסים ואלה שלא פנו להשבתם. עוד הובהר כי אין לקרנות מקור כספי לפיצוי הגמלאים.

בקשת אישור מתוקנת הוגשה במהלך חודש אוקטובר 2022 וכן הוגשה בקשה מתנגדת למתן אפשרות להגיש הודעת צד שלישי בידי הקרנות

הקרנות הגישו תגובה מתוקנת לבקשת האישור וכן בקשה להתיר להן להגיש הודעת צד שלישי נגד המדינה. בקשתן נענתה חרף התנגדות המבקשים (התובעים). הודעה לצד שלישי נגד המדינה הוגשה בהתאם להחלטה. על המדינה להגיש תגובה להודעה לצד שלישי.

הקרנות הגישו בקשה לסילוק על הסף של התביעה נגד 4 קרנות אשר המבקשים לא בוטחו בהן, בהיעדר עילת תביעה. המבקשים התנגדו לבקשת הקרנות.

ביום 31 בינואר 2023 קיבל בית המשפט את בקשת הקרנות והורה על מחיקת התביעה נגד ארבע הקרנות על הסף בהיעדר עילת תביעה אישית, תוך חיוב המבקשים בהוצאות.

דיון בבקשת האישור נקבע ליום 25 ביוני 2023.

ח. ולף וחיים נ' מבטחים ואח' (הוגשה כנגד מבטחים, קג"מ, חקלאים, אגד והדסה – השפעה על קרנות שלוש השנים)

מדובר בבקשה לאישור תובענה ייצוגית, שהגישו שני גמלאים בסוף חודש פברואר 2020, ובה הם טוענים כנגד דרך החישוב של הריבית לעניין חישוב תקרת השכר בקרנות בשיטת "שלוש שנים" וסבורים כי החישוב המבוצע מחסיר חודש אחד וזאת, לשיטתם, בניגוד לתקנון. לכן, הוגשה הבקשה בשם הקבוצה הרלוונטית של העמיתים ונתבע סכום של כ- 75 מיליון ש"ח. הקרנות לומדות את הבקשה שהגיעה לעיון.

תגובת הקרנות לבקשה הייצוגית הוגשה ובעקבותיה הגישו המבקשים תשובה לתגובה. בנוסף הודיעו הקרנות שהן מתנגדות לבקשה להוסיף את קרן נתיב כמשיבה ונתבעת עקב חוסר עילה ועקב הצורך לתקן את הבקשה הייצוגית והתביעה.

בדיון שהתקיים ביום 14 בדצמבר 2020 נקבע, כי טענות הקרנות בעניין סילוק על הסף תידונה יחד עם הבקשה הייצוגית עצמה. מועד הדיון בבקשה נקבע ליום 14 במרס 2021.

ביום 14 במרס 2021 התקיים דיון בבקשה וכן דיון הוכחות קצר ובסיומו סוכם על מועדי הגשת הסיכומים בתיק. בית הדין ביקש לקבל את עמדת רשות שוק ההון בשאלות שעולות בהליך המשפטי עד ליום 1 בנובמבר 2021, לאחר מכן תינתן לצדדים שהות של 30 ימים להתייחס לעמדה, ואז יועבר התיק למתן החלטה.

ביום 22 באוגוסט 2021 החליט בית הדין כי נכון לקבל את עמדת הממונה על שוק ההון והורה על הגשת עמדה. טרם הוגשה עמדה.

ביום 17 בפברואר 2022 נעתר בית הדין לבקשת הרשות לקבלת ארכה וקבע, כי על הרשות להגיש עמדה עד ליום 24 במרס 2022, כאשר הצדדים יכולים להתייחס לסוגייה של אוכלוסיות נוספות שיושפעו מההליך עד ליום 3 במרס, 2022. הדיון שנקבע ליום 23 בפברואר 2022 נדחה.

ביום 31 במרס 2022 הוגשה עמדת הממונה. במהלך חודש מאי 2022 הגישו הקרנות תגובה לעמדת הממונה. המבקש לא הגיש תגובה וניתנה לו אפשרות להגישה עד 1 ביוני 2022.

ביום 26 ביוני 2022 ניתנה החלטתו של בית הדין האזורי לעבודה לאשר את התביעה כייצוגית. בית הדין קבע כי פרשנות התובע את הוראות התקנון אשר נתמכת על ידי הממונה על שוק ההון ומתיישבת גם עם הוראות חוק הפיקוח ותכליתו, מבססת לכאורה עילת תביעה שניתן לדון בה כתביעה ייצוגית. אגב כך דחה בית הדין את טענת התיישנות של הקרנות על בסיס ההלכה שנפסקה בפרשת פיורסט נגד מבטחים, וקבע, כי טענת התיישנות תתפוס לגבי קצבאות ששולמו 7 שנים או יותר לפני מועד הגשת התביעה.

בית הדין קבע כי אף אם אין לתובעים עילת תביעה ישירה נגד 5 קרנות שיטת שלוש השנים (נוסף למבטחים) הרי שמאחר שהקרנות מנוהלת יחד ולהן תקנון אחד, אין מניעה לאשר את הבקשה גם לגבי יתר הקרנות בשיטת שלוש השנים.

עוד נקבע בהחלטה, כי הקבוצה בשמה תנוהל התביעה הייצוגית היא קבוצת הפורשים החל משנת 2012 – המועד בו החליטה מבטחים לפעול באמצעות מערכת מפנה.

בהחלטה חייב בית הדין את הקרנות לשלם לב"כ התובע שכ"ט בסך של 100,000 ש"ח ונקבעו הסדרים לגבי המשך הדיון בתביעה עצמה.

הקרנות הגישו בחודש יולי 2022 בקשת רשות ערעור ובקשה לעיכוב ביצוע עד להכרעה בה. המבקש ביקש למחוק חלקים מהבקשות האמורות והקרן הגיבה לבקשה זו ביום 31 ביולי 2022.

בית הדין הארצי נענה לבקשה לעיכוב פסק דינו של בית הדין האזורי, ביקש להגיע על בקשת רשות הערעור וקבע דיון בה ביום 19 באוקטובר 2022.

ביום 10 באוגוסט 2022 ניתנה החלטה בבית הדין הארצי, לפיה בקשת רשות הערעור דורשת תגובה מצד המשיבים ונקבעו מועדים להגשת תגובה מטעם המשיבים לבר"ע ותשובת הקרנות לתגובה. בית הדין אף הציע כי בקשת רשות הערעור תישמע כערעור.

ביום 19 באוקטובר 2022 הגישו המשיבים תגובה לבקשת רשות הערעור ובה התנגדו להצעה, כי תישמע כערעור. הקרנות הגיבו לתשובת המשיבים ובין היתר הודיעו על הסכמתן לדון בבקשה כבערעור.

בית הדין הארצי קבע כי הבר"ע תישמע יחד עם הערעור שהגישו התובעים על הקביעה כי הקבוצה תכלול רק מבטחים שהקצבה שלהם חושבה במערכת התפעול החדשה של הקרנות (מפנה) ועד 7 שנים למפרע (התיישנות). נקבעו סדרי שמיעת הערעור, התובעים הגישו סיכום טענות בערעור. הקרנות סיכמו את טענותיהן עד 2 בנובמבר 2022. דיון בבקשת רשות הערעור ובערעור קבוע ליום 7 בנובמבר 2022.

בדיון שנערך ביום 7 בנובמבר 2022, הציע בית הדין לקרן, כי בנסיבות החריגות של התיק היא תמשיך את בקשת רשות הערעור, בכפוף לקבלת הטענה של הקרן בדבר חוסר היכולת של תובעים שהם עמיתי מבטחים להגיש תובענה ייצוגית כנגד יתר הקרנות בשיטת שלוש השנים. על הקרן להגיש את עמדתה להצעה עד ליום 21 בנובמבר 2022.

הקרנות הודיעו ביום 21 בנובמבר 2022 כי הן מקבלות את הצעת בית הדין הארצי.

ביאור 15 - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

ח. וולף וחיים נ' מבטחים ואח' (המשך)

ביום 5 בינואר 2023 ניתן פסק דינו של בית הדין הארצי בערעורים. ערעורם של התובעים בסוגיית ההתיישנות, ותיחום הקבוצה נדחה. ערעורן של הקרנות בסוגיית עילת התביעה התקבל. נקבע, כי התביעה תנוהל נגד מבטחים בלבד, בהיעדר עילת תביעה אישית נגד קרנות אחרות. ביום 1 בפברואר 2023 הגישו התובעים עתירה לבג"ץ על פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה, בשלש סוגיות בהן הכריע פסק הדין: התיישנות, תיחום הקבוצה המיוצגת והקביעה כי התביעה תנוהל נגד מבטחים בלבד. הדיון בבית הדין האזורי לעבודה בתביעה הייצוגית נדחה, עד להכרעה בעתירה. בג"ץ הורה לקרנות להגיש תגובה מקדמית לעתירה עד יום 30 במרס 2023.

ט. ק"ג 25412-02-21 אליהו אביטל נ' מבטחים, קג"מ ומדינת ישראל (הוגשה כנגד מבטחים טקג"מ)

1. בחודש פברואר 2021 הגיש מר אביטל אשר בוטח במבטחים ובקג"מ ולאחר מכן במדינה ופרש לקצבה מהמדינה, תביעה נגד הקרנות והמדינה. חלק מתביעתו דומה לזו של גב' תמר אורנשטיין.
 2. חישוב הקצבה של מר אביטל והשתתפות הקרנות, לשיטתן, בהשלמת שיעור הקצבה המשולם על ידי המדינה (בה השכר גבוה יותר) ל-70%, הביא לכך שמבטחים (בה השכר הקובע קטן מהשכר הקובע בקג"מ) אינה משתתפת בקצבה (אינה תורמת) והשתתפותה של קג"מ היא בהשלמה ל-70%.
 3. לטענת מר אביטל הוא זכאי לקבל קצבה בשיעור של 70% מהשכר הגבוה (על בסיס משכורת מלאה ובהתעלם מחלקיות משרתו בגורם המשלם – המדינה). לשיטתו, על הקרנות להעביר למדינה את מלוא שיעורי הקצבה המחושבים לפי תקנוניהן. המדינה היא שאמורה להפחית את סכום הקצבה שישולם לו כך שלא יעלה על 70% מהשכר הקובע למשרה מלאה במדינה.
 4. הקרנות הגישו כתב הגנה ובו טענו שתיים: חישוב שיעור הקצבה בהתאם לסעיף 8(א) להסכם הרציפות (אשר תואם גם את החישוב בקרנות לפי התקנון האחד), הוא בהתאם למכפלת שיעור הפנסיה השנתי הממוצע כהגדרתו בסעיף 8(א) בשנות החברות בפועל בקרן. "השיעור השנתי הממוצע" הוא השיעור המתקבל מחלוקת אחוז הפנסיה אותו זכאי היה העובד לקבל לו נמשכה חברותו בקרן ברציפות מיום כניסתו לראשונה לשירות המדינה או לקרן, לפי המועד המוקדם יותר, במספר השנים ממועד הכניסה לראשונה ועד הגיע החבר לגיל הפרישה. לפיכך, שיעור השתתפותן המרבי של הקרנות, לפני הפעלת סעיף 9 להסכם הרציפות, מחושב לפי מכפלת שנות החברות בקרנות בשיעור השנתי הממוצע, קטן מ-2% לשנת חברות בקרן, קטן משיעור הקצבה הנטען על ידי התובע, לפי 2% לשנה. בעידן התקנון האחד יש לפרש את הוראת סעיף 9 להסכם הרציפות באופן המתיישב עם הוראות התקנון האחד, אשר מהווה חלק מהסכם הרציפות. לפיכך, יש לקבוע וכך נוהגות הקרנות, כי יש לבצע הפחתה של שיעור הקצבה המצרפי לכדי 70% מהשכר הקטן יותר (בקרן או במדינה) – בהשלמה לשיעור הקצבה המשולם על ידי הגוף בו השכר הקובע גבוה יותר, ל-70% - שיעור הקצבה המרבי לפי התקנון האחד.
 5. המדינה הגישה כתב הגנה ולשיטתה, על הקרנות להעביר אליה את מלוא שיעור הקצבה שנצבר אצלן וככל שסכום הקצבה המצרפי יחרוג מעל 70% מהשכר הקובע הגבוה (במדינה) תפחית המדינה את סכום הקצבה לכדי 70% ממנו. המדינה לא נקטה עמדה בהתייחס לשיעור הקצבה בקרנות, המחושב לפי סעיף 8(א) להסכם הרציפות.
- דיון ההוכחות התקיים ביום 16 במאי 2022 במהלכו נחקרו כל העדים. בתום הדיון ניתנה החלטה על סיכומי הצדדים. בחודש נובמבר 2022 הוגשו סיכומי מבטחים. כעת ממתינים לפס"ד. בחודש אוקטובר 2022 ניתן פס"ד בתביעתו של פרופ' יחזקאל סידי שעניינה דומה, לפיו תביעתו התקבלה במלואה ופרשנות הקרן בעניין הוראות הסכם הרציפות נדחתה. הוגשו ערעורים על פסק הדין בבית הדין הארצי לעבודה. ביום 28 בפברואר 2023 נתן בית הדין החלטה, כי ההכרעה בתיק אביטל תידחה עד למתן פסק דין בתיק יחזקאל סידי בערעור.

ביאור 15 - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

יג. בג"צ דב השכל נ' הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (הוגשה כנגד כל הקרנות)

בחודש ספטמבר 2021 הגיש המבוטח עתירה לבג"ץ נגד הממונה על שוק ההון בטענה כי מבוטחים שעבודתם אצל המעסיק שצירפם לקרן הסתיימה, אשר ממשיכים ביטוחם בקרן כעצמאים מופלים לרעה לעומת מבוטחים שעבודתם אצל המעסיק שצירפם לקרן הסתיימה ועברו לעבוד אצל מעסיק אחר אשר מבטחם בקרן או בקרן אחרת עליה חלה רציפות זכויות.

לפי הנטען בעתירה בעוד שממשיך ביטוח עצמאי מוגבל בגובה השכר שהוא יכול לבטח ובחלוף 24 חודשים ממועד הפסקת הביטוח אצל המעסיק המסורתי הוא אינו יכול להגדיל את השכר המבוטח, הרי שמבוטח שעבר למעסיק מסורתי אחר אינו מוגבל בשכר אף אם חלפו יותר מ- 24 חודשים ממועד ההפסקה.

העתירה הוגשה לאחר שתביעה בעניין זה הוגשה כנגד קג"מ בביה"ד האזורי בתל אביב נדחתה הן מן הטעם שביה"ד אינו הגורם המוסמך להכריע בתביעה נגד הממונה והן מן הטעם שלשיטת ביה"ד אין ההסדר שנקבע בתקנון לוקה באפליה אלא בהבחנה נאותה בין שונים.

בית המשפט העליון הורה לממונה להגיש תגובה מקדמית עד ליום 28 בנובמבר 2021.

מאחר שהעתירה תוקפת הוראה מהוראות התקנון והסעד המבוקש הוא פסילת אותה הוראה ברור כי לקרנות יש עניין בעתירה ותוצאותיה ולפיכך הקרנות מתכוונות להגיש בקשה לצירופן כמשיבות לעתירה.

בשלב זה, טרם גובשה עמדת הממונה וטרם הוגשה בקשה מטעם הקרנות. בחודש נובמבר 2021 ביקשו 8 קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר להצטרף להליך ובקשתן נענתה. בחודש דצמבר 2021 הוגשה תגובה מקדמית מטעם המדינה לעתירה ובחודש ינואר הוגשה תגובת הקרנות לעתירה.

ביום 22 במרס 2022 ניתנה החלטת בית המשפט לפיה התיק יקבע לדיון בפני הרכב. הדיון נקבע ליום 12 בדצמבר 2022.

דיון בעתירה התקיים ביום 12 בדצמבר 2022. בדיון הביע בית המשפט העליון את דעתו כי אין לקבל את העתירה בפרט מן הטעם שהוא אינו רואה בתקנון כמפלה, אלא ככזה שנועד לשמור על איזון מסוים, וכי קבלת פרשנותו/עתירתו של העותר, עשויה לפגוע באיזון והמליץ לעותר לחזור בו מן העתירה. העותר קיבל את ההמלצה והעתירה נדחתה.

יד. חנה תמרי נ' מבטחים (הוגשה כנגד מבטחים, קג"מ, מקפת והדסה)

ביום 3 בינואר 2022 הוגשה תביעה ייצוגית כנגד מבטחים קג"מ, מקפת והדסה. עניינה של תביעה זו הינה החזר דמי גמולים של מבוטחים שהינם מבוטחים ביותר מקרן ותיקה אחת שבהסדר וצברו בקרנות אלו ביחד מעל לשיעור הקצבה המרבי – 70%. לטענת התובעים קיימת אפליה בין מבוטח בודד שצבר את שיעור הקצבה המרבי מעל ל 70%, אשר לו מחוזרים דמי גמולים אשר הופקדו לאחר צבירת שיעור הקצבה המרבי לבין מבוטחים אשר צברו במספר קרנות ותיקות ביחד את השיעור הקצבה המרבי, אשר להם לא מוחזרים דמי גמולים.

בחודש מאי 2022 הוגשה תגובת הקרנות לבקשת האישור. עמדת הקרנות היא כי התקנון האחיד אינו מקנה זכות להשבת דמי גמולים בחישוב צבירה מצרפי במספר קרנות, אלא רק כאשר יש צבירה של שיעור קצבה מרבי בקרן אחת בלבד.

דיון מוקדם בבקשת האישור התקיים ביום 30 ביוני 2022 ודיון הוכחות בבקשה נקבע ליום 5 בינואר 2023.

במהלך הדיון המוקדם הוחלט לבקש לקבל את עמדת הממונה על שוק ההון בענין המחלוקת בדבר הוראות התקנון האחיד ופרשנותן.

עמדת הממונה על שוק ההון הוגשה והיא תומכת בפרשנות הקרנות להוראות התקנון, לפיהן אין זכות להחזר דמי גמולים בחישוב צבירה מצרפית ביותר מקרן אחת.

בדיון שהתקיים בחודש פברואר 2023 נקבע, כי על הצדדים להגיש סיכומיהם, תוך 45 ימים כל צד ולאחר מכן תינתן החלטה בבקשת האישור.

ביאור 15 - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

טו. שני שוורץ נ' מקפת ומבטחים (הוגשה כנגד מקפת ומבטחים – השפעה על כלל הקרנות)

הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית כנגד קרן מקפת ומבטחים, על ידי היורשת של המנוח חיים שוורץ ז"ל (להלן: "המנוח") לפיה נמנעו קרנות הפנסיה לשלם ליורשת של המנוח, כך לפי הנתען, את הזכויות של המנוח במשך תקופה של כ- 15 שנים. התביעה טרם התקבלה במשרדי הקרנות, אשר למדו על התביעה עקב פניה מהעיתונות. לאחר קבלת התביעה הקרנות יילמדו את האמור בה.

בקשת האישור הוגשה לבית המשפט המחוזי, ולכן הוחלט להגיש בקשה להעברת הדיון בתביעה לבית הדין האזורי לעבודה אשר לו נתונה הסמכות הייחודית לדון בה. דיון קדם משפט נקבע ליום 13 בנובמבר 2022 ויש להגיש תגובה לבקשה לאישור התובענה הייצוגית עד ליום 14 ביולי 2022. ביום 25 במאי 2022 הגישו הקרנות בקשה להעברת הדיון לבית הדין לעבודה וכן בקשה לדחות את המועד להגשת תגובה לבקשה לאישור התובענה כייצוגית עד להכרעה בבקשה בעניין הסמכות. בית הדין נעתר לבקשה בעניין הגשת תגובה לבקשה לאישור עד להכרעה בשאלת הסמכות. דיון קדם משפט יתקיים ביום 13 בנובמבר 2022, ובהמלצת בית המשפט ובהסכמת הצדדים, הועבר התיק לבית הדין לעבודה ונקבע דיון במסגרתו ביום 16 בפברואר 2023.

ביום 16 בפברואר 2023 התקיים דיון במסגרתו החליט בית הדין כי יתקיים הליך קצר לגילוי מסמכים. בהליך גילוי המסמכים תגיש המבקשת בקשה בכתב לגילוי מסמכים, שלדעתה יכולים לסייע לה להציג קיומה של עילה קבוצתית, ולאחר השלמת הליך הגילוי, תתבקש המבקשת למסור את עמדתה באשר להמשך ההליכים, לאור הקשיים שעולים מההליך הייצוגי שעליהם הצביע בית הדין בדיון (ספק לעניין סמכות בית הדין להורות על תיקון תקנון, ספק לעניין היותו של המקרה הייחודי של המבקשת מתאים לשם ניהול עניינה של הקבוצה, העדר ראשית ראיה לעניין קיומה של עילה קבוצתית ופסיקה של בית הדין הארצי לעניין אי-יכולת של עמית לנהל הליך ייצוגי לגבי קרן שאינו חבר בה).

טז. פנינה ברוט נ' קרנות הפנסיה הוותיקות (הוגשה כנגד כל הקרנות)

הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית כנגד הקרן וטענה כי הקרן הטעתה אותה עת חתמה התובעת על הסכם המשכת ביטוח כעצמאית וזאת לאחר שצברה את מלוא שיעור הקצבה האפשרי. כמו כן טוענת התובעת כי הקרן גובה דמי ניהול בניגוד להוראות החוק.

התביעה ובקשת האישור הוגשו לבית המשפט המחוזי בחיפה אשר קבע כי על הקרנות להשיב לבקשת האישור עד לחודש יוני 2022. דיון מוקדם נקבע ליום 31 באוקטובר 2022. התביעה הוגשה בבית המשפט המחוזי בחיפה בטענה כי עניינה של התביעה אינו בתחום סמכות הייחודית של בית הדין לעבודה. הקרנות סבורות כי הסמכות הייחודית לדון בתביעה נתונה לבית הדין לעבודה ועל כן בשלב הראשון תוגשנה בקשה להעביר את התביעה לבית הדין לעבודה בתל אביב (בת ים) המוסמך לדון בה. הקרנות הגישו בקשה לסילוק התובענה על הסף או העברתה לבית הדין לעבודה לאור סמכות העניינית הייחודית ונקבע כי על התובע להגיש תגובה וזאת עד שלושים ימים מקבלת בקשת הקרנות. כמו כן, הגישו הקרנות בקשה למתן ארכה להגשת תגובה מטעמן בבקשה לאישור התובענה כייצוגית וזאת לאור הגשת הבקשה להעברת התובענה לבית הדין לעבודה.

בחודש מאי 2022 הגישו הקרנות בקשה להעביר את הדיון לבית הדין לעבודה ומנגד טענו התובעים כי תביעתם היא תביעה נזיקית אשר הסמכות לדון בה נתונה לבית המשפט המחוזי והקרנות השיבו לטענות אלו.

הקרנות ביקשו לדחות את המועד להגשת תגובתם עד להכרעה בשאלת הסמכות. בית המשפט קבע כי המועד להגשת התגובה לבקשת אישור התביעה כייצוגית יידחה עד לאחר הכרעה בשאלת הסמכות.

ביום 31 ביולי 2022 ניתנה החלטת בית המשפט המחוזי לפיה הסמכות לדון בתביעה נתונה לבית הדין לעבודה ובהתאם להחלטה הועברה התביעה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב. התובעת הגישה ערעור/בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי. במהלך דיון ביום 12 בדצמבר 2022 המליץ בית המשפט העליון לתובעת על מחיקת הערעור ובהמשך הודיעה התובעת כי היא מסכימה למחיקת הערעור וכך נעשה. במהלך חודש נובמבר 2022 הגישו הקרנות את תגובתן לבקשת האישור. דיון בבקשת האישור נקבע ליום 24 באפריל 2023.

יז. ת"א 31312-05-20 כלל חברה לביטוח בע"מ נתיב: (הוגשה כנגד נתיב)

ביום 14 במאי 2020 הגישה חברת כלל תביעה כספית בסך של 7,185,677 ש"ח כנגד קרן הפנסיה נתיב.

ענינה של התביעה הוא פוליסה לביטוח חיים קבוצתי שערכה עמותת ארגון גמלאי נתיב לחברים בארגון בחברת כלל ביטוח. הפרמיות לתשלום עבור ביטוח החיים נגבו באמצעות הראל שנתנה לקרן נתיב שירותי תפעול (בכל התקופה הרלבנטית). הפרמיות נוכו מקצבאותיהם של הגמלאים שהצטרפו לביטוח לפי כתבי הרשאה מפורשים עליהם חתמו הגמלאים כלפי נתיב והראל.

בשנת 2013 הסכימו כלל וארגון הגמלאים על חידוש הפוליסה בכפוף להעלאת דמי הביטוח. מאחר שכתבי הרשאה שנתנו הגמלאים לניכוי הפרמיות מקצבאותיהם נקבו בסכום מסוים הודיעה הראל (בשם נתיב), כי לא תוכל לחרוג מכתבי הרשאה ולהגדיל את סכומי הפרמיות לניכוי מקצבאות הגמלאים, אלא אם יימסרו כתבי הרשאה מתוקנים.

חברת כלל וארגון גמלאי נתיב לא פנו כנראה אל הגמלאים על מנת להסדיר מתן כתבי הרשאה מתוקנים שיאפשרו הגדלה של הפרמיות לניכוי מקצבאות הגמלאים.

בשנת 2014 הודיעה חברת כלל על ביטול הפוליסה עקב אי העלאת סכומי הפרמיות כפי שהוסכם בינה לבין ארגון הגמלאים.

מר רונלד טנה, יורש של אחת המבוטחת בביטוח החיים הקבוצתי, אשר נפטרה בשנת 2014 לאחר ביטול הפוליסה, הגיש תביעה כנגד חברת כלל, עמותת הגמלאים וחברת הראל וכן בקשה להכיר בה כייצוגית.

בית המשפט המחוזי דחה את הבקשה הייצוגית כנגד הראל (וקרן נתיב) ואישר את הבקשה הייצוגית כנגד חברת כלל ועמותת הגמלאים.

ביום 14 במאי 2020 הגישה כלל תביעה נגד נתיב וביקשה לחייב את נתיב לשלם לה את סכום התביעה באמצעות ניכוייה מן הקצבאות שמועברות לגמלאים שהיו מבוטחים בפוליסת הביטוח הקבוצתית. קדמה לתביעה נגד נתיב פנייה מצד חברת כלל ובה דרישה לבצע את הניכוי. נתיב דחתה את הפניה בשל העדר בסיס משפטי כלשהו לביצוע הניכוי המבוקש.

ביום 30 בנובמבר 2020 הוגש כתב הגנה מטעם נתיב ובו היא דוחה את התביעה מנימוקים שונים ובמרכזם העובדה שפסק הדין המאשר את התביעה כייצוגית אינו יוצר מעשה בית דין נגד הגמלאים ונגד נתיב ועל כן אינו מקנה לחברת כלל זכות לקבל דמי ביטוח מהגמלאים; העובדה שחברת כלל לא עשתה את הגמלאים נתבעים אף שהם החייבים לשיטתה בתשלום דמי הביטוח; העובדה שהקצבאות בגין תקופת הפוליסה שולמו זה מכבר ולא ניתן לנכות מהן דבר.

ביום 13 בינואר 2021 הגישה חברת כלל כתב תשובה לכתב ההגנה. נקבעו סדרי ההליכים המקדמיים לרבות הגשת שאלונים וגילוי מסמכים וכן נקבע קדם משפט ליום 9 במרס 2021.

במהלך קדם המשפט הובהרה עמדת הקרן ובהמשך בוצעו הליך של גילוי מסמכים ומענה לשאלונים. הקרן הגישה בקשה לסילוק התובענה על הסף. בית המשפט דחה את הבקשה, הוסיף כי הוצאות משפט בסך 7,500 ש"ח לחובת נתיב בגין הבקשה לא ישולמו כעת אלא רק אם התביעה נגדה תתקבל, נוכח הטענות כבדות המשקל שיש לנתיב נגד התביעה, אשר ראיות ברורות וקבע כי על התובעת ליתן עמדה לעניין עיכוב ההליכים וזאת עד למתן הכרעה בתובענה הייצוגית שהוגשה ואושרה כנגד כלל.

בתאריך 15 באוגוסט 2021 ניתן פסק דין בתובענה הייצוגית הנ"ל, אשר קיבל את התביעה הייצוגית לגופה. בעקבות כך הודיעה כלל לבית הדין, כי היא מבקשת לעכב את ההליך כנגד נתיב, וזאת עד לקבלת הכרעת בית המשפט העליון בערעור שבכוונת כלל להגיש כנגד פסק הדין המקבל את התובענה הייצוגית כנגדה.

לבקשת כלל בירור התביעה עוכב עד להכרעת בית המשפט העליון בערעור שהגישה, תוך דיווח על הליכי הערעור אחת ל-6 חודשים. בית המשפט ביקש לקבל דיווח על הליכי הערעור עד ליום 25 באפריל 2022.

לאחר עיכוב בהגשת הדיווח והחלטה של בית המשפט שאי הגשתו תוביל למחיקת התביעה מחוסר מעש, הוגש עדכון מטעם התובעת ביום 12 ביוני 2022 ולאור מועד הדיון בבית המשפט העליון שצויין בו, נקבע כי דיווח נוסף יוגש מטעמה עד ליום 1 במרס 2023. הדיון בבית המשפט העליון נדחה ליום 3 ביולי 2023 והודעת עידכון מתאימה מטעם התובעת תשלח לבית המשפט המחוזי לאחר הדיון.

ביאור 15 - התחייבויות תלויות, תביעות והתקשרויות (המשך)

יח. ששון עטרי ואברהם גרינפלד נ' מבטחים ואח' (הוגשה כנגד כל הקרנות)

ביום 17 בפברואר 2021 הגישו ששון עטרי ואברהם גרינפלד תביעה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב ובקשה להכיר בה כייצוגית. לטענת המבקשים אין לראות בתשלום פנסיה מוקדמת במימון מעסיק כהכנסה המצדיקה מבחן הכנסה לנכה בהתאם לתקנון הקרן.

המבקשים מעריכים את התביעה בסכום של כ- 12 מיליון ש"ח. התביעה והבקשה לאשרה כייצוגית נמסרו לקרנות בשלהי חודש פברואר 2021. בשלב זה טרם נלמדו טענות הבקשה והעובדות הקשורות בה ולפיכך לא ניתן להתייחס לשאלת סיכוני התביעה. הקרנות הגישו את תגובתן לבקשה בחודש ספטמבר 2021. דיון מוקדם נקבע ליום 23 בדצמבר 2021 ודיון הוכחות נקבע ליום 31 במרס 2022.

ביום 24 באפריל 2022 נענה בית הדין חלקית לבקשת התובע והורה כי הממונה על שוק ההון ימסור עמדה בהליך. בית הדין לא קיבל את הבקשה לצירוף הממונה להליך.

ביום 6 בספטמבר 2022 הגיש התובע בקשה לתיקון התביעה והוספת מבקשים – גמלאית קג"מ ועמותת "הצלחה".

ביום 6 באוקטובר 2022 הגישה הקרן תגובה לבקשת התיקון ובה התנגדה לצירוף עמותת "הצלחה" והותירה לשיקול דעת בית הדין את הבקשה לצירוף גמלאים של קג"מ.

עמדת הממונה על שוק ההון הוגשה במהלך חודש נובמבר 2022. בהתאם לעמדת הממונה, הכנסתו של העמית מקצבה מוקדמת היא הכנסה פאסיבית אשר אינה נובעת מיגיעה אישית של העובד. כמו כן, ציינה הרשות כי ההכנסה מפנסיה מוקדמת נחשבת כקצבה בהתאם להוראות סעיף 2(5) לפקודה, וכי לפי לשונו של סעיף 36 לתקנון אין זה מקור הכנסה המנוי בסעיפים 2(1) ו-2(2) לפקודה. עמדת הרשות הבחינה בין פנסיה מוקדמת במימון המעסיק ובין דמי אבטלה, אף ששתיהן נכללות בסעיף 2(5) לפקודה.

לאחר הגשת עמדת הממונה, ובהנחיית בית הדין נערך מו"מ לפשרה בין הצדדים. המו"מ לא צלח. ולפיכך הוגשה ביום 7 בפברואר 2023 בקשת הצדדים למתן החלטה בבקשת התובעים לצירוף תובעים ובבקשת הקרנות לסילוק על הסף של התביעה נגד הקרנות אשר נגדן לא קיימת עילת תביעה אישית.

דיון בבקשת האישור נקבע ליום 11 במאי 2023.

ביום 12 במרס 2023 התקבלה החלטת בית הדין בבקשות השונות, ולפיה הוא דחה את הבקשה לתיקון כתב התביעה ולהוספת מבקשים (תוך ציון כי ממילא ההחלטה תחול על כולם, כך שהמטרה בהוספת המבקשים היא להוסיף נפח לתביעה על מנת להשליך על גמול התובע המייצג ובא כוחו), וכן קבע כי הבקשה למחוק את הקרנות הנוספות תתברר לאחר שמיעת המצהירים, במסגרת בקשת האישור, בשים לב להליך התלוי ועומד בבג"ץ בעניין וולף. כמו כן, עמיתים נמחקה מההליך בהסכמת המבקשים.

על ההחלטה האמורה של בית הדין האזורי הוגשה בקשת רשות ערעור לבית הדין הארצי על-ידי המבקשים ביום 13 במרס 2023.

ט. לפסקי הדין בחלק מהתביעות, אם יוכרעו נגד הקרן, יכולה להיות השפעה מהותית על הדוח הכספי. הקרן, על פי חוות דעת יועציה המשפטיים, אינה יכולה להעריך את הסתברות התרחשותן של תביעות אלה.

כ. טבלת תביעות קרן נתיב

3	תביעות ייצוגיות
2	תביעות מהותיות
18	סה"כ תביעות שהוגשו כנגד הקרן
-	תביעות שהקרן הגישה
2,141	הפרשה באלפי ש"ח

ביאור 16 - צדדים קשורים

א. פירוט:

- קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר להן מנהל מיוחד אחד (ראה גם ביאור 1 ד).
- "אופאל טכנולוגיות עתידיות בע"מ" מספקת שירותי מחשוב לקרן הפנסיה (ראה ביאור 9).
- קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר להן מנהל מיוחד אחד⁴ (ראה ביאור 9).
- מבטחים לעתיד בע"מ
- עמיתים לעתיד שותפות מוגבלת.

ב. יתרות של צדדים קשורים ובעלי ענין נכללו במאזן בסעיפים הבאים

היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		חייבים ויתרות חובה
2021	2022	2021	2022	
אלפי ש"ח				
864	1,544	*864	594	קרן הפנסיה מבטחים
25	-	25	-	קרן הפנסיה קג"מ
39	-	-	-	קרן הפנסיה חקלאים
-	123	-	81	קרן הפנסיה בנין
		889	675	

* סווג מחדש

היתרה הגבוהה במהלך השנה		ליום 31 בדצמבר		זכאים ויתרות זכות
2021	2022	2021	2022	
אלפי ש"ח				
-	-	-	-	קרן הפנסיה קג"מ
(28)	(872)	4	508	קרן הפנסיה מקפת
8	-	8	-	קרן הפנסיה בנין
		12	508	

ביאור 16 - צדדים קשורים (המשך)

לשנה שנסיימה ביום 31 בדצמבר		ג. ביטוח דירקטורים ונושאי משרה
2021	2022	
אלפי ש"ח		
110	136	סכום הוצאות עבור הביטוח ⁵

ביאור 17 - מסים על הכנסה

- א. קרן הפנסיה לעמיתים ותיקים אושרה לצרכי מס כקופת גמל בתוקף עד ליום 31 בדצמבר, 2023. תוקף האישור מתחדש מעת לעת. בהתאם לכך הכנסות קרן הפנסיה פטורות ממסים בישראל, בכפוף להתניות מסוימות בהן עמדה הקרן.
- ב. הכנסות הקופה אינן חייבות במס הכנסה, למעט דיבידנד וריבית שהתקבל מחו"ל בגין ניירות ערך זרים.

ביאור 18 - תשואת הקרן

שיעור התשואה הנומינלית ברוטו שהשיגה הקרן בשנת 2022 על נכסיה, כולל התשואה על סכום הסיוע הממשלתי העתידי הישיר המהוון, היה (9.17%)

ביאור 19 - מידע בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים וחשיפתם לסיכוני ריבית

- א. השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים הנכסים הפיננסיים של הקרן ובכלל זה ניירות הערך מוצגים בדוחות הכספיים בהתאם לכללים המפורטים בביאור 2 (מדיניות חשבונאית) והנחיות רשות שוק ההון. להערכת הנהלת הקרן ובהתייחס לאמור לעיל, השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים של הקרן אינו נופל מערכם החשבונאי הכולל.
- ב. חשיפה לסיכוני ריבית וסיכוני שוק הגרעון האקטוארי חשוף לסיכוני ריבית בשל הפער בין שיעור ריביות היוון ההתחייבויות הפנסיוניות לבין התשואה בפועל על הנכסים. השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים הלא סחירים (אגרות השוב, פקדונות והלוואות) חשוף לסיכוני ריבית, שכן תנודות בשערי הריבית בשוק הכספים עשויות להשפיע עליו. ניירות הערך הסחירים חשופים לסיכוני השוק.

ביאור 20 - אירועים והתפתחויות בתקופת הדוח

חקיקה בנושא הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה ביום 4 בנובמבר 2021 התקבל בכנסת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנות התקציב 2021-2022 בפרק ג לחוק ההתייעלות הכלכלית שעניינו הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה. בחוק נקבע כי מנגנון אגרות השוב המיועדות יוחלף במנגנון חדש של הבטחה להשלמת תשואה כך ש-30% מנכסי קרנות הפנסיה שעד חקיקת החוק הושקעו באג"ח מיועדות, יושקעו בהתאם למנגנון שנקבע בחוק וייהנו מזכאות להבטחת תשואה שנתית של 5.15% צמוד מדד. ביום 27 ביולי 2022 התפרסם חוזר פנסיה 2022-3-2 המתקן את חוזר פנסיה 4-2006 לעניין הוראות דיווח כספי לקרנות פנסיה וותיקות להן מונה מנהל מיוחד. החוזר התאים את הוראות הגילוי בדוח הכספי ובדוח האקטוארי של קרנות הפנסיה הוותיקות להן מונה מנהל מיוחד לקיומו של מנגנון הבטחת תשואה, כך שבמאזן החשבונאי ובמאזן האקטוארי נוספו סעיפים המשקפים את המדידה הנדרשת. הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2022 כוללים את השפעת המעבר הצפוי ממנגנון של רכישת אגרות חוב מיועדות בתשואה ריאלית שנתית של 4.86% לתקופה של 15 שנים, למנגנון הבטחת תשואה ריאלית שנתית של 5.15% לתקופה של 5 שנים וזאת החל מיום 1 באוקטובר 2022. בהתאם להוראות החוזר השפעה זו נאמדה נכון למועד הדוחות קיטון של כ-106 מיליון ש"ח בגירעון.

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
דוח תקופתי לשנת 2022

שם התאגיד:	נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
מס' תאגיד:	520022351
אופן ההתאגדות המשפטית:	חברה בע"מ
כתובת:	מגדל היובל, דרך מנחם בגין 125, תל אביב
טלפון:	077-7774800
תאריך המאזן:	31, בדצמבר 2022
תאריך חתימת הדוח:	26 במרס, 2023

תוכן העניינים

2.....	דו"חות כספיים ואקטואריים	סעיף 1 -
2.....	דו"ח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד	סעיף 2 -
2.....	רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן	סעיף 3 -
2.....	שינויים בהשקעות בחברות בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח	סעיף 4 -
2.....	הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות התאגיד מהן לתאריך המאזן באלפי ש"ח	סעיף 5 -
2.....	רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך המאזן	סעיף 6 -
2.....	רשימת אירועים מיוחדים שהשפיעו או עשויים להשפיע מהותית על התאגיד	סעיף 7 -
2.....	שינויים בהון המניות הרשום, המונפק והנפרע והתמורה שנתקבלה	סעיף 8 -
2.....	שכר וטובות הנאה.....	סעיף 9 -
2.....	מניות ונ"ע המירים המוחזקים על-ידי בעל עניין בתאגיד	סעיף 10 -
3.....	המנהל המיוחד.....	סעיף 11 -
5.....	נושאי משרה בכירה של התאגיד.....	סעיף 12 -
9.....	רואה חשבון של התאגיד.....	סעיף 13 -
9.....	האקטואר של קרן הפנסיה	סעיף 14 -
9.....	המלצות והחלטות הדירקטוריון.....	סעיף 15 -
9.....	שינויים בתקנון קרן הפנסיה שאושר ע"י הממונה בשנת הדוח	סעיף 16 -
9.....	תנאי שכר.....	סעיף 17 -

- סעיף 1 - ד"חות כספיים ואקטואריים
מצ"ב ד"חות כספיים ומאזן אקטוארי ליום 31 בדצמבר 2022.
- סעיף 2 - ד"ח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד
מצ"ב דוח המנהל המיוחד על מצב ענייני התאגיד ליום 31 בדצמבר 2022.
- סעיף 3 - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן
אין.
- סעיף 4 - שינויים בהשקעות בחברות בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח
אין.
- סעיף 5 - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות התאגיד מהן לתאריך המאזן באלפי ש"ח
אין.
- סעיף 6 - רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך המאזן, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד
אין.
- סעיף 7 - רשימת אירועים מיוחדים שהשפיעו או עשויים להשפיע מהותית על התאגיד, רווחיות התאגיד, רכוש או התחייבויותיו
א. השינויים בווקטור הריבית.
ב. התשואות בשוק ההון.
ג. עליית שכר ממוצע במשק.
ד. השפעת שינוי מנגנון אבטחת תשואה.
- סעיף 8 - שינויים בהון המניות הרשום, המונפק והנפרע והתמורה שנתקבלה
לא חלו שינויים, גם לא לאחר תאריך המאזן.
- סעיף 9 - שכר וטובות הנאה
לא שולם שכר ולא ניתנו טובות הנאה לבעלי עניין בתאגיד.
- סעיף 10 - מניות ונ"ע המירים המוחזקים על-ידי בעל עניין בתאגיד, בחברה בת או בחברה קשורה סמוך ככל האפשר לתאריך הדוח
אין.

המנהל המיוחד

בהתאם להוראות חוק הפיקוח מונה לקרן בחודש יולי 2003 מנהל מיוחד. מכוח סעיפים 78 ה' ו-70 (ב) לחוק הפיקוח מוקנים למנהל המיוחד "כל הסמכויות והתפקידים שיש למנהל עסקים במבטח, לדירקטוריון שלו, לוועדות הדירקטוריון שלו ולדירקטורים שלו...".

כמתחייב מהוראות חוק הפיקוח, החל תהליך איחוד תפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר. מטרת התהליך להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל מיום 1 באוגוסט 2021 מכהן מר אפי סנדרוב כמנהל מיוחד של כל הקרנות הוותיקות שבהסדר. מר אפי סנדרוב החליף בתפקידו כמנהל המיוחד את מר יואב בן אור שניהן בתפקיד זה עד סוף יולי 2021.

מינוי מנהל מיוחד לכלל קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר, מבטא את מגמת המפקח על שוק ההון ביטוח וחסכון להדק את שיתוף הפעולה והאחדת פעילויות התפעול השוטפות של כל הקרנות שבהסדר, מתוך כוונה להביא להתייעלות תוך שיפור ואיחוד תהליכים מרכזיים בקרנות.

החל משנת 2007 פועלות קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר במבנה ארגוני חדש המושתת על איחוד תפעולי שגובש על ידי המנהלת המיוחדת דאז.

קרנות הפנסיה מנוהלות במסגרת של ארבע חטיבות: חטיבת שירות, חטיבת השקעות, חטיבת כספים וחטיבת פנסיה וכן יחידות מטה משאבי אנוש ומנהל, לשכה משפטית, בקורת פנים, מחשוב, ניהול סיכונים, תכנון תקציב וסיוע ממשלתי.

בתחילת שנת 2008 עברו קרנות הפנסיה בהסדר לבנין אחד, דבר המהווה צעד נוסף בתהליך האיחוד התפעולי ליצירת ארגון אחיד.

יובהר, כי גם במסגרת האיחוד התפעולי של קרנות הפנסיה בהסדר, נשמרת זהותה המשפטית הנפרדת של כל קרן, ובכלל זה קיימת הפרדה ברורה בין הנכסים וההתחייבויות של כל קרן וקרן.

ועדת מנהלה

על פי חוק הפיקוח מונתה ועדת מנהלה לכלל הקרנות שעליהן חל חוק התוכנית הכלכלית. לוועדת המנהלה כל הסמכויות הנתונות לוועדת המנהלה בהתאם לסעיף 72(ד) לחוק הפיקוח, קרי, מינוי ר"ח ואישור דוחות כספיים. בנוסף תפקידיה הם לאשר את תוכנית ההתייעלות שהכין המנהל המיוחד, כנדרש בחוק הפיקוח, בטרם הגשתה למפקח ולאשר את המלצות המנהל המיוחד בדבר ביצוע מהלכי הבראה נוספים בקרן הפנסיה, מעבר לנדרש בחוק הפיקוח.

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)
דוח תקופתי

אפי סנדרוב	מס' ת.ז: 025004159
שנת לידה:	1972
מענו:	דרך מנחם בגין 125, תל אביב.
נתינות:	ישראלית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או בעל עניין:	י"ר דירקטוריון אופאל, י, י"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד.
מכהן כמנהל מיוחד משנת:	1 באוגוסט 2021
השכלה:	בוגר בכלכלה וחשבונאות (האוני' העברית), מוסמך במנהל עסקים (התמחות במימון) (האוני' העברית), רואה חשבון מוסמך.
תעסוקתו ב-5 השנים האחרונות:	מנהל מיוחד עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר בניהול מיוחד. מנכ"ל מגדל מקפת קרנות פנסיה וקופות גמל בע"מ, מנכ"ל יוזמה קרן פנסיה לעצמאים בע"מ (מתחילת 2019 עד מועד מיזוגה למגדל מקפת בשנת 2021). משנה למנכל מגדל מקפת (משנת 2012 ועד 2018).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.

סעיף 12 - נושאי משרה בכירה של התאגיד

אפי סנדרוב	מס' ת.ז.: 025004159
שנת לידה:	1972
התפקיד שממלא בתאגיד:	המנהל המיוחד.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	יור"ר דירקטוריון אופאל, יור"ר דירקטוריון מבטחים לעתיד.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	בוגר בכלכלה וחסבונאות (האוני' העברית), מוסמך במנהל עסקים (התמחות במימון) (האוני' העברית), רואה חשבון מוסמך. מנהל מיוחד עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר בניהול מיוחד. מנכ"ל מגדל מקפת קרנות פנסיה וקופות גמל בע"מ, מנכ"ל יוזמה קרן פנסיה לעצמאים בע"מ (מתחילת 2019 עד מועד מיזוגה למגדל מקפת בשנת 2021). משנה למנכ"ל מגדל מקפת (משנת 2012 ועד 2018).
התאריך שבו החלה כהונתו:	1 באוגוסט, 2021

רויטל פיאדה היכל	מס' ת.ז.: 024836629
שנת לידה:	1969
התפקיד שממלא בתאגיד:	מנהלת חטיבת כספים.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	-
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	ר"ח תואר ראשון במנהל עסקים וחסבונאות ותואר שני במימון. מנהלת חטיבת הכספים בעמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות. סגנית ראש חטיבת החשבונאות בבנק לאומי, אחראית על מערך הדיווח הכספי ותשתיות חשבונאיות.
התאריך שבו החלה כהונתו:	1 ביוני, 2022

איציק סבן	מס' ת.ז.: 54037007
שנת לידה:	1956
התפקיד שממלא בתאגיד:	ממלא מקום מנהל חטיבת הכספים.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	דירקטור ב-גפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור ב-קג"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ב-יהב החזקות USA בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	BA בחשבונאות וכלכלה, רואה חשבון מוסמך ב-5 שנים אחרונות מנהל אגף דיווח וחסבונאות בקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר
התאריך שבו החלה כהונתו:	מרס 2022 עד יוני 2022

יריב עזר	מס' ת.ז: 033017088
שנת לידה:	1976
התפקיד שממלא בתאגיד:	מנהל חטיבת הפנסיה.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	אין.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	תואר ראשון- כלכלה וניהול, מוסמך במינהל עסקים (MBA)- התמחות במימון. מנהל חטיבת הפנסיה בעמיתים קרנות הפנסיה שבהסדר
התאריך שבו החלה כהונתו:	28 ביוני, 2015

אורן משה	מס' ת.ז: 035980556
שנת לידה:	1979
התפקיד שממלא בתאגיד:	מנהל חטיבת המטה.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	דירקטור באופאל, דירקטור ב"עמיתים לעתיד".
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	BA בכלכלה ו-MBA; מנהל פיתוח עסקי בחברת מ.ג.ע.ר.
התאריך שבו החלה כהונתו:	11 ביולי, 2018

רון הירש	מס' ת.ז: 02851810-8
שנת לידה:	1971
התפקיד שממלא בתאגיד:	היועץ המשפטי הראשי.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	אין.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	עו"ד, תואר ראשון במשפטים, תואר שני במשפטים, תלמיד לתואר שלישי במשפטים. היועץ המשפטי הראשי בעמיתים, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.
התאריך שבו החלה כהונתו:	27 במרס, 2017

ניר עובדיה	מס' ת.ז: 31928880
שנת לידה:	1975
התפקיד שממלא בתאגיד:	מנהל חטיבת השקעות.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	דירקטור בגפן ניהול עבור מקפת בע"מ, דירקטור בקג"מ כרמל ניהול השקעות בע"מ, דירקטור ביהב החזקות USA בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	תואר ראשון בכלכלה (BA) ומשפטים (LLB). מנהל חטיבת השקעות בעמיתים, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.
התאריך שבו החלה כהונתו:	1 במאי, 2016

נטלי זוסמן קורגן	מס' ת.ז: 11407590
שנת לידה:	1976
התפקיד שממלא בתאגיד:	מנהלת חטיבת השירות.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	אין.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	תואר ראשון בסוציולוגיה ומדע המדינה, תואר שני בסוציולוגיה ארגונית. מנהלת חטיבת השירות בעמיתים, קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר. מנהלת תחום בבזק בינלאומי
התאריך שבו החלה כהונתו:	17 בינואר, 2019

גלי סרוגטי	מס' ת.ז: 032294654
שנת לידה:	1975
התפקיד שממלא בתאגיד:	מנהלת משאבי אנוש.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	אין.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	2019-2022 - בנק אגוד - מנהלת משאבי אנוש. 2015-2018 - המסלול האקדמי המכללה למינהל - סמנכ"לית משאבי אנוש. 2001-2003 - המסלול האקדמי המכללה למינהל - בוגרת MBA 1996-1999 - המסלול האקדמי המכללה למינהל - בוגרת תואר ראשון במנע"ס.
התאריך שבו החלה כהונתו:	1 במאי, 2022

אייתי סים	מס' ת.ז.: 036499697
שנת לידה:	1979
התפקיד שממלא בתאגיד:	מנהל הסיכונים.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	מנהל הסיכונים באופאל.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	תואר שני במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת ת"א. תואר ראשון בכלכלה ומנהל עסקים (BA) מאוניברסיטת בן-גוריון. מנהל סיכונים ראשי בשלמה חברה לביטוח בע"מ. מנהל סיכונים במגדל חברה לביטוח בע"מ. דירקטור חיצוני במשקי דרום אשראי ורכש.
התאריך שבו החלה כהונתו:	10 בינואר, 2023

מירי ישי	מס' ת.ז.: 034516773
שנת לידה:	1977
התפקיד שממלא בתאגיד:	מבקרת פנימית.
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	מבקרת פנים באופאל.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	LLB במשפטים, תואר ראשון במינהל עסקים, ו-MBA במינהל עסקים- התמחות במימון. מבקרת פנימית של עמיתים קרנות הפנסיה הוותיקות.
התאריך שבו החלה כהונתו:	13 במאי, 2014

צחי ניר	מס' ת.ז.: 038350377
שנת לידה:	1976
התפקיד שממלא בתאגיד:	מנהל חטיבת טכנולוגיה (ביתר הקרנות)
התפקיד שממלא בחברת בת של התאגיד או בעל עניין בו:	מנכ"ל אופאל.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר:	לא.
השכלה וניסיונו העסקי ב-5 השנים האחרונות:	מנכ"ל אופאל. תואר ראשון במדעי המחשב
התאריך שבו החלה כהונתו:	1 בינואר, 2023

נושאי משרה בכירה שסיימו את עבודתם בתקופת הדוח:	
1.	אלי לוי – ת.ז.: 12351979 – מנהל חטיבת הכספים, סיים עבודתו בפברואר 2022.
2.	רעות מגן - ת.ז.: 034045492 - סמנכ"ל משאבי אנוש ומינהל, סיימה עבודתה בפברואר 2022.
3.	אורית שמילוביץ' - ת.ז.: 022833271 - מנהלת הסיכונים, סיימה עבודתה באוקטובר 2022.
4.	מוטי פינצוב - ת.ז.: 53533303 – מנכ"ל אופאל, סיים עבודתו בדצמבר 2022.

סעיף 13 - רואה חשבון של התאגיד
בריטמן אלמגור זהר- DELOITTE
מרכז עזריאלי 1 תל אביב

סעיף 14 - האקטואר של קרן הפנסיה
אלון גבריאלי.

סעיף 15 - המלצות והחלטות הדירקטוריון
אין.

סעיף 16: שינויים בתקנון קרן הפנסיה שאושר ע"י הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בשנת הדוח
אין.

סעיף 17 - תנאי שכר

עובד	עלות שכר בש"ח ⁽¹⁾	חלק הקרן בש"ח ⁽²⁾
1	1,171,794	40,869
2	1,128,707	39,366
3	1,051,137	36,661
4	885,798	30,894
5	867,712	30,263

⁽¹⁾ כולל עלויות בגין התחייבות לסיום יחסי עובד מעביד, הפרשות לקופות ואומדן לעלות התגמול המשתנה, ככל שישנו.

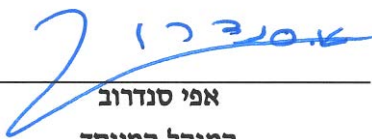
⁽²⁾ חלקה של הקרן על פי מודל העמסה – 3.49%.

נתיב קרן הפנסיה של פועלי ועובדי מפעלי משק
ההסתדרות בע"מ (בניהול מיוחד)

26 במרס 2023

שם התאגיד

תאריך

אפי סנדרוב
המנהל המיוחד